הישיבה השלוש־מאות־וארבעים־וחמש של הכנסת השתים־עשרה

יום רביעי, ו׳ בכסליו התשנ״ב (13 בנובמבר 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:04

א. הודעת הממשלה על התפטרות סגן שר

היו״ר ד׳ שילנסקי:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

סעיף ראשון בסדר־היום: הודעת הממשלה על התפטרות סגן שר. ימסור את ההודעה השר יובל נאמן.

שר המדע והטכנולוגיה י׳ נאמן:
כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לקרוא את ההודעה הבאה: הריני להודיע, כי בהתאם לסעיף 36(1) לחוק־יסוד: הממשלה, הגברת חברת הכנסת גאולה כהן הגישה לי כתב התפטרות מתפקידה כסגנית השר במשרד המדע והטכנולוגיה. מועד ההתפטרות — 31 באוקטובר 1991.

אני מבקש להוסיף רק כמה מלים.

חגי מירום (העבודה):
אתה נשאר?

שר המדע והטכנולוגיה י׳ נאמן:
אני בשלב זה נשאר.

היו״ר ד׳ שילנסקי:
חברי הכנסת, נא לאפשר לשר יובל נאמן לסכם.

שר המדע והטכנולוגיה י׳ נאמן:
אני רוצה, ראשית, להודות לסגנית השר על שיתוף הפעולה.

אברהם כ״ץ־עוז (העבודה):
אדוני היושב־ראש, זו רק הודעה, זה לא נאום.

שר המדע והטכנולוגיה י׳ נאמן:
בדקתי את התקדימים — — —

רענן כהן (העבודה):
אתם נשארים בממשלה?

היו״ר ד׳ שילנסקי:
חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לשר יובל נאמן לסכם.

אברהם כ״ץ־עוז (העבודה):
על־פי התקנון, יש הודעה. אם השר מתייחס לדברים אחרים — ייתנו גם לאיש האופוזיציה להתייחס.

היו״ר ד׳ שילנסקי:
אני מודה לך על שאתה עוזר לי לנהל את הישיבה, אבל יש לי הרושם שבמקרה זה אסתדר בלי עזרתך.

אברהם כ״ץ־עוז (העבודה):
אני לא רוצה לנהל את הישיבה, מותר לי להעיר הערה. בכל זאת אני מביע את דעתי, אדוני היושב־ראש — — —

היו״ר ד׳ שילנסקי:
שמעתי את דעתך, ואני מבקש ממך להירגע.

אברהם כ״ץ־עוז (העבודה):
זו הודעה, ואם השר מדבר, שגם איש האופוזיציה ידבר.

גדעון גדות (הליכוד):
אתה מתנגד להתפטרות?

שר המדע והטכנולוגיה י׳ נאמן:
אני רוצה להודות לסגנית השר על שנה של שיתוף פעולה יעיל — — —

אברהם כ״ץ־עוז (העבודה):
— — —

היו״ר ד׳ שילנסקי:
חבר הכנסת כ״ץ־עוז, אני מבקש ממך להירגע.

אברהם כ״ץ־עוז (העבודה):
אני מדבר על התקנון, מה זה ״להירגע״?

היו״ר ד׳ שילנסקי:
חבר הכנסת כ״ץ־עוז, אני מבקש ממך: קצת סובלנות. השר מסר הודעה, הוא רוצה, כפי שאני מבין, להוסיף משפט נימוסין. רבותי, למה הקנטרנות הקטנטנת הזאת? בואו נתגבר.

אברהם כ״ץ־עוז (העבודה):
זו לא שאלה של קנטרנות.

היו״ר ד׳ שילנסקי:
אדוני השר, בבקשה, אני מחליט לאפשר לך להוסיף את משפט הנימוסין כפי שרצית.

שר המדע והטכנולוגיה י׳ נאמן:
רציתי להוסיף משפט נימוסין ומשפט ענייני, שבו אני מודה לה על שיתוף הפעולה ועל הפעילות שלה, בעיקר בתחום של קליטה, גם בנושא של יהדות אתיופיה וגם בנושא של יהדות ברית־המועצות; ובנוגע ליהודי אתיופיה — על פעולה חלוצית שהיא עשתה בכך שחשפה את הנושא והעמידה אותו על הבמה המדינית, ובזאת זירזה את העלאת יהודי אתיופיה.

חיים רמון (העבודה):
אדוני היושב־ראש, איזה סעיף זה?

שר המדע והטכנולוגיה י׳ נאמן:
ובנושא יהדות ברית־המועצות, בשורה של פעולות — — —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

היו״ר ד׳ שילנסקי:
חבר הכנסת חיים רמון, אני מבקש.

אברהם כ״ץ־עוז (העבודה):
הוא עושה פה טובות אישיות?

היו״ר ד׳ שילנסקי:
חברי הכנסת, אני החלטתי לאפשר לו. אם אני אחליט שזה חורג מהסדר הטוב, אני אפעל.

חיים רמון (העבודה):
זה כבר חרג מהסדר הטוב.

שר המדע והטכנולוגיה י' נאמן:
היא עשתה שורה של פעולות, שבהן הוקל על המדענים יוצאי ברית־המועצות להיקלט במדינת ישראל, על־ידי תוכניות רדיו, ראיונות עם יועצים ופעולה בברית־המועצות עצמה: קיום שני סמינרים ל־500 מדענים יהודים בברית־המועצות עצמה. על היוזמות האלה אני רוצה להודות לה. תודה רבה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הקהילה המדעית במשבר?

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני מבקש מחברי הכנסת קצת מנוחה ושקט. אני מבקש לקיים את המשך הדיון בכבוד, וחס וחלילה — בלי לעבור את גבול הטעם הטוב, כי לפנינו הסעיף בסדר־היום: הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת יאיר לוי. רשות הדיבור ליושב־ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ביום א' בחשוון התשנ"ב, 9 באוקטובר 1991, פנה היועץ המשפטי לממשלה ליושב־ראש הכנסת, מכוח הסמכות הנתונה לו על־פי סעיף 13(ב) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951, להלן: "חוק החסינות", בבקשה ליטול את חסינותו של חבר הכנסת יאיר לוי, כדי שניתן יהיה להעמידו לדין פלילי, בשל עבירות שעבר בזמן היותו חבר כנסת ולפני שהיה לחבר כנסת.

במכתבו פירט היועץ המשפטי לממשלה את העבירות המיוחסות לחבר הכנסת יאיר לוי: א. גנבה בידי מנהל — עבירה לפי סעיף 392 לחוק העונשין התשל"ז — 1977, להלן: "החוק"; ב. זיוף מסמך בנסיבות מחמירות — עבירה לפי סעיף 418, סיפא לחוק; ג. רישום כוזב במסמכי תאגיד — עבירה לפי סעיף 423 לחוק; ד. מרמה והפרת אמונים בתאגיד — עבירה לפי סעיף 425 לחוק.

לפנייה זו צירף היועץ המשפטי לממשלה כתב אישום שבדעתו להגיש לבית־המשפט, אם וכאשר תחליט הכנסת על נטילת החסינות, כמבוקש. בכתב האישום פירט היועץ המשפטי לממשלה 153 מקרים שבהם נעברו עבירות, על־פי סעיפי האישום המפורטים לעיל, ושמותיהם של 186 עדי תביעה.

אברהם רביץ (דגל התורה):
האם אנחנו צריכים, כדי להחליט, לשמוע את כל העניין הזה?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אני חושב שכן.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני מבקש מכולם להירגע. מה קרה פה? השר עבד עם סגנית השר, היא הפסיקה את תפקידה, והוא אמר לה כמה מלות תודה במסגרת סבירה.

אברהם כ"ץ־עוז (העבודה):
עם כל הכבוד, זה לא גן ילדים, זה מוסד פוליטי.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת כ"ץ־עוז, אני נותן לך אזהרה ראשונה בישיבה זו.

ב. הודעת יושב־ראש הכנסת על שאילתות שלא נענו במועד

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, בהתאם לנוהג שהנהגתי ביחס לשרים שלא עונים על שאילתות, אני רוצה להודיע על כך בפומבי. אני רוצה להודיע ששר הבינוי והשיכון לא ענה בזמן על חמש שאילתות; שר המשפטים לא ענה בזמן על שאילתא אחת; שר הפנים לא ענה בזמן על 11 שאילתות; השר לקליטת העלייה לא ענה בזמן על שתי שאילתות; שר התחבורה לא ענה בזמן על שאילתא אחת; שר התיירות לא ענה בזמן על שתי שאילתות; שר התעשייה והמסחר לא ענה בזמן על שאילתא אחת.

אני מכריז על כך בפומבי. אני גם אשלח מכתב לכבוד ראש הממשלה בנושא זה.

ג. הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת יאיר לוי

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני מבקש מחברי הכנסת קצת מנוחה ושקט. אני מבקש לקיים את המשך הדיון בכבוד, וחס וחלילה — בלי לעבור את גבול הטעם הטוב, כי לפנינו הסעיף בסדר־היום: הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת יאיר לוי. רשות הדיבור ליושב־ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ביום א' בחשוון התשנ"ב, 9 באוקטובר 1991, פנה היועץ המשפטי לממשלה ליושב־ראש הכנסת, מכוח הסמכות הנתונה לו על־פי סעיף 13(ב) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951, להלן: "חוק החסינות", בבקשה ליטול את חסינותו של חבר הכנסת יאיר לוי, כדי שניתן יהיה להעמידו לדין פלילי, בשל עבירות שעבר בזמן היותו חבר כנסת ולפני שהיה לחבר כנסת.

במכתבו פירט היועץ המשפטי לממשלה את העבירות המיוחסות לחבר הכנסת יאיר לוי: א. גנבה בידי מנהל — עבירה לפי סעיף 392 לחוק העונשין התשל"ז — 1977, להלן: "החוק"; ב. זיוף מסמך בנסיבות מחמירות — עבירה לפי סעיף 418, סיפא לחוק; ג. רישום כוזב במסמכי תאגיד — עבירה לפי סעיף 423 לחוק; ד. מרמה והפרת אמונים בתאגיד — עבירה לפי סעיף 425 לחוק.

לפנייה זו צירף היועץ המשפטי לממשלה כתב אישום שבדעתו להגיש לבית־המשפט, אם וכאשר תחליט הכנסת על נטילת החסינות, כמבוקש. בכתב האישום פירט היועץ המשפטי לממשלה 153 מקרים שבהם נעברו עבירות, על־פי סעיפי האישום המפורטים לעיל, ושמותיהם של 186 עדי תביעה.

אברהם רביץ (דגל התורה):
האם אנחנו צריכים, כדי להחליט, לשמוע את כל העניין הזה?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אני חושב שכן.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אני חושב שלא. לשם מה? מה חשוב מספר העדים?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
סגן השר רביץ, אני רואה שהוא עומד לסיים. בוא נאפשר לו לגמור.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
זה סיום הדף הראשון.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת רביץ, זכותו של יושב־ראש ועדת הכנסת, בהתאם לשיקולו, להביא את הדברים כפי שהוא מוצא לנכון.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אני חייב למסור למליאת הכנסת דין־וחשבון על הבקשה, השתלשלותה ודיוניה של הוועדה. אני לא מניח שיהיה חבר כנסת אחד שישנה את הצבעתו לאור הדברים שאומר או שלא אומר.

יושב־ראש הכנסת, בהתאם להוראת סעיף 13(ג) לחוק החסינות, העביר את בקשת היועץ המשפטי לממשלה לוועדת הכנסת, כדי שזו תדון בבקשה בישיבתה הקרובה.

ועדת הכנסת הועידה את שתי ישיבותיה הראשונות, ביום 14 באוקטובר 1991 וביום 15 באוקטובר 1991, לשמיעת בקשתו של היועץ המשפטי לממשלה.

היועץ המשפטי בחר להציג בפני הוועדה שלושה מקרים מכל אחת משיטות ההונאה המיוחסות לחבר הכנסת יאיר לוי, סך הכול 15 מקרים מתוך 153 מקרים הכלולים בכתב האישום.

בתום דברי היועץ המשפטי לממשלה נמסר לידי פרקליטיו של חבר הכנסת יאיר לוי, עורכי־הדין יהודה ויינשטיין ויעקב רובין, חומר הראיות שהתייחס ל־15 פרטי האישום שהוצגו בפני הוועדה. פרקליטיו נתבקשו להתחיל בטיעונים שלהם, לפחות לגבי אותם 15 מקרים שפירט היועץ המשפטי

לממשלה, בישיבה הקרובה של הוועדה. הפרקליטים ביקשו שיימסר לידיהם כל חומר הראיות שבידי הפרקליטות, והיועץ המשפטי ניאות לכך.

בישיבה השלישית של הוועדה, ביום 21 באוקטובר 1991, לא החלו פרקליטיו של חבר הכנסת יאיר לוי בטיעונים שלהם, אלא ביקשו לתת להם שהות של שישה שבועות, לפחות, כדי שיהיה סיפק בידם לעיין בחומר הראיות. לאחר דיון ממושך החליטה הוועדה לתת בידי הפרקליטים שהות של שבועיים כדי להתחיל בטיעוניהם, לפחות לגבי אותם 15 פרטי האישום שהוצגו בפני הוועדה. הוועדה הדגישה בפני הפרקליטים, שאין מדובר בהכנת הגנה משפטית אלא בהוכחת חוסר תום־לב מצד היועץ המשפטי לממשלה, או במתן הסבר מניח את הדעת לאותם מקרים שהובאו על־ידי היועץ המשפטי.

ביום 27 באוקטובר 1991 פנו פרקליטיו של חבר הכנסת יאיר לוי במכתב ליושב־ראש הוועדה, ובו הם ציינו שאין בדעתם להופיע במועד שנקבע לשמיעת טיעוניהם, מאחר שהוועדה לא נענתה לבקשתם לתת להם שהות מספקת של שישה שבועות, שתאפשר להם לתת למרשם את ההגנה הראויה.

על מכתב זה השיב יושב־ראש הוועדה, כי תוכן הודעתם יובא לידיעת הוועדה במועד שנקבע להמשך הדיון בבקשה לנטילת החסינות, וכי עד למועד זה שמורה להם הזכות, על־פי ההחלטה הקיימת, להופיע בפני הוועדה ולהתחיל בטיעוניהם.

בישיבת הוועדה ביום 4 בנובמבר 1991 הופיע חבר הכנסת יאיר לוי, ללא פרקליטיו, וביקש מהוועדה שתינתן לו שהות נוספת של שבוע ימים, וזאת מטעמים אישיים. יושב־ראש הוועדה הדגיש, כי בקשה זו יכולה להתבסס רק על הסכמה, שבשבוע הבא יתחילו פרקליטיו של חבר הכנסת יאיר לוי בטיעוניהם, או שהוועדה תקבל, באותה ישיבה, החלטה בעניין נטילת החסינות. על דעת כל חברי הוועדה, למעט חבר כנסת אחד, ניתנה לחבר הכנסת יאיר לוי הארכה המבוקשת.

בישיבת הוועדה ביום 11 בנובמבר 1991 מסר חבר הכנסת יאיר לוי לידי הוועדה — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):
מדוע לא נתתם לו את הארכה שהוא ביקש?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
חבר הכנסת רביץ, לאחר הודעתי יש דיון, אתה יכול להירשם ולומר את דבריך. למה לך לומר אותם עכשיו, הם לא נקלטו בפרוטוקול.

אברהם רביץ (דגל התורה):
— — — הכול יפה, הכול בסדר — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
סגן השר רביץ, זו זכותו, אינני יכול למנוע אותה. אתה כבר אמרת שלדעתך שיקול הדעת שלו מוטעה.

אברהם רביץ (דגל התורה):
לא אמרתי. לא צריך לדבר.

היו"ר ד' שילנסקי:
כך הבינותי. תואיל לאפשר לו, בהתאם לשיקול הדעת שלו, להמשיך.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אמרת שהוא כבר מסיים.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא ראיתי שיש עוד כמה דפים.

אברהם רביץ (דגל התורה):
כל המוסיף גורע.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
בישיבת הוועדה ביום 11 בנובמבר 1991 מסר חבר הכנסת יאיר לוי לידי הוועדה ולידי חבריה הודעה בכתב, כדלקמן:

"1. סברתי כי בקשת פרקליטי לעיין בחומר החקירה שבידי היועץ המשפטי לממשלה, קודם שאגיב לבקשתו, היא בקשה לגיטימית ונכונה.

2. עמדה זו לא נתקבלה בוועדה.

3. במצב דברים זה וכדי למנוע לזות שפתיים כאילו אני, חבר הכנסת יאיר לוי, מבקש להיאחז בחסינות כבקרנות המזבח, החלטתי להסכים לנטילת חסינותי.

4. הסכמתי זו נבעה, בין השאר, גם בשל העובדה שאין הוועדה יושבת כבית־משפט ואין זה מתפקידה ואין זה בסמכותה להחליט בעניין חפותי.

5. אני מבקש לנצל הזדמנות זאת ולהצהיר בפני הוועדה הנכבדה, כי כל הכספים שהגיעו לחשבוני מקופת "אל־המעיין" שימשו את מטרות "אל־המעיין", ומטרות אלה בלבד, לא דבקה בידי או בידי רעייתי ולו גם אגורה אחת מכספי "אל־המעיין". עצם הרעיון כי גנבתי מכספי העמותה הוא אבסורדי. במובן זה, הגשת האישום נגדי ונגד רעייתי היא עוול שספק אם ניתן יהיה אי־פעם לתקנו.

6. חרף האמור לעיל, הגעתי לכלל דעה, כי כנבחר ציבור אין בידי דרך אחרת לנקוט זולת זו שנקטתי, והיא, כאמור, לבקשכם ליטול את חסינותי, וכך מבקש אני מכם לעשות. בברכה, יאיר לוי, חבר הכנסת."

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אני מבקש לשאול את חבר הכנסת יאיר לוי, האם הוא מבקש לקבל את רשות הדיבור.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אדוני היושב־ראש, טרם סיימתי את דברי.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא גמרת?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אני אומר כאשר אסיים.

לאחר קריאת ההודעה החליטה הוועדה, ללא התנגדות, ועם שלושה נמנעים, להציע למליאת הכנסת ליטול את חסינותו של חבר הכנסת יאיר לוי, כמבוקש על־ידי היועץ המשפטי לממשלה.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, פרטי האישום, כפי שהוצגו בפני הוועדה על־ידי היועץ המשפטי לממשלה, באין מענה עליהם מצדו של חבר הכנסת יאיר לוי, לא עוררו אצל חברי הוועדה חשש לחוסר תום־לב מצדו של היועץ המשפטי לממשלה, ומן הנכון להיענות לבקשה ולאפשר קיום הליכים משפטיים, שבהם יציג חבר הכנסת יאיר לוי את גרסתו, ובית־המשפט יפסוק בעניין.

אשר על כן אני מציע, בשם ועדת הכנסת, שהכנסת תיטול את חסינותו של חבר הכנסת יאיר לוי, בהתאם להוראות סעיף 13 לחוק החסינות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים קורפו, יושב־ראש ועדת הכנסת. אני שואל את חבר הכנסת יאיר לוי, האם הוא רוצה לקבל את רשות הדיבור.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

נרשמו לדיון כמה חברי הכנסת, הרבה יותר מכפי שחשבתי וציפיתי, ולכן אני מודיע שהרשימה סגורה, וכי אקצה לכל נואם שלוש דקות. תודה.

חגי מירום (העבודה):

כמה נואמים יש?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מדוע להגביל את רשות הדיבור לשלוש דקות?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי הסכים להורדת החסינות, ולכן שלוש דקות הן זמן מספיק. חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אתה מתכבד להיות ראשון הדוברים.

חברי הכנסת, אני מבקש את תשומת לבכם כדי שלא תהיינה לכם טענות. בתום שלוש הדקות שתינתנה לחבר הכנסת לדבר, אני לא רק אאותת אלא אפסיק את פעולת המיקרופון. אני מבקש ממזכיר הכנסת — — —

אברהם שריר (הליכוד):

מה מספר הנואמים?

היו"ר ד' שילנסקי:

שבעה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, נפתח כאן מצעד של צביעות זה מצעד השקר הגדול, מצעד החרפה. בדיון הזה, חברי הכנסת, אנחנו בעצם לא עוסקים בחסינותו של חבר הכנסת יאיר לוי. הדיון הזה עניינו האחד והיחיד הוא: האם השקר ינצח? האם הצביעות שוב תחגוג? האם נמשיך בחרפת המוסר הכפול, באפליה של שווים יותר ושווים פחות?

חברי הכנסת הנכבדים, אני, כידוע, אינני חבר סיעת ש"ס, אינני חרדי, ובעוונותי הרבים גם אינני אדם דתי, ואף־על־פי־כן אני אומר לכם, חברי הכנסת, שאני היום איש ש"ס.

ש"ס, מפלגת החרדים המזרחיים, תנועת הספרדים, המפלגה הזאת, חברי הכנסת, היתה מהרגע שבו היא נולדה לצנינים בעיני חבורת הצבועים, כנופיית השקרנים והנוכלים, בעלי המוסר הכפול. תנועת ש"ס היתה עצם בגרונם של שונאי המזרחיים, שחלק מהם מקננים כצרעות בתקשורת, חלקם גם יושב כאן בכנסת, וחלקם שורץ כנחשים ארסיים במרכזי המפלגות ומרכזי השלטון.

אני זוכר את מלחמת העולם שפרצה כאשר היה נראה שמפלגת ש"ס המזרחית תקבל את נחלת המפד"ל הנצחית, משרד הפנים. אחר כך החלה החגיגה סביב ילד הפלא של הפוליטיקה הישראלית, השר אריה דרעי, אבל החגיגה הזאת היתה מזויפת, כל המהללים והמקלסים ציפו בכיליון עיניים למשבר, קיוו וייחלו לנפילתו של ילד הפלא הזה. איך אמר עליו ראש הממשלה מנחם בגין? — כל רואיו גמרו עליו את ההלל. והנה, חברי הכנסת, שוד ושבר; השר דרעי לא סיפק את הסחורה. הוא סירב להמרות את מצוות מוריו, לא תמך במהפך השלטוני לפני כשנה וחצי — ואני רוצה להזכיר לכם, כי אני הייתי בצד השני. אני בעצמי כעסתי על השר אריה דרעי ורציתי שהוא ינהג אחרת, אבל כך הוא החליט. תכבדו את זה; זכותו. לפתע פתאום מתחולל מחול שדים, ומאז ועד היום מתנהל מצוד, מרדף חסר תקדים נגד השר. מתנהל נגדו מרדף, שטרם הסתיים עד היום, ואחד מספיחיו, חברי הכנסת, הוא הדיון הזה היום במליאה.

אני רוצה להזכיר לכל מי שרוצה לשכוח, ולכל מי שרוצה להשכיח ולהעלים אני חייב להזכיר כמה פרשיות שיש בהן להראות שמץ מן הצביעות והשחיתות שבמסע נגד ש"ס. נתחיל עם קודמו של השר דרעי, היום פוליטיקאי בדימוס, מכובד, עטור תהילה, השר לשעבר ד"ר יוסף בורג. נתמזל מזלו, הוא כיהן במשרד הפנים כאשר משרד המשטרה היה חלק ממשרד הפנים, כך הוא היה יכול להזמין אליו את המפכ"ל דאז, הרצל שפיר, אם אתם זוכרים, אלוף מבריק, מועמד לרמטכ"לות, ולהוורות לו לסגור את "תיק אפרסק". הוא פשוט העיף אותו מהמשטרה אחרי שנה של כהונה. אני לא זוכר את מסע הצלב של "ידיעות אחרונות" נגד השר בורג. אולי אני טועה, חברי הכנסת, העיתון של המדינה לא הרעיש שמים וארץ, לא הקדיש את מרצם וכשרונותיהם של העיתונאים והחוקרים של העיתון כדי לחשוף את מעלליו של השר, לגנות את פיטורי המפכ"ל — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, מאחר שהיית ראשון הנואמים, אני יוצא מתוך הנחה שלא יכולת להסתדר עם הזמן, לכן אני מוסיף לך חצי דקה, ובתום חצי הדקה אני אפסיק את פעולת המיקרופון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מדוע, חברי הכנסת, לא חקרו החוקרים ולא יחקרו פרשיות פליליות, לכאורה מסתוריות, דוגמת ההלוואה של 5,000 דולר של השר אולמרט? מדוע לא חוקרים את היחסים ואת הקשרים המסתוריים של השר שרון? גם על זה אני מוותר. מדוע איש איננו מבקש לחקור את הנסיעות של חבר הכנסת צוקר לאירופה, כדי לבדוק סימון מחירים ברשתות שיווק? מי שילם את הכסף הזה? למה לא חוקרים את הנסיעה של יוסי שריד לברית־המועצות? מי מימן אותה? על חשבון מי? מי שילם את ההוצאות ואת האירוח? — אף אחד. האם יש לאותם חברי הכנסת חסינות מיוחדת מפני חקירות, שאין לחבר הכנסת יאיר לוי? חסינות שאין לשר הפנים?

חברי הכנסת, השר היעיל ביותר בממשלה הדפוקה הזאת, מי שואל את השאלה הזאת? מי כואב את הכאב הזה, חברי הכנסת? הכאב של הדפוקים, של הנרדפים, של השחורים, שקל לפתוח נגדם בחקירה כיוון שרגילים לראות בהם עבריינים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, מה אתה מציע?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב־ראש, לא דיברתי אפילו שלוש דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני רוצה לומר לך ברוח טובה, כי הייתי ליברלי מאוד — — —

קריאה:

זה שעון אשכנזי.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

הזמן נקבע מלכתחילה כדי שלא יהיה אפשר למצות את הדיון. ממה אתם פוחדים?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת צ'רלי ביטון — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אתם פוחדים שאני אדבר עוד שתי דקות? מה מפחיד את האומה?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת צ'רלי ביטון, דיברת יותר מחמש דקות.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני נותן לו מהזמן שלי; אני מוותר לו על שלוש הדקות שלי.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אם אתה רוצה אתה יכול להגיד רק עוד משפט אחד, מה אתה מציע.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אני אסיים את דברי במשפט אחד.

אדוני היושב־ראש, יש חברים בבית הזה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
לא נאום, רק משפט אחד.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
יש חברים בבית הזה, חלקם חברי ממשלה, שאיש לא היה מעלה על הדעת מאין ההון והכסף שיש להם היום, ואני מדבר על חברי ממשלה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אמרת כבר יותר ממשפט אחד; אתה צריך לסיים את דבריך.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
כשהעניין הוא להגביל, לאפשר לומר רק משפט אחד, אתה לא מסיים את המשפט וכבר אומרים לך שאמרת שני משפטים.

אדוני היושב־ראש, חלק מחברי הממשלה הזאת, אמרתי, צברו הון שאי־אפשר לדעת מאין הביאו אותו. רק בדרך אחת אפשר יהיה להסביר את ההון הזה: אם קרה להם איזה נס.

אני מבקש ממך, אדוני היושב־ראש, אם באמת רוצים לחקור, בבקשה, יתחילו לחקור כל אחד כדי לדעת מאיפה צבר את ההון הזה, מאיפה יש לאנשים את הכספים האלה; אדרבה, יבואו ויסבירו.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. חברי הכנסת, יצאתי מתוך הנחה שחבר הכנסת צ'רלי ביטון הכין נאום ארוך, ולכן גם הייתי ליברלי, כי הבנתי שפשוט לא היה לו זמן להתארגן ולהסתדר אחרי שהודעתי לו שיש לו שלוש דקות. מעכשיו אקפיד על שלוש דקות.

רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו — לחבר הכנסת אלי דיין. אני רואה ששני חברי כנסת מחקו את שמותיהם מן הרשימה, והם עשו בחוכמה רבה. אם יש עוד מישהו שרוצה למחוק את שמו, לא אתנגד לכך.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
על נושא העשן של חבר הכנסת פורז מדבר כל אחד רבע שעה, ועל הסרת חסינות — שלוש דקות. איזה מין דבר זה?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת ביטון, אני בטוח שאתה רוצה לשמוע את דבריו של חבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, מעל הדוכן הזה אני רוצה לשלוח לחבר הכנסת יאיר לוי שתי ברכות. הברכה הראשונה, שאכן הכנסת תקבל את הצעתו־הסכמתו ותסיר את חסינותו; והשנייה, שכאשר הוא יופיע בפני בית־המשפט תצא צדקתו לאור, טענותיו יוכחו כנכונות, והוא יצא זכאי וחף מפשע.

אני רוצה להזכיר לכולנו, אנחנו לא בית־משפט, אנחנו לא שופטים ואנחנו לא מוציאים גזר־דין.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אתה בעצם מוציא עכשיו גזר־דין. זוהי חריצת דין.

מיכאל איתן (הליכוד):
בשום פנים ואופן לא.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת צ'רלי ביטון, יש לו שלוש דקות בלבד.

מיכאל איתן (הליכוד):
באנו הנה על־מנת לקבל החלטה במסגרת החוק, והחוק קובע בצורה חד־משמעית, שכאשר נגד חבר כנסת מוגשת האשמה בגין ביצוע מעשה שאינו כרוך במילוי תפקידו כחבר כנסת או למען תפקידו כחבר כנסת, הכנסת צריכה להיות הגורם הראשון שיאשר את הסרת החסינות שלו.

בבואנו להחליט, אם להיענות לבקשת היועץ המשפטי לממשלה או לסרב לה, צריכה לעמוד מול עינינו שאלה אחת בלבד; לא שאלת חפותו או אשמתו של חבר הכנסת שאליו מתייחסת הבקשה, שאלה זו תוכרע לאחר מכן בבית־המשפט. השאלה היחידה היא: האם היועץ המשפטי לממשלה, בבואו לבקש את הסרת החסינות, פועל בתום־לב מתוקף תפקידו, או שמא הוא מנסה, באמצעות ועדת הכנסת ומליאת הכנסת, לפגוע בחבר הכנסת ולבטל את חסינותו העניינית ואת תפקודו כחבר כנסת?

אם היועץ המשפטי אכן מנסה לעשות ולפעול על־מנת לפגוע בתפקודו של חבר הכנסת, אנחנו נמנע את המהלך. אבל אם מעשהו של היועץ המשפטי נעשה בתום־לב, וייתכן בהחלט שיועץ משפטי יגיש כתב־אישום, כפי שהוא עושה מדי פעם בפעם, ובית־המשפט יוציא את האדם חף מפשע, אבל אם אנחנו השתכנענו שהיועץ המשפטי פעל אך ורק על־מנת לפגוע בתפקודו של חבר הכנסת כאשר מדובר במעשים שנעשו ובהאשמות שמתייחסות לפעולה של חבר כנסת כחבר כנסת, אזי אנחנו נמנע את המהלך הזה של היועץ המשפטי.

לא כך הם פני הדברים. אם השאלה שאנחנו מציגים לעצמנו היא, האם היועץ המשפטי פעל שלא בתום־לב, מתוך רצון לפגוע בכנסת ובהליכי עבודתה של הכנסת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה צריך כבר לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מסיים במשפט אחד, משפט קצר יותר מהמשפט של חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

אם השתכנענו שהיועץ המשפטי פועל מנימוקים זרים, מתוך רדיפה ומתוך כוונה לחבל בעבודת הבית, נצביע נגדו.

אני, וסבורני שמרבית חברי הבית, לא הגענו למסקנה

הזאת, לכן אנחנו נצביע בעד הסרת החסינות, כאשר ברכתנו מלווה את חבר הכנסת יאיר לוי בציפייה לזיכויו מכל אשמה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני רוצה לתקן משהו בדבריך. ההצבעות הן חשאיות. אתה לא יכול להגיד "אנחנו". אתה יכול לדבר רק בשמך. אני חושב שלמען הסדר הטוב, לא יצהירו חברי הכנסת מעל הדוכן על הצבעתם, היות שזה פוגם בעיקרון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, עם כל הכבוד לך, היתה הצבעה בוועדה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין. עכשיו נראה דוגמה לחבר כנסת המדבר במסגרת הזמן הנתון.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, זהו יום עצוב לכנסת, וכוודאי יום עצוב מאוד לחברנו, חבר הכנסת יאיר לוי.

קריאה:

לא שומעים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מדובר כאן בנושא אנושי. אפשר להסכים עם חבר כנסת מסוים, אפשר שלא להסכים. הבה נחזור למסגרת טובה ותקינה, ולא נמצוץ איש דם רעהו. בבקשה, חבר הכנסת דיין.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, זהו יום עצוב לכנסת, וכוודאי יום עצוב מאוד לחברנו, חבר הכנסת יאיר לוי.

שקלתי וחשבתי אולי לא ליטול את רשות הדיבור, אבל משמעתי את דבריו המפורטים של חבר הכנסת קורפו, יושב־ראש ועדת הכנסת, נרשמתי לרשות הדיבור. לדעתי, לא היה מקום להיכנס להאשמות ואף לא למספר העדים. אנחנו עוסקים כאן בנושא פרוצדורלי בלבד, של נטילת חסינות, ואיננו באים לקבוע עמדה לעניין ההאשמות. ומשאנחנו מניחים, כך על כל פנים אני מניח, שהיועץ המשפטי לממשלה הגיש בתום־לב את כתב האישום, הרי שכדבר שבשגרה יש ליטול את החסינות, ויפה עשה חבר הכנסת יאיר לוי, שהודיע בוועדת הכנסת, כי אכן הוא מסכים שתינטל חסינותו ועניינו יידון בבית־המשפט.

לדעתי, יש בכלל לשנות את הפרוצדורה הזאת, ולא להיות עדים לאווירה המיוחדת הזאת, שלדעתי כן פוגעת, ואפילו קובעת עמדה ציבורית. בעצם קיום הדין הזה והאופי שלו והראוותנות שלו יש משום קביעת עמדה ציבורית. יש למצוא דרכים כדי למנוע את המחזה הזה, כי גם בו יש דבר המשפיע על דעת הקהל, הקובע עמדה עוד לפני שהעניין התברר במקום שבו הוא צריך להתברר בדרך הנכונה.

רבותי חברי הכנסת, אני אמרתי, שאין לנו ספק בתום־לבו של היועץ המשפטי לממשלה. אבל, אי־אפשר להתעלם מהתחושה הציבורית הקשה, הקיימת גם בקרב חברי כנסת רבים, ובשיחות אומרים זאת, וגם בקרב דעת הקהל — שיש כאן אכיפה סלקטיבית; וזו פגיעה חמורה בשלטון החוק. על זה צריך לקיים דיון מיוחד. כי לא יעזור, אם לא נקיים דיון מיוחד בעניין הזה ולא נגרום לכך שהתחושה הקשה הזאת של אכיפה סלקטיבית, היורדת לשורש מהותו של שלטון החוק, תיעלם מהזירה הציבורית, הרי בכך לא נמלא את תפקידנו כחברי כנסת.

היועץ המשפטי מחליט לפי חומר שמביאים לפניו, והרבה חומר מובא לפניו על עניין זה, רבותי, צריך לקיים דיון. עניינו של חבר הכנסת יאיר לוי יתברר. הוא הודיע שהוא מסכים ליטול את חסינותו, עניינו יתברר בבית־המשפט. האם אנחנו יכולים היום לומר בניקיון־כפיים, בביטחון מלא, שאכן קיימת תחושה של אכיפת החוק בצורה צודקת לגבי כולם? וכל אחד ישים את ידו על לבו ויאמר אם אכן קיימת תחושה כזאת היום. רבותי, תחושה מספיקה; תחושה ציבורית מספיקה. אני נתקל בתחושה הזו בקרב שכבות רחבות בציבור שאינן מגינות לא על ש"ס ולא על חבר הכנסת יאיר לוי. הם שואלים: מדוע עושים זאת רק ליאיר לוי ולחבריו? זו השאלה הנשאלת היום. רבותי חברי הכנסת, זו השאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תאמר, בבקשה, משפט אחרון.

אלי דיין (העבודה):

אני מסיים. הצענו בהצעה לסדר־היום, שיש להימנע גם מעינוי דין. לא יכול להיות ששר המשטרה יודיע מעל במת הכנסת, בתשובה על הצעותיהם של חברי הכנסת ריבלין וגמליאל, שבעוד חודש יגמרו חקירה נגד שר שצריך לתפקד ולהגן על רשויות ועל עניינן באלפי דרכים. ועוברת שנה מאז והדבר הזה לא מסתיים — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני סגרתי לך את המיקרופון, אני מצטער.

אלי דיין (העבודה):

תודה רבה. אני מאחל לחבר הכנסת יאיר לוי, שיצא זכאי בדינו ומשפטו יצא לאור.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל בר־זהר.

מיכאל בר־זהר (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אכן, אין שווים ושווים יותר במדינת ישראל. אנחנו לא צריכים להיות שווים יותר במדינת ישראל. דמנו איננו סמיך יותר מדמם של אחרים.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

למה אתה במחלקה ראשונה?

מיכאל בר־זהר (העבודה):

קודמינו קבעו, שצריך להחיל על חברי הכנסת חסינות רחבה ביותר מפאת החשש, שהיה בשנים הראשונות לקיום המדינה, של התנכלות רשות מבצעת לחברי כנסת מסיבות פוליטיות. סכנה זו, לשמחתנו הרבה, איננה קיימת היום. משום כך, איננו צריכים להמשיך בנוהג הזה.

לא טוב, לא טוב למדינה, לא טוב לציבור שצופה בנו עכשיו, שאנחנו נתבע לעצמנו זכויות שאין לכל אדם אחר. אשר לאחריות פלילית, איננו שונים אף מאחד אחר. משום כך, אסור שתהיה לנו חסינות בעניינים פליליים.

חייבת להיות לנו חסינות באמירת דברים שבתוקף תפקידנו הפוליטי. אבל כל המצב הזה, שאנחנו כביכול טובים מאחרים, שאותנו קשה יותר להאשים, קשה יותר להביא למשפט — צריך להיפסק. כל התופעה הזאת, שצריך לרוץ ליועץ המשפטי לממשלה, צריך לבוא לכאן עם עורכי־דין, צריך לנהל דיונים מתמשכים בוועדת הכנסת ובתקשורת,

להביא את זה למליאה בגינו של אדם אחד — צריכה להיעלם אחת ולתמיד.

חבר הכנסת צידון ואנוכי הגשנו הצעת חוק בנושא הזה. אני סבור, שצריך להמשיך בכך. צריך לצמצם את ההגנה על חבר הכנסת לקשור בנעשה במסגרת מילוי תפקידו הפוליטי בלבד. ואילו בכל הנושאים האחרים יש להשוות את מעמד חבר הכנסת בפני החוק למעמדו של כל אזרח במדינה. לכולנו צריך להיות אותו דין בנושא הפלילי. מי מאתנו שייחשד בעבירה פלילית, ידונו אותו, ישפטו אותו וירשיעו אותו בדיוק כמו כל אדם אחר במדינה. אין לנו זכות, בתוקף היותנו חברי כנסת, ליטול לעצמנו מעמד רם, שאיננו מקובל ואיננו עומד בשום מבחן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו — לאחרון, לחבר הכנסת שבח וייס.

רענן כהן (העבודה):

אני נותן לך את הזמן שלי.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אתה לא יודע מה אני עומד לומר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה נותן לו את הזמן שאין לך.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת יאיר לוי, זאת הפעם, חבר הכנסת יאיר לוי, אני לא מקבל את בקשתך להסרת החסינות — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

למה אתה לא מגן על חבר הכנסת רביץ?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לך, חבר הכנסת מיכאל איתן, על שאתה מדריך אותי ומלמד אותי, מכל מלמדי השכלתי. אני מודה לך על הארת העיניים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב־ראש, אני חושב שאנחנו עושים טעות בכך שאנחנו כאילו מעמידים את יושרו, הגינותו, תום־לבו של היועץ המשפטי מול יושרו, הגינותו ותום־לבו של חבר הכנסת יאיר לוי. זאת לא הסוגיה שלנו.

השאלה העומדת בפנינו, לדעתי, אדוני היושב־ראש, היא: האם מילאו חברי ועדת הכנסת את חובתם? הרי בוועדת הכנסת לא עמד היועץ המשפטי בפני משפט כדי לדעת האם הוא פועל בתום־לב. לא כך. האם המסמכים אשר עמדו לעיני חברי ועדת הכנסת מוכיחים שהוא פועל בתום־לב — לא בגלל ההיכרות האישית, אני מכיר את היועץ המשפטי היכרות אישית ואני בטוח שהאיש ישר ויש לו תום־לב והוא הגון, הכול בסדר. לא זה הדיון.

הדיון הוא בנושא, האם בפני ועדת הכנסת עמדו מספיק הוכחות, ניירות ומסמכים כדי להוכיח את הדבר. אין אנו דנים באדם, אלא בניירת. אם מבקשים הפרקליטים של חבר הכנסת יאיר לוי: תנו לנו עוד מעט זמן, תנו לנו עוד שבועות מספר כדי לעבור על חומר שהצטבר במחסנים, משאיות של חומר, תנו לנו שבועות מספר כדי לבדוק זאת; מה היה קורה לבית־המחוקקים לו היה הדבר הזה נעשה? מה קרה לנו? מדוע אצה לנו הדרך? מדוע לא יכלו לתת את ההזדמנות לפרקליטיו של חבר הכנסת יאיר לוי לבוא בפני ועדת הכנסת ולומר: ראינו שבחומר יש מן האשמה; ראינו שזה שום דבר, ולנמק. מדוע? מה קרה לנו?

פה אני חושש מאוד, שמה שאמר חבר הכנסת אלי דיין ומה שאמר חבר הכנסת צ'רלי ביטון בא לידי ביטוי.

מדוע קרה הדבר הזה לנו?

לכן, רבותי חברי הכנסת, אנחנו לא עוסקים ביושרו של היועץ המשפטי. אמרתי שמקובל עלי יושרו, וגם יושרו של חבר הכנסת יאיר לוי. אם נדבר בין אדם לחברו, האם אין אנו מכירים את חבר הכנסת יאיר לוי, ביושרו, בהגינותו, בטוב לבו, בחסד שהוא עשה, במסירות הנפש שלו למען הזולת? זה בא לדיון כאן?

חברי הכנסת, ועדת הכנסת עשתה את אחד הדברים הנפשעים, המבוזים. לכן, רבותי חברי הכנסת, נחזיר זאת לוועדת הכנסת, אם יש הליך כזה, ולא נקבל הפעם — אחי, חבר הכנסת יאיר לוי — את בקשתך. לא נקבל זאת הפעם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת שבח וייס.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מאיפה בא המימון שלכם — — —? זאת אף אחד לא שואל. איש לא שואל מי מימן. חבר הכנסת דדי צוקר נוסע. על חשבון מי? זה מותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, שמעו אותך. כולנו בוודאי רוצים לשמוע עכשיו את חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני חבר בוועדת הכנסת כבר שנים אחדות. אני צריך לומר, שהרגשתי מאוד לא בנוח בדיון האחרון. הרגשתי שאין לנו יכולת להתמודד עם הבעיה. אם ננסה להתמודד אתה באופן הוגן, אנחנו הופכים לבית־משפט. אם איננו הופכים לבית־משפט, כל סוג של טיפול יהיה בו ליקוי, אולי מפאת העובדה שהתיק הוא מורכב; ובזה אינני קובע שום פסיקה.

אני חושב שטוב עשה חבר הכנסת יאיר לוי, כאשר בשלב מוקדם יחסית החליט בעצם שלא להזדקק לנו. ייתכן שהוא היה צריך לעשות זאת בשלב מוקדם יותר.

בפסק־הדין הראשון של מדינת ישראל, ערעור פלילי 1/48, יש פסיקה עקרונית של הנשיא זמורה. הוא מצטט מתוך פסקי־דין של מעצמה משפטית, מפסקי־דין בריטיים. אחד מהם אומר, שהפרוצדורה היא המגנה כרטה של הנאשם. זהו עקרון ברזל. וכאן יש ליקוי בפרוצדורה.

אני הצבעתי בעד הסרת חסינותו של חבר הכנסת יאיר לוי.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא נהוג להגיד איך אדם הצביע בוועדה.

שבח וייס (העבודה):

בוועדת הכנסת. זה פורסם. אני לוקח את זה בחזרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זו היתה הדלפה.

שבח וייס (העבודה):

זה פורסם, לא עלי אלא על כל חברי הוועדה.

עשיתי זאת גם משום שחבר הכנסת יאיר לוי רצה משפט צדק, ומגיע לו משפט צדק, ואני בטוח שכל אחד מן היושבים כאן רוצה, גם מבחינת כבודו ומבחינת כבוד הבית, שהוא יצא זכאי. ומי שאומר זאת, אני בטוח שאין שמץ של חוסר תום־לב בדבריו. אני משוכנע בכך.

כיוון שהכול נתון עכשיו בידיו של בית־המשפט בהמשך הפרוצדורה, ויש שופטים בירושלים, אני רוצה להציע, אדוני היושב־ראש ויושב־ראש ועדת הכנסת, כדי שלהבא ניקלע פחות לסיבוך פרוצדורלי מייסר, לא־נעים, פוגע במי שאמור לעמוד למשפט, פוגע בכנסת כקולקטיב — אני מציע שבכל הסוגיות של פרוצדורה, של הסרת חסינות פרוצדורלית, התהליך יהיה כזה, שיאפשרו לחבר הכנסת הנוגע בדבר להתגונן, שייתנו לו את כל הכלים להתגונן. חשוב שהתהליך בוועדת הכנסת יהיה קצר ומבוסס על כך שהוא יבוא ויטען אם יש לו חשד של חוסר תום־לב כלפיו, ושבעתיד נוותר על הטקס הזה. נציב באיזה מקום קלפי, ושם נעשה את ההצבעה. כי בטקס הזה יש משהו שמזכיר לנו משפט שדה, אף שזו לא הכוונה. אני בטוח שלדבר הזה יסכימו כל חברי הכנסת. אני מודה לך, אדוני היושב־ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

יושב־ראש ועדת הכנסת מבקש להשיב. בבקשה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

למה לא דיברת, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, האם בכוונתך וברצונך להשיב?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, בהתאם לתקנון, זכותו של יושב־ראש ועדת הכנסת להשיב. בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני סבור שחברי הכנסת היו נוהגים בתבונה אם לא היו משתתפים בדיון והיו מאפשרים להציג את העובדות שהיו בפני ועדת הכנסת ואת החלטתה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני ביקשתי, אבל חברי הכנסת לא נענו לבקשתי.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אני מייעץ זאת לחבר הכנסת רביץ, שהוא משכיל תמיד לתת עצות לאחרים. חבר הכנסת רביץ, גם חבריך בוועדת הכנסת — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

מה קרה?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

מפני שאתה, חבר הכנסת רביץ, מכהן בכנסת בפעם הראשונה, אתה עול־ימים כאן.

אברהם רביץ (דגל התורה):

— — —

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

חבר הכנסת רביץ, גם חבריך לא הצביעו נגד בוועדת הכנסת.

אברהם רביץ (דגל התורה):

מה זה נוגע לזה?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אני קובע בכל האחריות, שוועדת הכנסת היתה מוכנה לתת את כל הזמן הדרוש לחבר הכנסת יאיר לוי בשביל להוכיח את צדקתו; את כל הזמן הדרוש.

אברהם רביץ (דגל התורה):

ובלבד שלא יספיק לצלם את החומר.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

— — — או שאתה מעמיד פנים — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

למה אתם לא מדברים?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני נאלץ לתת לך אזהרה ראשונה בישיבה זו.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

היה דיון במשך שנה שלמה בהסרת החסינות — — — תשאל את חבר הכנסת יוסי שריד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אל תאלץ אותי לתת לך אזהרה שנייה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

הוועדה הביעה את נכונותה, גם בפרוטוקול וגם בהודעותיה, לבוא לקראתו ככל האפשר. הפרקליטים שלו סברו אחרת, הם סברו שהם אינם מוכנים להתמודד עם מה שהוצג בפניהם והם מעדיפים לעשות זאת בבית־המשפט. אני מקווה שבבית־המשפט יוכל חבר הכנסת יאיר לוי להציג את עמדתו ולהוכיח את צדקתו.

הערה אחת לחבר הכנסת צ'רלי ביטון: מתוך שבעה חברי כנסת שהוסרה חסינותם בשל עבירות פליליות, חמישה היו אשכנזים.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מה הקשר?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. חברי הכנסת, תם הדיון. אנחנו עוברים להצבעה. ההצבעה היא חשאית, וזה הסדר — אני מבקש מכולם להירגע כדי שלא תהיינה טעויות ואי־הבנות. אני מבקש מחברי הכנסת לשבת. חבר הכנסת חגי מירום, אודה לך אם תשב. גם חבר הכנסת אלי דיין, תואיל לשבת ולהאזין לסדרי ההצבעה.

ההצבעה היא חשאית, וזה הסדר: על שולחנות חברי הכנסת מונחים פתקי הצבעה, בהם יציין כל חבר כנסת את הצבעתו וישים את הפתק במעטפה. חבר הכנסת, בהיקרא שמו, ייגש לבמה וישים את המעטפה בקלפי.

אבקש ממזכיר הכנסת לקרוא את חברי הכנסת להצביע.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא	— מצביע
רפאל אדרי	— מצביע
אהוד אולמרט	— לא נוכח
חיים אורון	— מצביע
מיכאל איתן	— מצביע

רפאל איתן	—	אינו נוכח
שולמית אלוני	—	מצביעה
אריה אליאב	—	מצביע
שושנה ארבלי־אלמוזלינו	—	מצביעה
נאוה ארד	—	מצביעה
משה ארנס	—	אינו נוכח
זאב בנימין בגין	—	אינו נוכח
אברהם בורג	—	מצביע
יגאל ביבי	—	אינו נוכח
צ'רלי ביטון	—	מצביע
יוסף ביילין	—	מצביע
בנימין בן־אליעזר	—	מצביע
אליהו בן־אלישר	—	מצביע
אליהו בן־מנחם	—	מצביע
מיכאל בר־זהר	—	מצביע
חיים בר־לב	—	מצביע
עוזי ברעם	—	מצביע
גדעון גדות	—	מצביע
תמר גוז'נסקי	—	מצביעה
יוסף גולדברג	—	מצביע
מיכה גולדמן	—	מצביע
פנחס גולדשטיין	—	אינו נוכח
אפרים גור	—	מצביע
מרדכי גור	—	אינו נוכח
גדליה גל	—	מצביע
אריה גמליאל	—	מצביע
משה גפני	—	מצביע
פסח גרופר	—	מצביע
שרה דורון	—	מצביעה
אלי דיין	—	מצביע
שלמה דיין	—	מצביע
עבד־אלוהב דראושה	—	מצביע
יגאל הורביץ	—	אינו נוכח
שלמה הלל	—	מצביע
שמואל הלפרט	—	מצביע
זבולון המר	—	אינו נוכח
צחי הנגבי	—	מצביע
אליקים העצני	—	מצביע
שבח וייס	—	מצביע
אריאל ויינשטיין	—	אינו נוכח
עזר ויצמן	—	אינו נוכח
מרדכי וירשובסקי	—	מצביע
אברהם ורדיגר	—	מצביע
רחבעם זאבי	—	אינו נוכח
עמנואל זיסמן	—	מצביע
מיכאל חריש	—	אינו נוכח
גד יעקבי	—	מצביע
גאולה כהן	—	מצביעה
רן כהן	—	מצביע
רענן כהן	—	מצביע
אברהם כ"ץ־עוז	—	מצביע
דוד לוי	—	אינו נוכח
יאיר לוי	—	מצביע
יצחק לוי	—	מצביע
דוד ליבאי	—	מצביע
אוריאל לין	—	אינו נוכח
עוזי לנדאו	—	מצביע
דוד מגן	—	אינו נוכח
יצחק מודעי	—	אינו נוכח
אליעזר מזרחי	—	מצביע
האשם מחאמיד	—	מצביע
רוני מילוא	—	מצביע
מוחמד מיעארי	—	מצביע
חגי מירום	—	מצביע
נואף מסאלחה	—	מצביע
יהושע מצא	—	מצביע
דן מרידור	—	אינו נוכח
יצחק נבון	—	אינו נוכח
אורה נמיר	—	מצביעה
משה נסים	—	אינו נוכח
מוחמד נפאע	—	מצביע
בנימין נתניהו	—	מצביע
עדנה סולודר	—	מצביעה
יוסף עזרן	—	מצביע
עובדיה עלי	—	מצביע
שמואל עמור	—	אינו נוכח
חסיין פארס	—	מצביע
אברהם פורז	—	מצביע
חנן פורת	—	מצביע
משה זאב פלדמן	—	מצביע
רפאל פנחסי	—	מצביע
מנחם פרוש	—	מצביע
יהודה פרח	—	מצביע
שמעון פרס	—	אינו נוכח
יצחק חיים פרץ	—	מצביע
עמיר פרץ	—	מצביע
גדעון פת	—	אינו נוכח
יאיר צבן	—	מצביע
דוד צוקר	—	מצביע
יעקב צור	—	אינו נוכח
יואש צידון	—	מצביע
חיים קופמן	—	אינו נוכח
חיים קורפו	—	מצביע
ישראל קיסר	—	אינו נוכח
מיכאל קליינר	—	מצביע
משה קצב	—	אינו נוכח
יצחק רבין	—	אינו נוכח
אברהם רביץ	—	מצביע
אמנון רובינשטיין	—	מצביע
ראובן ריבלין	—	מצביע
חיים רמון	—	מצביע
אבנר חי שאקי	—	אינו נוכח
יהושע שגיא	—	מצביע
אברהם שוחט	—	אינו נוכח
משה שחל	—	אינו נוכח
שמעון שטרית	—	מצביע
דב שילנסקי	—	מצביע
יעקב שמאי	—	מצביע
יצחק שמיר	—	אינו נוכח
גרשון שפט	—	מצביע
יאיר שפרינצק	—	מצביע
אריאל שרון	—	אינו נוכח
יוסי שריד	—	מצביע
אברהם שריר	—	מצביע
דן תיכון	—	אינו נוכח

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, האם יש פה חבר הכנסת, או חברת הכנסת, ששמם לא נקרא?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

אין.

היו"ר ד' שילנסקי:

תמה בזה ההצבעה. אני ממנה ועדה לספירת הקלפי, אני ממנה את חברי הכנסת חיים אורון, יוסי גולדברג ואלי בן־מנחם. בבקשה, תעלו לכאן ותמנו את הקולות שבקלפי.

אנחנו ממשיכים בסדר־היום.

ד. שאילתות בעל־פה

היו"ר ד' שילנסקי:

שר התקשורת ישיב על שאילתא בעל־פה מס' 526, מאת חבר הכנסת מיכאל קליינר, בנושא: קליטת שידורי רק"ע — רשת קליטת עלייה — והשידורים בשפה האמהרית. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל קליינר.

526. קליטת שידורי רק"ע והשידורים בשפה האמהרית

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, למרות פניות רבות, עדיין לא נקלטים שידורי רק"ע, המיועדת לעולים מברית־המועצות, והשידורים בשפה האמהרית באזורים רבים בארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד התקשורת, ששידורי רק"ע ברוסית והשידורים באמהרית אינם נקלטים ברוב אזורי הנגב, הערבה, בעיר אילת ובאזורים אחרים בארץ?

2. האם ידוע לשר, שגם באזור המרכז נקלטים השידורים המועברים באמצעות המשדר הישן של רדיו רמאללה אך בקושי רב, ולפעמים לא ניתן לשמוע אותם כלל?

3. מה יעשו המשרד וכבוד השר כדי שאותם עולים רבים מברית־המועצות ומאתיופיה, שמתגוררים בנגב ובאזורים אחרים, יוכלו גם הם ליהנות משידורי הרשת, שכל כך חשובים להם?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר התקשורת, בבקשה.

שר התקשורת ר' פנחסי:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, להלן תשובתי לפי סדר השאלות:

1. ידוע לי ששידורי רשת קליטת עולים, רק"ע, אינם נקלטים בדרום ובעיר אילת. המשדרים הפועלים כיום הוקמו והופעלו לצורך רק"ע על־ידי משרד התקשורת ומתקציבו. בהסכם עם רשות השידור נקבע, כי הרשות תממן את הקמת המשדרים הנוספים, ועקרונות הסכם זה הוצגו בפני ועדת השרים לענייני קליטת עלייה, וכן בפני הוועדה לעלייה ולקליטה, שאתה עומד בראשה.

רשות השידור טרם מימשה את חלקה בהסכם לרכישה ולהקמה של המשדרים הנוספים.

2. ידוע לי, כי שידורי רק"ע נקלטים באזור המרכז באיכות בינונית ולא גרועה, כהגדרתך, ועל כן הוריתי להפעיל בהקדם במקום המשדר ברמאללה משדר חלופי במרכז־הארץ. פעולה זו תתבצע עד סוף שנה זו.

הפעלת המשדר החלופי תשפר את הקליטה במרכז־הארץ ותרחיב את הקליטה לבאר־שבע ולצפון־הנגב.

3. ראה תשובה על שאלה 2 לגבי תוכניות משרד התקשורת. נוסף על כך, בדעתי לפנות לרשות השידור ולדרוש את מימוש חלקה בהסכם רכישת משדרים לרשת קליטת העלייה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל קליינר.

מיכאל קליינר (הליכוד):

ראשית, אני רוצה לברך את השר על הבשורה, שאומנם יוחלף המשדר של רדיו רמאללה במשדר שיהיה אפשר לשמוע אותו גם במרכז־הארץ וגם בצפון־הנגב. אני חושב שמן הדין הוא, שגם התושבים באילת ייהנו מהשידורים. ואני יודע שיש כמה רעיונות. לפחות, עולים מברית־המועצות וגם עולים מאתיופיה, למעשה, יש רבים מאוד באילת. אין שום הצדקה לכך שבגלל הריחוק ממרכז־הארץ הם יקופחו.

אני רוצה להסב את תשומת־לב השר, ואולי אנשי רשות השידור ומשרד החינוך והאוצר, לכך שיש הערכות, שלשידורי רק"ע מקשיבים חצי מיליון בני אדם, למעלה מ־300,000 עולים מברית־המועצות, 40,000 עולים מאתיופיה וגם רבים מהעולים הוותיקים, שנהנים לשמוע שידורים בשפה הרוסית. לדעתי, יש כל ההצדקה, מבחינה כמותית וגם מבחינה עקרונית, לתת להם אפשרות לא רק לשמוע, אלא לשמוע באיכות לא־בינונית, באיכות טובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת רענן כהן.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אדוני שר התקשורת, העיר לי, לפני שניגשתי לשאול שאלה נוספת, חברי, חבר הכנסת מיכאל בר־זהר, שדווקא רדיו רמאללה היו בו תוכניות יפות בזמנו. אבל לא על עניין זה אני רוצה לשאול.

עולים רבים מאוד מקשיבים לשידורי רק"ע. אין ספק שצריך לגרום לכך, שכל אחד בכל יישוב בארץ יוכל לשמוע אותם. אני, כמי שמקשיב מעט, ובהזדמנויות שונות, וגם שומע ומבין את השפה, יש לי הרגשה — ואני יודע שזה לא בתחום הפיקוח שלך, אבל זה עובר דרכך ולכן אני שואל — שלצד תוכניות חשובות מאוד, יש שם איזה סוג של מסחור, וחלק גדול מהעולים התמימים יכולים במובן מסוים, הייתי אומר, ליפול לפח של חברה שבתחום זה היא קפיטליסטית מדי, בצד הדברים החשובים. נשאלת השאלה, האם אפשר לאזן איכשהו את הדברים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אדוני שר התקשורת, ממשדר למשדר אני רוצה לומר, שבשנה שעברה התרעתי נגד הצבת משדר

טלוויזיה רב־עוצמה בלב אזור מגורים המאוכלס בצפיפות, כמו בגבעתיים. האם לפני שמציבים משדרים רבי־עוצמה במרכזים צפופי אוכלוסין לא בודקים את רמת הנזק הבריאותי העלולה להיגרם לאזרחים כתוצאה מחשיפה להספקי שידור כל כך גבוהים? הוכח במחקרים, אדוני השר, שהדבר גורם לנזק בלתי־הפיך לאזרחים הגרים בסביבה של המשדר. ידוע לי שראש עיריית גבעתיים, מר יצחק ירון, ואזרחי העיר פועלים כדי לשנות החלטה שגויה זו, אבל העניין הוא עקרוני בדיוק כפי שהיה לגבי משדרי "קול־אמריקה" בנגב.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר התקשורת, בבקשה.

שר התקשורת ר' פנחסי:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, לשאלה הנוספת של חבר הכנסת מיכאל קליינר — משרד התקשורת היה רגיש וער לחשיבותם ולנחיצותם של שידורי רק"ע. למרות ישיבה משותפת של שר החינוך ושר התקשורת, ומינוי ועדה שתבדוק איך להפעיל מייד את שידורי רק"ע, וההסכם שנקבע, כפי שאמרתי בדברי תשובתי קודם, שלפיו תממן את המשדרים רשות השידור, כדי שלא לעכב את השידורים, משרד התקשורת אכן פעל והפעיל כמה משדרים מתקציבו, וחילק את רשת־ג' לפי המלצת הוועדה, כדי שהעולים יוכלו לקלוט מייד את השידורים. מאחר שרשות השידור, כפי שציינתי, לא מצאה לנכון להקצות משאבים ותקציבים להקמת משדרים נוספים, אין ביכולת משרד התקשורת לשאת בנטל בעצמו. אם האוצר ורשות השידור ימצאו תקציבים, אנחנו בוודאי נשמח להעמיד זאת לרשות רק"ע.

לשאלתו הנוספת של חבר הכנסת שבח וייס, תוכן התוכניות, כפי שידוע לך, הוא בסמכות משרד החינוך ושר החינוך. אני מוכן להעביר את בקשתך אליהם, כדי שיבדקו אם התוכניות, לגופו של עניין, מתאימות לעולים.

לחבר הכנסת רענן כהן, אני מתפלא על שאלתך הנוספת. מאחר שהשאילתא הנוספת הבאה של חבר הכנסת דדי צוקר מתייחסת למשדרים בגבעתיים, לא היה מקום לשאול שאלה זו עכשיו אלא בעת השאילתא של חבר הכנסת דדי צוקר. אני מציע לך להמתין לתשובתי על השאילתא בעל־פה של חבר הכנסת צוקר, ותהיה לך תשובה גם על שאלתך זו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר התקשורת ישיב על שאילתא בעל־פה מס' 527, מאת חבר הכנסת דוד צוקר, בנושא: התחלת ביצוע של אתר משדרי טלוויזיה ואנטנות חדשות.

525. התחלת ביצוע של אתר משדרי טלוויזיה ואנטנות חדשות

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, משרד התקשורת הודיע על התחלת הביצוע של אתר משדרי טלוויזיה ואנטנות חדשות בגבעת־קוזלובסקי בגבעתיים.

התחלת הבנייה באה למרות התראות חוזרות ונשנות על סכנה של נזק בריאותי לתושבי האזור בגין קרינה אלקטרומגנטית מן המשדרים.

ברצוני לשאול:

1. האם המשרד מתכוון אכן להתחיל ולהשלים את בניית האתר?

2. האם עומדות לנגד עיני המשרד חוות דעת בריאותיות וסביבתיות המניחות את דעתו מבחינת ההשפעה של אתר המשדרים על הסביבה ועל תושבי האזור?

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבקשה.

שר התקשורת ר' פנחסי:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אקדים ואומר לשאלתו של חבר הכנסת דדי צוקר: המשדר במגדל־שלום, המשרת כיום את כל אזור המרכז, אינו מסוגל לספק שירות נאות באזור, בשל מגבלות הספק ובשל מגבלות מיקום.

מהסיבות האמורות ובשל הזדקנותו של המשדר, שגרמה לתקלות ולשיבושים לאוכלוסייה של 1.5 מיליון תושבים, הוחלט כבר לפני שנים מספר להתקין ולהפעיל משדר טלוויזיה חלופי באתר שידור ותיק בגבעתיים, במקום שבו קיימת פעילות ענפה של משדרים, ובתוכם משדר טלוויזיה בעוצמה נמוכה.

משנודע לתושבי הסביבה דבר הקמתו של משדר חדש בגבעתיים ובעקבות מחאות תושבי הערבה על הקמת משדרי "קול אמריקה", שולהבו הרוחות במקום והופץ מידע בלתי מבוסס על אודות סכנות קרינה.

בעקבות טענות התושבים, הוריתי להפסיק את עבודות ההתקנה ולבדוק מייד את הטענות, שכן אם יש חשש לפגיעה בבריאות התושבים אני לא אתן לזה יד, למרות נחיצות המשדר. הנושא נבדק במשך כשנה בחמש רמות ונמצא כי אין כל הוכחה לסכנה כלשהי מהפעלה של משדר זה.

הבדיקות היו בגופים אלה: 1. מומחי חברת "בזק", המפעילים את כל תחנות השידור בארץ, בדקו על־ידי ביצוע חישובים ועל־ידי ביצוע מדידות בסביבה של משדר בעל הספק זהה באתר אחר בארץ; 2. מהנדסי משרד התקשורת, שגם בדקו את הספרות המקצועית הקיימת בעניין זה; 3. ועדת היגוי, שמיניתי, שבראשה עמד המדען הראשי של משרד התקשורת, אשר התייעצה עם מומחים בין־לאומיים והתבססה על תקנים בין־לאומיים מחמירים; 4. הממונה על קרינה במשרד לאיכות הסביבה, שאישר כי אין כל הוכחה לסכנה ובשל כך אישר את הפעלת המשדר; 5. חוות דעת של מומחים בין־לאומיים שהוגשו לבג"ץ בעתירה נגד "קול אמריקה". בג"ץ פסק כי אין כל הוכחה לסכנות קרינה.

ראוי לציין, כי משדרים דומים, וברוב המקרים אף חזקים יותר, פועלים בכל הערים הגדולות במערב־אירופה ובארצות־הברית.

אני מבקש להדגיש, כי הוריתי לאנשי המשרד לאמץ את תקני "אירפה" — IRPA — שהוא גוף התקינה הפועל מטעם ארגון הבריאות הבין־לאומי; תקנים המאומצים על־ידי מרבית המדינות המתקדמות במערב. בארץ ובעולם פועלים משדרים בהספקים גדולים הרבה יותר, וחלק גדול מהם — במרכזי הערים הגדולות. אני מבקש להזכירכם, כי בכל עיר גדולה, לרבות לונדון, פריס, מינכן וכו', יש מגדל טלוויזיה גבוה וכו פועל משדר בעל עוצמה, שהיא בדרך כלל גדולה בהרבה ממשדר גבעתיים. חישובים מורים כי משדר גבעתיים יוצר עוצמות שדה הנמוכות בהרבה מתקני "אירפה" — IRPA — דבר שמבטיח כי אין כל סכנה לבריאות התושבים, ואנו נבטיח זאת גם במדידות.

ואשר לשאלות עצמן:

1. המשרד, לאחר שנוכח כי אין סכנה כלשהי לבריאות

התושבים, מתכוון להפעיל את המשדר, אשר ישרת כ־1.5 מיליון נפש מתושבי אזור המרכז.

2. כפי שאמרתי בהקדמתי, הוצגו לפני ולפני מומחי המשרד חוות דעת מספקות המתבססות על תקנים שנקבעו על־ידי גוף התקינה "אירפה" — IRPA — של ארגון הבריאות הבין־לאומי, והם מורים בבטחה כי אין כל הוכחה לסכנה כלשהי לבריאות התושבים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, קיבלתי בינתיים את תוצאות ההצבעה. למען הסדר הטוב אודיע, שלחבר הכנסת צוקר יש שאלה נוספת, אחריו יש שאלה נוספת לחברת הכנסת נאוה ארד, ואחריה — לחברת הכנסת ארבלי־אלמוזלינו.

ה. הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת יאיר לוי*

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, קיבלתי בינתיים את תוצאות ההצבעה בקלפי. תוצאות ההצבעה — אני קורא — אנו מאשרים בזה את תוצאות מניין הפתקים בהצבעה על הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת יאיר לוי: בעד — 48, נגד — 33, נמנעים — 5.

אני קובע שהכנסת החליטה לקבל את הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת יאיר לוי.

ו. שאילתות בעל־פה

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר־היום.

שאלה נוספת לחבר הכנסת דדי צוקר, בבקשה.

527. התחלת ביצוע של אתר משדרי טלוויזיה ואנטנות חדשות

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני יודע שלא נפל בחלקה של הכנסת כבוד גדול בתוצאות הללו, אבל בכל זאת אחזור לשאלה שלי.

אברהם רביץ (דגל התורה):

זאת הכנסת שיש לך — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו סיימנו את הסעיף ההוא.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נכון מאוד. לכן אני מרגיש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר, סיימנו את הסעיף ההוא, היה פה כאב מספיק באולם הזה. גמרנו פרשה עגומה. נחזור לחיי היום־יום.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, הוגשו לכם שתי חוות דעת, של פרופסור ג'ים גולדשמידט, אפידמיולוג, ופרופסור קורנשטיין, פיסיולוג, שבדקו את תחנת המשדרים המסוימת הזאת, את התדרים המסוימים הללו, את ההספק המסוים הזה בגבעתיים, והם קבעו שאכן יש חשש, וכי לא ננקטו אמצעי הגנה מספיקים. כלומר, יש חוות דעת מנוגדת לזו שאתה מצביע עליה.

השאלה היא — האם אתה היית ממליץ לעצמך ולמי שאתה מכיר לגור שם עם ילדיו? כלומר, האם המקום בטוח ואתה מוכן לומר בלב שלם שגם אתה מוכן לגור שם?

שאלה שנייה — אני רוצה להזכירך את פסיקת בג"ץ בעניין "קול אמריקה", שהצביעה על הצורך בהתחשבות בעוצמת הקרינה האלקטרומגנטית כאשר באים להתקין משדר מן הסוג הזה.

שאלה שלישית — האם היתה עמידה בחוקי התכנון והבנייה באותו אזור? יש טענה של העירייה, שלא עמדתם בחוקי התכנון והבנייה.

שאלה רביעית — האם תחפש דרך, ותמצא אותה, להסביר לתושבי האזור מקרוב באופן ממשי את הטענה שלך, שאכן אין כל סכנה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת נאוה ארד, ואחריה — לחברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו.

נאוה ארד (העבודה):

אדוני השר, שמענו את תשובתך. אלה מאתנו שעוסקים בנושא איכות הסביבה — ראה נושא האסבסט, ראה נושא הגז רדון — לא שקטים כל כך לנוכח התשובה הזאת.

אני רוצה לשאול אותך. אמרת שנעשתה בדיקה, אמרת שבקרב הבודקים היה גם איש המשרד לאיכות הסביבה. האם אתה תשקול נהלים קבועים של שיתוף פעולה בין משרד התקשורת לבין המשרד לאיכות הסביבה במקרים דומים?

האם אתה שוקל לבדוק באותה מידה של בדיקה גם את האנטנות והמשדרים האחרים שיש בארץ?

התשובה שלך היא תשובה, אבל משום מה, מתוך ניסיוננו, בגלל העובדה שנושא איכות הסביבה לא נמצא כל־כך בעדיפות ראשונה במדינת ישראל, קצת קשה לקבל את התשובה הזאת.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. שאלה נוספת לחברת הכנסת ארבלי־אלמוזלינו.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (העבודה):

אדוני השר, ידוע לנו ששר התקשורת הקודם, חבר הכנסת גד יעקבי, כאשר הובאה בפניו ההצעה הזאת, לא קיבל אותה בהתלהבות ואף התייחס אליה בהסתייגות. הוא מינה ועדה שתבדוק את הנושא הזה. האם לכבוד השר יש המסקנות של אותה ועדה, ואם כן — מה הן?

אנחנו לא יכולים להסתמך אך ורק על התקנים הבין־לאומיים. אנחנו חייבים לדעת, ש"קול אמריקה" היה אמור לקום במרחבי הנגב — לגבעתיים אין אותם מרחבים. זו אוכלוסייה צפופה, והיא תהיה קרובה מאוד לתחנה הזאת, ששם יותקנו המשדרים. אין לי שום ספק, שבעיית הבריאות מדאיגה מאוד מאוד את האוכלוסייה של האזור הזה במיוחד. האם ועדה מוסמכת מטעם משרד הבריאות בדקה את הנושא

הזה והגיעה למסקנה, שהדבר הזה איננו מזיק לבריאות האוכלוסייה שתהיה בטווח של מטרים בודדים מאותו משדר?

האם כבוד השר הגיע כבר למסקנה סופית, על־סמך הממצאים שיש לו, שאכן יש בדעתו להקים את התחנה הזאת ויהי מה? אנחנו יודעים שהיתה פנייה לבג"ץ וכבוד השר ממתין לתוצאות, ובינתיים הוא הקפיא כל עבודה בנושא הזה, וכך אכן מתחייב מהכללים והמנהלים הקיימים.

נשאלת השאלה: האם אתה משוכנע שהתחנה שתקום והמשדרים רכי־העוצמה האלה לא יזיקו לבריאותה של האוכלוסייה בגבעתיים ובאזור?

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. כבד השר, בבקשה.

שר התקשורת ר' פנחסי:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, לשאלה הנוספת של חבר הכנסת דדי צוקר — לנו היו הוכחות אחרות ממומחים בעלי שם עולמי. הבג"ץ התייחס גם לנושא "קול אמריקה". בנושא חוקי התכנון והבנייה לא ידוע שהיתה כל עבירה. לגבי ההסברה, אנו נסביר הכול לתושבי האזור. כפי שאמרתי בדברי תשובתי הקודמים, אני אהיה האחרון שייתן יד לכך, אם יש חשש כלשהו לבריאות התושבים. לכן נמשכו הבדיקות שלי כמעט שנה. הנושא עוכב כדי לוודא, שאכן כל הגורמים יבטיחו שלא יהיה נזק בריאותי. אף שהוועדה שמיניתי לפני מספר רב של חודשים נתנה את חוות־דעתה, לא הסתפקתי בכך, חיכיתי לקבל גם חוות־דעת מהמשרד לאיכות הסביבה, שהוא המשרד המופקד על הנושא הזה, וגם קיבלתי את אישורם, שאכן משדר בסדר גודל כזה שאנחנו רוצים להקים בגבעתיים אין בו נזק בריאותי.

אני רוצה להבטיח לכל הבית הזה וגם לתושבי הסביבה, שאין נזק בריאותי. מכיוון שבשעתו "קול אמריקה" עורר את הנושא — לכן הם התעוררו והתחילו לפני שנה עם ההפגנות, עם עצומות ועם פגישות. נפגשתי אתם והסברתי להם, ולכן עיכבתי את העניין עד היום.

נכון להיום שוכנעתי שאין נזק. מאחר שאני חושב שתושבי מדינת ישראל זקוקים למשדרים טובים, שיוכלו לקלוט היטב — ואם לא תהיה קליטה מייד תהיה כאן צעקה ושאילתא למה המשדרים קרסו, שאין קליטת טלוויזיה, שלשר אין טלוויזיה ולכן הוא לא דואג לטלוויזיה — מחובתי לדאוג לכך שאכן יהיו משדרים טובים כדי שהקליטה תהיה טובה. עם זה עלי לוודא ולהבטיח שלא ייגרם נזק בריאותי, ואכן אני משוכנע שאין בכך נזק בריאותי.

לשאלתה הנוספת של חברת הכנסת נאוה ארד, האם אני מוכן לשתף פעולה עם המשרד לאיכות הסביבה — עשיתי זאת גם כלי בקשה.

נאוה ארד (העבודה):

האם אתה דואג לכך שיהיה נוהל קבוע?

שר התקשורת ר' פנחסי:

כשיש צורך אנחנו משתפים פעולה.

נאוה ארד (העבודה):

לא, נוהל קבוע.

שר התקשורת ר' פנחסי:

נוהל קבוע בקשר למה? כרגע יש שאלה מעשית וצריך לקבל החלטה, ופניתי ביוזמתי למשרד לאיכות הסביבה לקבל את חוות־דעתם, אף שלא הייתי חייב לעשות זאת. אם יש צורך, אנחנו נתייעץ. אם אין צורך, אין טעם שנסרבל את תפקוד המשרד על־ידי שיתוף משרדים אחרים.

לשאלתה הנוספת של חברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו — כפי שהיא ציינה, הנושא הזה התחיל עוד בתקופתו של השר גד יעקבי. כשבאתי למשרד כבר היתה החלטה לבצע זאת. מאחר שהיתה פנייה של ראש העיר ושל תושבי השכונה, עיכבתי את הביצוע עד ששוכנעתי שאין נזק בריאותי.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (העבודה):

גד יעקבי הקים ועדה.

שר התקשורת ר' פנחסי:

לי לא ידוע על ועדה שהקים גד יעקבי, אבל אני מוכן לבדוק זאת. עובדי המשרד בוודאי היו מביאים זאת לידיעתי ולא היו ממשיכים אילו היתה הוועדה ממליצה אחרת. אם בכל זאת המשיך המשרד בהכנות להפעיל את המשדר, יש להניח שהוועדה לא אמרה שיש להימנע מהקמתו. לגבי "קול אמריקה", שזה מרוחק וזה בתוך אזור מאוכלס, הבדיקות שלנו אכן נעשו באזורים מאוכלסים כדי לבדוק אם המשדר יכול לגרום נזק בריאותי או לא.

חברת הכנסת ארבלי־אלמוזלינו ציינה שהיתה פנייה לבג"ץ. עדיין לא הוגש בג"ץ. כמה עורכי־דין פנו אלינו לבדוק את הנושא. אנחנו בודקים אותו מבחינה משפטית, ועדיין אין בג"ץ נגד המשרד. אם ימצאו לנכון לפנות לבג"ץ, ודאי שנכבד כל החלטה של בית־משפט ונפעל בהתאם. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה לכבוד שר התקשורת. סגן שר הבריאות ישיב על שאילתא בעל־פה מס' 530 מאת חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בנושא: אי־בדיקת נוגדני איידס באיברים המיועדים להשתלה. בבקשה.

530. אי־בדיקת נוגדני איידס באיברים מיועדים להשתלה

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ד"ר אילן פישר, מתאם היחידה להתרמת איברים בבית־החולים "סורוקה" בבאר־שבע, אמר כי איברים המושתלים בגופם של חולים לא עוברים בדיקת אבחון של נוגדני איידס.

ברצוני לשאול:

1. האם זו מדיניות מוצהרת של משרד הבריאות?

2. מדוע אין משרד הבריאות מוציא הנחיות המחייבות את הרופאים, בטרם השלת האיברים, לבדוק אם האיבר אינו נגוע בנגיף האיידס, לא רק במקרים שבהם מתעורר חשד, שהתורם מכור לסמים או חולה במחלת ההמופיליה?

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. סגן שר הבריאות, בבקשה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

כבוד היושב־ראש, בתשובה על שאילתא בעל־פה מס' 530 של חבר הכנסת עמנואל זיסמן בנושא אי־בדיקת נוגדני איידס באיברים המיועדים להשתלה, הנני מתכבד להשיב:

בשיחה טלפונית עם מנכ"ל המשרד הכחיש ד"ר אילן פישר לחלוטין כי אמר דברים אלה. נהפוך הוא, ידוע לו כי

קיימות הוראות חד־משמעיות של משרד הבריאות, המחייבות ביצוע בדיקה כנ"ל לכל תורם איברים. ידוע לו גם, כי הנחיה זו מקוימת הלכה למעשה בכל מקרה. עוד יש להוסיף, כי הנחיה זו חלה גם על תורם זרע.

היו"ר ש' דיין:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת זיסמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):
אדוני סגן השר, המודעות למחלת האיידס עלתה בשבועות האחרונים, ומספר הפונים לבדיקה באופן עצמאי כמעט הוכפל, לפי הנתונים שבידי. עלות הטיפול בחולה איידס אחד היא 50,000 דולר. רוב הנשאים החדשים שנתגלו אינם נמנים עם קבוצות הסיכון.

גם בארצות־הברית יצא כדורסלן מהולל, ובהודעה דרמטית גרם לסערה לא רק בארצות־הברית אלא בכל העולם. בארצות רבות בעולם מגבשים תוכנית לאומית כדי להילחם במחלה הזו, הממיתה יותר ויותר.

אני שואל: האם יש למשרד הבריאות תוכנית לאומית מקיפה, רצינית, ממשית, כדי להילחם במחלה זו, המתפשטת גם בארצנו — בכלל זה עולים חדשים שמגיעים עם הנגיפים האלה?

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני סגן השר, השאילתא שהעלה חבר הכנסת עמנואל זיסמן העלתה נושא חשוב, והיא קושרת אותנו לשאלה של השתלת איברים בכלל. הארץ התרגשה לאחרונה סביב הפרשה, שתייר לא־יהודי תרם כאן את איבריו — למעשה תרמה אשתו את איבריו — לצורך השתלות בישראל.

אנחנו יודעים ששיעור התרומות של איברים אצלנו הוא בערך מחצית מבארצות אירופה. אנחנו גם יודעים שיש תפיסות לא־מבוססות בעניין גישת ההלכה בנדון, אחד הדברים שמשפיעים על הרמה הנמוכה של תרומת איברים.

אני שואל, אדוני: מה עושה משרד הבריאות בהסברה למען תרומות איברים בישראל בכלל, ובקרב ציבור שומרי המצוות במיוחד, כדי להבהיר אותה גישה בהלכה המעודדת תרומת איברים מן המת להצלת החי?

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

דן תיכון (הליכוד):
הוא מהסיעה של השואל.

שבח וייס (העבודה):
אני מוכן להעביר את זה לחבר הכנסת דן תיכון.

היו"ר ש' דיין:
היות שכבר קראתי בשמך, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):
אדוני היושב־ראש, אדוני סגן שר הבריאות, בהמשך לשאלתו השנייה של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אבל בחזרה לנושא של השתלת איברים — הסיפור של השתלת איברים בשבוע האחרון הוא, ללא ספק, מאורע חברתי ממדרגה ראשונה במדינת ישראל. בהנחה שאתם משגיחים, כפי שאמרת, שאלתי היא, האם בעקבות מה שקרה אתם פותחים כאן בתנופה מחודשת של שכנוע הציבור לתרום איברים? דווקא למחנה הדתי יש כאן השפעה עצומה, כי כנראה גם לחילונים יש חרדות, אולי קצת מיסטיות, אולי קצת דתיות פנימיות, בסוגיה הזאת. אני שואל, אם כן, האם קורה כאן איזה דבר חדש להצלת נפשות בישראל?

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. על־פי שיקול דעתי בישיבה זו, אני מרשה לחבר הכנסת דן תיכון להעלות שאלה נוספת.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, אדוני סגן שר הבריאות, היום לפני שבוע נתבשרנו בעניינו של מג'יק ג'ונסון, בכיר הכדורסלנים בעולם, והמקרה הזה מעורר תשומת לב והדים, יש לו תהודה בכל העולם, ומאז נערכים מחדש בכל מה שקשור בתחום האיידס. האם המקרה הזה, שזכה כאמור לתשומת לב מרבית, מעורר אצלכם מחשבה באשר לצורך בבדיקת כל מיני אנשים? למשל, מחשבה נוספת בעניין בדיקת הזונות — סליחה על הביטוי — בכל מה שקשור במחלת האיידס. אני חוזר ושואל: ומה קורה לחוק הזונות? והרי זו דוגמה קלסית של מעבירי מחלה, שלאחר מכן אנחנו נתבעים לשלם הון עתק כדי לרפא את הנגועים בה במידת האפשר, ואי־אפשר — כאמור. הייתי רוצה לשאול אותך: האם אתה חושב פעם נוספת על עריכת מבצע מקיף לגילוי נושאי נוגדנים של איידס?

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. סגן השר, בבקשה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:
כבוד חברי הכנסת השואלים, אני אענה תשובה כוללת לכולם, היות שאנחנו נוגעים פה בכמה נושאים שהם כואבים מאוד וחשובים מאוד.

נושא האיידס הוא כמעט נושא חדש בארץ. בינתיים אנחנו עדיין יכולים להיות רגועים במקצת — אם כי אסור לנו להיות רגועים ושאננים, אלא עלינו לערוך את הבדיקות הנדרשות ולחשוב על כך הרבה — שכן אחוז נושאי הנוגדנים כאן הוא מן הנמוכים ביותר בעולם. זה דבר ראשון.

דבר שני, המלחמה בנושא היא קשה, ולכן הוכפל לאחרונה תקציב ההסברה בנושא האיידס, ועומדים לערוך מבצע הסברה ב־1 בדצמבר 1991, הוא היום שנקבע כיום האיידס.

לנושא ההשתלות: זו הזדמנות לאחל החלמה לכל מושתלי האיברים, להביע תודה לתורמים.

איך להיערך להבא: דבר ראשון, עומד לקום מרכז להשתלות. דבר שני, במה שנוגע להלכה — נעשה לפי עצת הרבנים הראשיים והקובעים בהלכה, ואני מניח שדעתם תהיה מקובלת על כלל האוכלוסייה.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה.

ז. שאילתות ותשובות

היו"ר ש' דיין:

סגן שר הביטחון ישיב על שאילתא מס' 4154 של חבר הכנסת רן כהן.

4154. תעריפי הנסיעה ב"אגד" לחיילים

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר הביטחון ביום כ"א בחשון התשנ"ב (29 באוקטובר 1991):

נוכח האירוע האחרון בטרמפיאדה בתל־השומר, עולה שוב השאלה של הורדת תעריפי הנסיעה לחיילים ושל נקיטת כל האמצעים האפשריים כדי לאפשר לחיילי הסדיר נסיעה בטוחה בתעריפים המיוחדים לחיילים בכל קווי "אגד".

בקו חיפה — תל־אביב גובה "אגד" מהחיילים בקו 900 מחיר מלא — 10 ש"ח — לעומת שאר קווי הנסיעה, שבהם מחיר הנחה קבוע של 2.50 ש"ח. זאת, פרט למתן הנחה במוצאי שבת או אחרי השעה 20:00.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא הסידור בין משרד הביטחון ל"אגד" ביחס לקו 900, והאם קיימים קווי נסיעה נוספים שבהם נדרשים חיילי חובה במדים לשלם מחיר מלא?

2. מה בדעת משרד הביטחון לעשות כדי לדאוג שהסידור הקיים לגבי תעריף נסיעה מוזל יהיה בתוקף בכל קווי הנסיעה בארץ, לרבות צירים ראשיים?

3. מה ייעשה כדי שמחיר ההנחה יתקיים בכל שעות היום והלילה ובכל ימי השבוע?

4. האם קיימת היערכות מיוחדת לעידוד החיילים לנסיעה בתחבורה הציבורית במקום בטרמפים, והאם ייזום המשרד תוכניות כאלה?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

1, 3. נושא הסעת חיילים ב"אגד" מוסדר בצו שהוצא על־ידי שר התחבורה, צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (הסעת חיילים), התש"ם — 1980. הצו הזה תוקן באוגוסט 1989, והיו לו תוספות. על־פי הצו האמור, "אגד" חייב להסיע בהנחה הקבועה בצו חיילים במדים בכל קו שמספרו מורכב משלוש ספרות — דהיינו, קווים בין־עירוניים — למעט קווים שנקובים בתוספת לצו. על־פי התוספת, החובה לא חלה בקו 900, תל־אביב — חיפה, בשעות שפועלת בהן רכבת ישראל, וכידוע ברכבת ישראל הנסיעה חופשית לחיילים.

2. כאמור, הנושא מוסדר בצו של שר התחבורה, אשר חל רק על קווים בין־עירוניים. בקווים עירוניים משרד הביטחון רוכש כרטיסיות ומחלקן לחיילים הזכאים לכך.

4. ההסדרים המפורטים לעיל והוזלת המחיר באו כדי לעודד חיילי צה"ל לנסוע בתחבורה הציבורית.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מודה לסגן שר הביטחון על התשובה. שאלתי, אדוני סגן השר עובדיה עלי, באה לאחר האירוע המזעזע בטרמפיאדה בתל־השומר, שם רצחו אנשי תועבה חיילים וחיילות שלנו ופצעו חלק מהם. אינני מעלה בדעתי שלא ייסעו עוד בטרמפים, אלא שלעניות דעתי יותר מדי חיילים שלנו וחיילות שלנו נזקקים לנסיעה בטרמפים בגלל העדר זמינות וקלות של התחבורה הציבורית.

שאלתי הנוספת היא: מדוע לא ידאג משרד הביטחון לכך שגם בקו 900 תהיה הסעה על־פי אותו הסדר? הלוא הרכבת נותנת תשובה מוגבלת מאוד לנסיעה בין חיפה לתל־אביב. האם תהיה מוכן להידבר עם משרד התחבורה, כדי שייסעו גם בקו 900 על־פי אותו הסדר, ב־2.5 שקלים?

דבר שני: נדמה לי ששכר החיילים והחיילות בשירות החובה נמוך ביותר. אם תהיו מוכנים לעודד במעט את שכר החיילות והחיילים, ייתכן שגם זה יקל במשהו על היכולת שלהם לנסוע ולהשתמש בכל כלי התחבורה כדי להגיע ליעדם בביטחון.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

ידידי חבר הכנסת רן כהן, בעצם שאלת שלוש שאלות. לשאלה הראשונה, ביחס לקו 900 — כבר הבהרתי שבשעות שבהן פועלת הרכבת לא ניתן לנסוע חינם באוטובוסים, אבל אני מדבר רק על אותן שעות שבהן יש רכבות.

לשאלה השנייה, ביחס לשכר החיילים בשירות חובה — מובן שאני בעד, מי יכול להיות כאן נגד, אבל השאלות האלה הן שאלות הקשורות לתקציב המדינה, וצריך תמיד לזכור שעל כל הצעה או רעיון טוב שכזה מישהו צריך לשלם את המחיר. אני מוכן להעביר את פנייתך לגורמים הקובעים, וכמובן, מבחינתי, אני אשמח ואברך על כל תוספת לחיילים בשירות חובה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הסכום היום הוא 5 שקלים ליום.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

הרי אמרתי לך שאין חולקין על כך שאם אפשר להוסיף, ודאי שלא יהיה איש אחד מבאי הבית הזה שיתנגד לכך. השאלה היא שאלה תקציבית.

אשר לשאלה השלישית שלך, בנושא הטרמפיאדות, אני רוצה לבשר לך ולחברי הבית, שבמקביל אנחנו בוחנים אפשרויות שונות, כדי למגן את תחנות האוטובוסים, וכך נאפשר הגנה טובה יותר על חיילי צה"ל, העומדים בכל השעות בטרמפיאדה ומחכים לטרמפים. אתה, כמי שכיהן בתפקידים בכירים בצבא, יודע שהנסיעה בטרמפים לא תמיד נגזרת רק מהאפשרות לנסוע חינם או בהנחה באוטובוס. לעתים יש שאלה של זמינות אוטובוסים ושעות של אוטובוסים, והחיילים והחיילות ממהרים הביתה ומנסים את מזלם כדי להגיע לבתיהם במהירות האפשרית.

לכן, צריך לראות את הנושא הזה בצורה הרבה יותר כוללת. אני מקווה שנעשה כל שביכולתנו וגם נצליח בכך. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה לסגן השר. תם סדר השאילתות.

ח. הצעת חוק רשות אשפוז ארצית, התשמ"ט — 1989 *
(הצעת חברת הכנסת ש' ארבלי־אלמוזלינו)

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצעות לסדר־היום ולהצעות חוק. הראשונה, הצעת חוק רשות אשפוז ארצית, התשמ"ט — 1989, שסימנה ק"ס, של חברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו. בבקשה.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (העבודה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אחת מאבני היסוד של מדיניות הרווחה, שהפכה נחלת כל המדינות המתקדמות והמפותחות כמעט, היא שירותי הבריאות שהמדינה מספקת לאזרחיה, ובראש ובראשונה שירותי האשפוז.

הרגישות הגדולה ביותר של האזרח, הדואג וחרד לבריאותו, מתמקדת בשירותי האשפוז ומאפיינת את רוב המדינות המתקדמות, שמערכת הבריאות אצלן מושתתת על העיקרון של שירותי אשפוז ציבוריים ושוויוניים, כאשר החולה משוחרר מכל תשלום נוסף על דמי הביטוח שהוא משלם למסגרת שבה הוא מבוטח.

מדינת ישראל התברכה בכך, שעם הקמתה כבר היתה לה מערכת בריאות מקיפה ובעלת רמה גבוהה, הנשענת על קופות־החולים שקיימו רפואה ציבורית שוויונית ופעלו לפי עקרונות העזרה ההדדית, דהיינו כל מבוטח מקבל שירותי אשפוז ברמה שווה, בזכות היותו מבוטח וללא התחשבות במצבו הכלכלי, בגודל משפחתו ובגובה תשלום דמי הביטוח.

במשך השנים, חברי הכנסת, חלה במערכת הבריאות התפתחות טכנולוגית אדירה, אשר מאפשרת אבחון מדויק של המחלה; חלה התקדמות בידע ובמכשור הרפואי המאפשרת הצלת חיים ועלייה בתוחלת החיים, וכתוצאה מכך גם עלייה בשיעורה של האוכלוסייה המזדקנת.

הביקוש לשירותי רפואה מתוחכמים ויקרים הולך וגובר. הצרכים גדלים והאמצעים המוקצים לשירותי הבריאות על־ידי המדינה הולכים ופוחתים. מכאן המשבר הפוקד את שירותי הבריאות במדינות רבות בעולם וגם בישראל.

מערכת האשפוז מהווה את עיקר ההוצאה של מערכת הבריאות, וכל ניסיון לייעל, לשפר את השירות ולהביא לחיסכון במערכת הוא ניסיון רצוי בהחלט. כדי להשיג זאת, יש צורך בשינוי המבנה של מערכת הבריאות ובחקיקת שני חוקים עיקריים: חוק ביטוח בריאות וחוק רשות אשפוז.

הצעת חוק רשות אשפוז, שיש לי הכבוד להגישה היום לכנסת, כוונתה לשחרר את משרד הבריאות מטיפול ישיר בתפעולם של בתי־החולים ולרכז את תפקודו העיקרי כמיניסטריון העוסק בקביעת מדיניות בריאות למדינת ישראל בראייה כוללת וארוכת־טווח, בתכנון מערכת הבריאות, בבניית התשתית הדרושה, בהבטחת איכות שירותי בריאות ובפיקוח עליה, בפיתוח מערכת מידע מודרנית, במחקר ובפיתוח של שירותי הבריאות. אלה הן גם המלצות של ועדת־נתניהו וועדות קודמות, כמו ועדת־טריינין, שבדקו את הנושא של מערכת הבריאות והציעו שינוי מבני שאכן יאפשר תפקוד יעיל יותר, שירות משופר יותר וזמין יותר.

לפי החוק, תוקם רשות אשפוז ארצית סטטוטורית, אשר מעמדה ותפקידיה נקבעים בחוק, והיא תכלול במסגרתה את כל בתי־החולים הממשלתיים, העירוניים־הממשלתיים והציבוריים.

שבח וייס (העבודה):

מה עם בתי־החולים הפרטיים?

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (העבודה):

בהצעת החוק כתוב: וכל בתי־החולים שירצו להשתתף ברשות בתנאים שייקבעו.

הקמת רשות אשפוז תאפשר הפעלה אחידה ומתואמת של בתי־החולים הכלליים, הפסיכיאטריים והגריאטריים. בהתאם למוצע בחוק, יוכלו להצטרף למסגרת רשות האשפוז גם בתי־החולים האחרים שבבעלות ציבורית, וגם יכולה להיות בעלות פרטית, אם הם יקבלו על עצמם, כמובן, את התנאים שהרשות תונחה על־פיהם.

רשות האשפוז תהיה תאגיד ממלכתי מכוח החוק, והיא תפעל ותנהל את מערכת בתי־החולים שייכללו במסגרתה. הצעת החוק מאפשרת הכללת בתי־החולים, גם של קופת־החולים הכללית ובתי־חולים אחרים בבעלות ציבורית, שעה שהבעלות על נכסיהם תישאר בידי בעליהם, וכל זאת בתיאום אתם ובהסכמה ובהבנה על הדרך וכיצד.

רשות האשפוז תישא אופי של שירות ציבורי, שיופעל אומנם על בסיס כלכלי במסגרת תקציב ריאלי מאושר, אך ללא כוונה לשאת ולצבור רווחים, והשירותים הרפואיים יינתנו לציבור על בסיס שוויוני.

תפקידי הרשות מפורטים בהצעת החוק. אציין אחדים מהם: לקיים, להחזיק, להפעיל, לנהל, לתכנן, לבנות ולפתח את מוסדות האשפוז שבאמצעותם יינתנו שירותי בריאות ואשפוז לכלל.

הרשות תמלא את תפקידיה בהתאם למדיניות שר הבריאות ותקיים שיתוף פעולה עם גורמים אחרים הפועלים במערכת הבריאות והאשפוז בישראל.

הרשות תפעל במילוי תפקידיה לפי עקרונות הרפואה הציבורית בישראל, תוך מתן שירות רפואי שוויוני לכול, כמובן על־פי סל שירותים שייקבע.

הרשות תפעל על יסוד חישובים כלכליים, במגמה לקיים מערכת רפואה ציבורית ברמה גבוהה. הרשות תפעל לשיפור, לקידום ולהרחבה של שירותים רפואיים בישראל, בשילוב התחדשויות מדעיות וטכנולוגיות בתחום זה.

לרשות תהיה מועצה של 25 חברים שימנה שר הבריאות באישור הממשלה, והיא תכלול נציגות מקרב עובדי המדינה, מקרב מוסדות העוסקים ברפואה ובמדע ומקרב הציבור.

השר, באישור הממשלה, ימנה את היושב־ראש ואת ממלא־המקום ליושב־ראש וימנה מנהל לאחר היוועצות במועצה ובאישור הממשלה.

תפקידי המועצה וסמכויותיה מפורטים אף הם בהצעת החוק, ולפיהם היא תקבע את המדיניות הפנימית של הרשות, תעקוב אחר ביצוע המדיניות, התוכניות והתקציבים של הרשות, תפקח על תפעולה היעיל והנאות של מערכת האשפוז,

---

* נספחות.

תדאג לייעול ולחיסכון מרביים ותקבע כללים בדבר ניהול מוסדות האשפוז.

אשר לתקציב הכספים, נאמר בהצעת החוק, שהרשות תפעל במסגרת תקציב שוטף ותקציב פיתוח, שיאושרו על־ידי המועצה ושר הבריאות. הכנסות הרשות תהיינה בעיקר מאשפוז, מטיפול רפואי ומהשלמה תקציבית ממשלתית. הרשות תהיה גם רשאית לגייס תרומות.

אשר לעובדים, בהצעת החוק יש מעמד חוקי להסכם להעברת עובדים משירות המדינה לשירות הרשות, שייחתם בין המדינה לבין הרשות והארגונים המייצגים את העובדים.

תנאי עבודתם של עובדי הרשות, שכרם, גמלאותיהם ותקניהם ייקבעו בהסכמי עבודה שייחתמו בין הרשות לבין הארגונים המייצגים את העובדים לסוגיהם, ובהתחשב בהסכמים הנחתמים בין המעסיקים הציבוריים בשירותי הבריאות האחרים לבין עובדיהם, בתפקוד הרשות ובהתייעלותה.

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, הקמת רשות סטטוטורית כזאת, כפי שהיא מוצעת — מובן שאפשר לשפר אותה ולהכניס בה שינויים במסגרת הדיונים שיתקיימו בוועדה — בהצעת החוק המוגשת לכם יש כדי להבטיח מידה נאותה של שינוי וחדשנות, והיא גם תאפשר שידוד מערכות תקין יותר של מערכת האשפוז.

כולנו תמימי דעים עם הצורך בשינויים וברפורמה במערכת הבריאות בכלל; על כך ישבו ועדות, ועדת חקירה ממלכתית, ועדת־טריינין, שהגישה את מסקנותיה, וכולם הגיעו למסקנה שיש להכניס שינויים. השינוי הזה בהצעת החוק, שאני מציעה אותו, יש בו כדי לקדם את הנושא הזה ולהביא אותנו לראשית שינוי קונסטרוקטיבי, שיכול להביא לשיפור המערכת ולשיפור השירות הניתן למבוטחים.

הצעת חוק זו, חברי הכנסת, הוכנה על־ידי צוות בראשותו של פרופסור מרדכי שני, על־פי המלצות ועדת־טריינין — שהיה לי הכבוד למנותה כאשר כיהנתי בתפקיד שרת הבריאות — אשר הגישה את מסקנותיה עוד בחודש ינואר 1988, והיא היתה תוכנית ראשונית לקביעת מדיניות חדשה למערכת הבריאות לשנים הבאות.

עובדי מערכת הבריאות הממשלתית היו שותפים בהכנת הצעת החוק, ואני בטוחה שהם יקבלו אותה ויהיו מוכנים לשיתוף פעולה מלא, ליישומה ולהצלחתה. הצעת חוק זו, אם תיושם, ואני מקווה שהיא תיושם, תביא למפנה ותחולל את השינויים הדרושים במערכת האשפוז, שכולנו מצפים להם. היא תביא להתייעלות מערכת הבריאות, תשפר בצורה משמעותית את השירותים הרפואיים, תקצר את התורים לניתוחים ולרופאים מקצועיים, ותהפוך את השירות לזמין יותר.

אני מבקשת מהכנסת לאשר את העברת הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. סגן שר הבריאות, בבקשה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, כפי שידוע לכול, משרד הבריאות עוסק עתה ביישום הרפורמה במערכת הבריאות על יסוד דוח ועדת החקירה הממשלתית, בראשותה של שופטת בית־המשפט העליון, הגברת שושנה נתניהו, שמונתה על־ידי הממשלה ביום 5 ביוני 1988. ועדה זו ישבה על המדוכה במשך שנתיים, ובחנה ביסודיות את הליקויים במערכת הבריאות בישראל.

דוח הוועדה הונח על שולחן הממשלה ביום 26 באוגוסט 1990, ומסקנות הדוח אומצו על־ידי שר הבריאות, והן מהוות את הבסיס לתוכנית העבודה של משרד הבריאות.

תוכנית־הרפורמה מתייחסת בעיקרה לשלושה תחומים: חקיקת חוק בריאות ממלכתי, הפיכת בתי־החולים הממשלתיים לתאגידים ציבוריים, ושינוי במבנה ובתפקוד של משרד הבריאות.

לצורך יישום תוכנית הרפורמה, כאמור, הוקם צוות היגוי בראשות שר הבריאות, ועל־מנת לטפל בנושאים העיקריים של התוכנית מונו צוותי־משנה.

צוות התאגידים עוסק בגיבוש התוכנית להפיכת בתי־החולים הממשלתיים לתאגידים ציבוריים, עם כל ההשלכות הנובעות מכך.

בית־החולים יופעל כתאגיד ציבורי עצמאי, ובראשותו 11 חברי דירקטוריון, מהם שבעה שייבחרו על־ידי ועדה ציבורית בראשותו של מר משה עציוני, שופט בית־המשפט העליון בדימוס, פרופסור יעקב פרנקל, נגיד בנק ישראל, פרופסור משה פריבס, רופא בכיר, פרופסור זאב תדמור, נשיא הטכניון, ופרופסור רבקה ברגמן, מהחוג לסיעוד באוניברסיטת תל־אביב. ועדה זו מונתה על־ידי נשיא המדינה בימים אלו, לאחר החלטת ממשלה ביום 6 באוקטובר 1991. כיתר חברי הדירקטוריון יכהנו מנהל בית־החולים ושלושה חברים נוספים אשר ימונו על־ידי שר הבריאות.

הכנסות בית־החולים יבוססו על מכירת שירותים —

— —

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם לשבת במקומות.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

הכנסות בית־החולים יבוססו על מכירת שירותים לקופות־החולים, לצה"ל, לביטוח לאומי, לחברות ביטוח, ומכירת שירותים נלווים.

בית־החולים יממן מהכנסותיו את הוצאות השכר, תשלומי פנסיה, פיצויים, מס מעסיקים, הוצאות תפעול שוטפות, שיפוצים, החלפת ציוד מתכלה וכו', ואילו הממשלה תמשיך לממן גם בעתיד את נושאי פיתוח התשתית, פריטי ציוד יקרים שיוגדרו על־ידי המשרד, וכן נושאים מקצועיים ארציים כגון: איידס, השתלמויות ארוכות טווח, סטז'רים. נכסי בית־החולים נשארים בידי המדינה ונמסרים לתפעול לידי התאגיד הציבורי.

מאחר שבית־החולים, כתאגיד, אינו פועל למטרות רווח, העודף המצטבר של הכנסותיו ינוצל לביסוס יציבותו הכלכלית

— — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת חיים אורון, אולי תשתכנע מדברי סגן השר.

קריאות:

— — —

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

העודף המצטבר של הכנסותיו ינוצל לביסוס יציבותו הכלכלית, לשיפור השירות לאזרח, וכן לתגמול העובדים על בסיס גידול בתפוקות, עבודה נוספת והתייעלות.

התחרות בין בתי־החולים השונים ובין קופות־החולים האזוריות, שיוגדרו במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, אמורה לשפר את הרמה ואת זמינות השירות לאזרח, לגדום להתייעלות בתי־החולים, ותיתכן אף שתוביל להורדת מחיר השירותים.

צוות זה עוסק בנושאים נוספים, כגון: מעמד העובדים מול גורמי האוצר, ההסתדרות וארגוני העובדים, זכויות העובדים לגבי פנסיה ופיצויים, מציאת פתרון למקורות אשראי לניהול התאגיד, ביטחונות מצד הממשלה, הגדרת סל שירותים שבית־החולים יהיה חייב לספק, הצטיידות, שעת־חירום, שימוש בנכסים ועוד.

רבותי חברי הכנסת, הצעתה של חברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו להקים רשות אשפוז ארצית היתה מותאמת למצב שונה לחלוטין, שבו בתי־החולים הממשלתיים ובתי־החולים הממשלתיים־העירוניים אמורים היו להמשיך ולפעול במתכונת הקיימת. רשות האשפוז אמורה היתה להיות תאגיד על־פי חוק, ומתפקידה, בין השאר, היה, כלשון הצעת החוק, "לקיים, להחזיק, להפעיל ולייעל" את מוסדות האשפוז במדינה.

ברם, ההצעה להקים את רשות האשפוז הארצית אינה עולה בקנה אחד עם התוכנית החדשה של משרד הבריאות להפיכת בתי־החולים הממשלתיים לתאגידים ציבוריים, כאשר כל בית־חולים אמור, כפי שפירטתי בפניכם, לפעול כתאגיד ציבורי, לנהל את עצמו באורח עצמאי, תוך תחרות בין בתי־החולים השונים. אין, על כן, צורך בהקמת גוף מינהלי חדש, אשר יהיה בו כדי לסרבל את המצב, לדרוש אדמיניסטרציה ולגרום כפילויות מיותרות, והוא לא יתרום דבר לשיפור התפעול של בתי־החולים.

המבנה המוצע בהצעת החוק אינו מתאים, כאמור, למבנה החדש, שייווצר עם הנהגת המתכונת החדשה. הוא עומד בסתירה למגמותיה, ועל כן אין מקום לקבל את הצעת החוק.

אני מציע, על כן, להסיר את הצעתה של חברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו מסדר־היום.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה.

שרה דורון (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, אני מבקשת לצלצל.

היו"ר ש' דיין:
צלצלו לפני שש דקות. אני שמעתי את הצלצול.

דן תיכון (הליכוד):
אם זה יועבר לוועדה, שיועבר לוועדת הכספים.

אורה נמיר (העבודה):
— — — לא יעזור לך.

דן תיכון (הליכוד):
אני פשוט לא מאמין שאת תצביעי בעד ההצעה.

היו"ר ש' דיין:
סגן השר ביקש להסיר את הצעת החוק מסדר־היום; המציעה ביקשה להעביר אותה לוועדה. אנחנו נעביר זאת לוועדת הכנסת, והיא תחליט. האם זה מקובל עליך, חבר הכנסת דן תיכון?

דן תיכון (הליכוד):
כן.

קריאות:
— — —

היו"ר ש' דיין:
זו הצעת חוק. זה חייב לעבור לוועדה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה, מי בעד, מי נגד. נא להצביע. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — 24
נגד — 23
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק רשות אשפוז ארצית, התשמ"ט—1989, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ב־24 קולות בעד, 23 נגד, ובאין נמנעים, אני קובע שהצעת החוק תועבר לוועדת הכנסת, שתחליט לאיזו ועדה להעביר אותה.

קריאות:
— — —

היו"ר ש' דיין:
רבותי, אני מבקש מכם. מי שיש לו הערות על ההצבעה, יכול לעשות את זה בחוץ.

ט. הצעת חוק טיפול בחולי נפש (תיקון — תשלום עבור אשפוז), התשנ"א—1991 *
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ש' דיין:
רבותי אנחנו עוברים להצעת חוק תתשס"ג, הצעת חוק טיפול בחולי נפש (תיקון — תשלום עבור אשפוז), התשנ"א—1991, של קבוצת חברי הכנסת. ינמק חבר הכנסת יאיר צבן.

קריאות:
— — —

היו"ר ש' דיין:
חברי הכנסת, אני רוצה להבין מה קורה פה. חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת אלי דיין. היתה הצבעה, היתה החלטה, תם ונשלם. זה הכול. למה צריך להעיר עכשיו הערות? חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

קריאות:
— — —

* נספחות.

היו"ר ש' דיין:
חברת הכנסת אורה נמיר, את רוצה לשכנע אותם שלא להצביע? חברת הכנסת אורה נמיר, אודה לך אם תואילי לשבת. בבקשה, חבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת ריבלין, אני בטוח שאם תטה אוזן לבקשתי להצביע — — —

אורה נמיר (העבודה):
לאיזו ועדה זה עובר? לפי תקנון הכנסת זה עובר לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' דיין:
אני קבעתי שזה יעבור לוועדת הכנסת, והיא תחליט.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר הבריאות, אני מקווה מאוד שיש לך הסמכות לשקול גם ברגע זה, האם עמדת משרד הבריאות, שתוצג כאן, תהיה אכן לדחות את הצעת החוק שלפנינו או לא.

סעיף 41 לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א — 1991, מסמיך את שר הבריאות, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, לקבוע בתקנות כללים ומבחנים שלפיהם ייגבו דמי אשפוז מחולה נפש שאושפז בבית־חולים, "ובלבד שלא ייגבו דמי אשפוז מחולה שאושפז על־פי צו של בית־משפט, או מחולה שהמדינה חייבת לשאת בהוצאות אשפוז לפי כל דין.

כאן קבענו אנו, המחוקקים, נורמה, שלפיה אשפוז כפוי לא יהיה בתשלום. אני חוזר: ציווה בית־המשפט לאשפז אזרח בבית־חולים לחולי נפש, הוצאות האשפוז במקרה כזה לא יוטלו — אומר החוק — על החולה ומשפחתו, אלא המדינה תישא בהן. אולם, דא עקא, בסעיף אחר בחוק שקיבלנו — — —

היו"ר ש' דיין:
אולי זה ירתיע את משרד הבריאות מאשפוז מי שצריך לאשפוז.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
בסעיף אחר קבענו הלכה אחרת, ולפיה אם האשפוז הכפוי הוא לפי צו אשפוז בכפייה של הפסיכיאטר המחוזי — שאני. כאן יישא המאושפז, או תישא משפחתו, בהוצאות האשפוז. מובן שעל פניו זה נראה לא־הגיוני.

מה, אני משער, יאמר סגן שר הבריאות כדי לנמק את הפער הזה בהלכה? הוא יאמר, שאם רק אשפוז כפוי על־ידי פסיכיאטר מחוזי יוכר כחופשי מתשלום, בשעה שעל אשפוזים מרצון משלמים, ומשלמים עליהם הרבה, יביאו משפחות מסוימות לכך, שצורת האשפוז תהיה בכפייה. ואני אומר שיש סכנה מסוימת כזאת, אבל יש היגיון מוצק לא פחות בטענה ההפוכה, והיא מסוכנת יותר — שאם אשפוז בכפייה על־ידי הפסיכיאטר המחוזי גם הוא יהיה בתשלום, ואנחנו יודעים מה העילות לאשפוז בכפייה, כמו, למשל, שאדם הוא מסוכן לציבור, אזי יש סכנה רצינית שמשפחה לא תרצה לשאת בהוצאות האשפוז, תחשוב שאיכשהו היא תחזיק את חולה הנפש המסוכן בבית, למרות הסכנה לציבור, לא תדווח עליו, שהרי אם היא תביא אותו לאשפוז, היא תישא בהוצאות, לפעמים של אלפי שקלים — ומייד אמסור את הנתונים — ואז יסתובב לו חולה נפש מסוכן לציבור ולא יהיה מאושפז. זה מסוכן.

ההצעה שלנו באה לתקן את הדבר. מוצע בזאת, שחולה שאושפז אשפוז כפוי על־פי הוראת אשפוז של פסיכיאטר מחוזי, או של ועדת פסיכיאטרים, דינו לעניין תשלום דמי אשפוז יהיה כדין חולה שאושפז על־פי צו בית־משפט, והוא יהיה פטור מתשלום.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק הזאת לוועדת העבודה והרווחה, שהיא הוועדה המתאימה, כדי להכין אותה לקריאה ראשונה.

אני רוצה רק להוסיף עוד שתי הערות. ראשית, הערה עקרונית. אשפוז כפוי, לפי דעתי, עקרונית חייבת המדינה לשאת בו; כי נשללה חירותו של האדם שלא מרצונו, שלא על דעתו, כמובן, ובניגוד לרצונו. ויש כאן שאלה עקרונית מאוד לגבי ההיגיון שבדבר — אף שהוא כלוא למעשה בבית־חולים לחולי נפש, הוא עוד צריך לשאת בהוצאות שלילת חירותו, אף שיש כאן אינטרס ציבורי להושיב אותו בבית־החולים לחולי נפש.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה כמו שידרשו מאסיר הישב בבית־סוהר לשלם את דמי אחזקתו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא דומה, אבל אם זה עוזר לשכנע מישהו, אני מוכן לקבל גם את הארגומנט הזה.

העניין הוא, רבותי חברי הכנסת, ברקע — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):
זה אולי דומה לריפוי כפוי.

היו"ר ש' דיין:
תרשה לי, חבר הכנסת צבן. אני רואה שמערבבים כאן מין בשאינו מינו. אני מדבר על הערה של כלוא כפוי או לא־כפוי. פה אדם עבר עבירה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני חוזר בי מההערה שלי.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה, חבר הכנסת שריד.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מודה לסגן השר רביץ, כי הוא עוזר לי להציג את ההערה השנייה שלי. היטבת לומר — ריפוי כפוי. זה בדיוק העניין, על ריפוי כפוי לא צריך לשלם, כי יש לנו ביטוח. לאזרחי מדינת ישראל יש ביטוח. והתחום של בריאות הנפש הוא בן חורג, שהוצא שלא כדין מתחום הביטוח. היה ב־1978 — אני רוצה שתדע, הרב רביץ — הסכם בין משרד הבריאות לקופות־החולים. בעקבות ההסכם הזה נטל משרד הבריאות על עצמו את המימון של בריאות הנפש.

ראובן ריבלין (הליכוד):
כמה צריך הדבר הזה לעלות?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יבורר העניין בוועדה. השאלה היא עמוקה הרבה יותר. אנחנו רוצים להוריד את הסטיגמה מתחום בריאות הנפש. אנחנו רוצים להתייחס לחולה הנפש בחברה שלנו כאל חולה רגיל. את כל התחום של בריאות הנפש הצבנו בפינה כתחום חריג, כבן חורג. והיום אין כיסוי לדבר הזה.

הדוח האחרון של מבקרת המדינה, דוח מס' 41, אומר דברים ברורים בעניין הזה, מתאר את ההשתלשלות, כיצד היה הסכם, כיצד הוציאו את זה קופות־החולים מתחום הביטוח,

מפני שמשרד הבריאות אמור היה לכסות את העניין. אתם יודעים למה הדבר גורם היום? מבקרת המדינה מביאה כאן דוגמה. אומרים לנו שהתשלומים שמשרד הבריאות מטיל על אשפוז של חולי נפש מתחשבים בהכנסה לנפש במשפחה וכדומה. אני לא רוצה לתת כאן את מנגנון החישוב; הוא די מסובך. אני אומר את התוצאה לפי הגברת מרים בן־פורת. אני חושב שזה קושטו, דברי אמת. משפחה של שש נפשות, תשמעו טוב, שההכנסה הפנויה שלה היא 1,200 ש"ח, כלומר 200 ש"ח לחודש לנפש, כבר צריכה להתחיל לשלם על אשפוז. היא תשלם 100 ש"ח. אבל כל עלייה בסולם ההכנסה מגיעה במשפחות בשכבות הבינוניות למאות רבות ולפעמים לאלפי ש"ח.

יושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה סיפרה היום, אם מותר לי שלא לומר באיזה פורום, על מקרה של אדם עם הכנסה מבוססת יחסית, של מהנדס בחברה טובה. קשה מאוד היה לעמוד מול הטענה שלו על הנטל הכבד שהדבר הזה מטיל על המשפחה, הורס את המשפחה. אכן טוב יהיה, אגב, אם בעילה של הצעת החוק הזאת, תידרש הוועדה שוב לנושא הזה.

מבקרת המדינה קובעת במסקנות שלה דבר ברור: על משרד הבריאות לזרז את הכנת הצעות החוק והתקנות בתחום זה, שהוא שוקד עליהן, להסדיר את נושא מימון השירותים הפסיכיאטריים ולפעול למימוש השאיפה, שכל אזרח יוכל לקבל שירות זמין ויעיל בתחום הפסיכיאטריה והפסיכולוגיה. אנחנו מופקדים על כך שההמלצה הזאת אכן תקוים.

אנא, הואילו להעביר את הצעת החוק הזאת לוועדה. נקיים דיון רציני. יכול להיות שנמצא הבחנות שונות, נתחשב גם באילוצים כלכליים, אבל נקדם את הנושא הזה של טיפול המדינה בנושא בריאות הנפש.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת צבן, בהיותך אדם שלו: מבקש להצהיר הצהרות בלבד אלא גם באמת להועיל לחברה, האם הדבר ישים מבחינת תקציב המדינה, כדי שנעביר את החוק אפילו בקריאה טרומית? אם אנחנו משלמים מס שפתיים, אני מבין. זו קריאת מחאה. אם אתה מדבר על הצעת חוק שהיא הצעה אמיתית — אחר־כך יתברר לנו שהדבר כרוך בהוצאה מתקציב המדינה והיא תהיה אות מתה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת רובי ריבלין, אני רוצה שנבין. אנחנו לא מדברים כרגע בהצעת החוק שלי על כלל האשפוזים של חולי נפש, אלא על אשפוז כפוי בצו של פסיכיאטר מחוזי. אני לא מזלזל בדבר הזה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אם חלילה זה קורה במשפחתי, אני צריך לשלם.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לסגן שר הבריאות, אני מתאר לי, יש בוודאי נתונים על ההכנסה בשנה האחרונה, וזה הרלבנטי. שום נתון אחר לא יהיה רלבנטי — כמה הכנסה גבה משרד הבריאות בשנה האחרונה ממשפחות של מאושפזים בכפייה על־פי צו אשפוז של הפסיכיאטר המחוזי שהן בקטגוריות הכנסה כאלה שאכן מוטלת עליהן החובה לשלם. על־ידי כך נדע, אם נבטל את זה, כמה תהיה ההכנסה.

בקריאה טרומית, חבר הכנסת ריבלין, הצדדים העקרוניים שהעליתי די בהם כדי להעביר את העניין לוועדה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. סגן שר הבריאות, בבקשה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, רק לפני חודשים מספר דנה הכנסת ואישרה את חוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א — 1991, וכל המשתתפים בדיון בירכו על החוק החדש ושיבחו אותו. ועדת העבודה והרווחה של הכנסת דנה ארוכות בהצעת החוק, ב־17 ישיבות — בגימטריה כמניין "טוב". ואכן, לכל הדעות, החוק הוא טוב.

יצוין כי הכנסת אישרה את החוק כהצעת ועדת העבודה והרווחה, ובכלל זה את סעיף 41 הקובע לאמור: "השר, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות כללים ומבחנים לפיהם ייגבו דמי אשפוז מחולה שאושפז בבית־חולים, ובלבד שלא ייגבו דמי אשפוז מחולה שאושפז על־פי צו של בית־משפט או מחולה שהמדינה חייבת לשאת בהוצאות אשפוזו לפי כל דין".

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (העבודה):

איפה הכללים? למה לא הבאת את הכללים לוועדת העבודה והרווחה?

היו"ר ש' דיין:

בואו נשמע, יש לו עוד תשובה ארוכה. תנו לו לומר את דברו. אחר־כך, אם תהיה שאלה, אני ארשה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

לאמור — הכנסת קיבלה ואישרה את העיקרון של חובת תשלום דמי אשפוז לאלה המאושפזים על־כורחם לפי הוראות אשפוז של הפסיכיאטר המחוזי, אולם היא הותירה בידי ועדת העבודה והרווחה את הסמכות לאשר את הכללים והמבחנים לקביעת שיעורי התשלומים שיציע שר הבריאות בתקנות. כך שממילא נתונה בידי חברי הכנסת סמכות הקביעה והבקרה על שיעורי התשלומים המוטלים על החולים המאושפזים ובני משפחותיהם.

היו"ר ש' דיין:

אדוני סגן השר, יש תקנות?

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

אנחנו מגיעים, סבלנות. קשה אפוא להבין מדוע נחפזו חברי הכנסת להגיש הצעתם עתה, בטרם יבשה למעשה הדיו של הדפסת החוק ולפני שנסתיימה תקופת הרצתו.

אתכבד להביא לידיעת הכנסת, כי משרד הבריאות ניסח הצעת תקנות לפי סעיף 41 לחוק, והוא העביר את הצעת התקנות לאישורה של ועדת העבודה והרווחה עוד ביום י' בניסן התשנ"א, 25 במרס 1991. תהיה אפוא לחברי הכנסת ההזדמנות לדון בהצעת התקנות, להביע את עמדתם ולחוות את דעתם תוך כדי דיון ענייני וממצה בוועדה, ובמידת הצורך והצידוק לקבוע פטורים ושיעורים מופחתים של דמי אשפוז למאושפזים ולבני משפחותיהם. אין כל מקום להעלות לדיון הצעה חדשה נוספת, שאמורה ממילא, לבקשת המציעים, להידון באותה ועדה, ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

אני מוצא לנכון להודיע לחברי הכנסת, כי מעולם לא נמנע אשפוזו של חולה נפש שנזקק לאשפוז ולטיפול רפואי בשל מחסור באמצעים כספיים, וודאי שלא נדחה אשפוזו של חולה נפש שהופנה לבית־החולים על־ידי הוראת אשפוז של הפסיכיאטר המחוזי, המחייבת את בית־החולים לאשפזו מכוח החוק. ולא יעלה על הדעת שגם בעתיד יעוכב או יימנע אשפוזו של חולה נפש מפאת אי־יכולת לשאת בתשלום דמי אשפוז.

אני מוצא לנכון לסקור בפניכם בקצרה את ההתפתחות בנושא זה ולפרט את העובדות כפי שהיו והינן:

חובת התשלום עבור אשפוז חולי נפש — וגם כאלה המאושפזים בכפייה על־פי הוראות אשפוז של הפסיכיאטר המחוזי — קיימת עוד מלפני קום המדינה, והיא הופעלה מאז, ללא הפסקה, במרוצת כל השנים במגבלות ובתנאים שקבע משרד הבריאות, תוך התחשבות בחולה ובבני משפחתו.

המשפט הראשון שהתקיים בנושא זה בבית־המשפט בירושלים טופל מטעם המדינה על־ידי כבוד שופט בית־המשפט העליון בדימוס חיים כהן, בתפקידו כיועץ המשפטי לממשלה, ובית־המשפט פסק אז לטובת המדינה וקבע את העיקרון של חובת תשלום דמי האשפוז מכוח החוק.

לאחר מכן אירעו כמה מקרים שבהם סירבו בני משפחה של חולים לשאת בהוצאות האשפוז, בטענה שפסק־הדין שניתן אינו מהווה תקדים מחייב באשר הוא לא נקבע על־ידי בית־המשפט העליון.

כדי להסיר כל ספק בעניין זה ולהימנע מהצורך לקיים דיונים משפטיים בכל מקרה של סירוב, הובאה בפני הכנסת הצעת תיקון לחוק הקודם לטיפול בחולי נפש, משנת התשט"ו — 1955. בדברי ההסבר להצעת התיקון לחוק נאמר: החוק המוצע מציע פתרון גמיש, מעיקרה חובה על החולה לשלם דמי אשפוז בשיעור שיקבע שר הבריאות בתקנות. לעומת זאת, מוענקת לבית־המשפט המחוזי סמכות לשחרר את החולה מחובת התשלום, כולו או מקצתו, בהתחשב במכלול נסיבות העניין.

ועדת השירותים הציבוריים של הכנסת, כתוארה אז, בראשותה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן ממפ"ם, דנה בהצעת התיקון בצורה עניינית וממצה, תוך ליבון הנושא, לימוד העובדות והכרת ההשלכות של המצב, ומתוך אחריות ממלכתית הביאה את ההצעה לאישורה של מליאת הכנסת.

ביום כ"ט בתמוז התשל"ב, 11 ביולי 1972, אישרה הכנסת את החוק לטיפול בחולי־נפש (תיקון), התשל"ב — 1972. בהביאה את הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית ציינה חברת הכנסת גרוסמן, כי היא מביאה את הצעת החוק ללא הסתייגות, אחר בירורים ממצים, והוסיפה: "בסופו של דבר הגענו לאחדות דעות". בחוק הוספו הסעיפים 8א עד 8ה, הכוללים את ההוראות בדבר חובת התשלום של חולי נפש ושחרורם של חולי נפש מתשלום בהתחשב, לפי לשון החוק, "במצבו הכלכלי של החולה, בהתחייבויותיו, במקורות הכנסותיו, במצב בריאותו, בסיכויי החלמתו, בתקופת אשפוזו המשוערת ובשיקולים כיוצא באלה".

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא דרושה כל הסקירה הזו.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:
שמעתי בסבלנות את הדברים. אני משוכנע שכאשר יישמעו הדברים במלואם, יובן המצב. תמיד עדיף לומר את הדברים בשלמותם.

מן הראוי להדגיש, כי במרוצת כל השנים הופעלו הוראות החוק באורח רצוף בצורה עניינית, מבוקרת ושקולה, תוך התחשבות בנסיבות כל מקרה לגופו, ועובדה היא שלא היה צורך בניהול משפטים בנושא זה. נראה לי כי בכך ניתן גם להסביר את עמדתה של הכנסת, שאישרה עקרון חובת התשלום גם בחוק החדש.

כפי שציינתי, נדון החוק החדש גם בפורומים בין־לאומיים, והוא הועבר לעיונם של מומחים בעולם אף בטרם חוקק. ולפי מיטב ידיעתי, לא הועלו השגות והערות מצדם באשר לחובת התשלום הקבועה בחוק, לגבי מאושפזים בכפייה.

רבותי חברי הכנסת, אני חייב להדגיש בפניכם, כי מעולם לא נתקבלה החלטה ממשלתית מחייבת בדרך המקובלת ובהליכים המתחייבים בדבר מתן פטור כללי מתשלום דמי אשפוז לאשפוזם של חולי נפש במדינה והטיפול בהם. אי לכך, הטענות כאילו היו הסכמים כאלה בין משרד הבריאות לבין קופת־החולים נדחו תמיד על־ידי המשרד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תאמין לי, יש פחות חולים מאשר מספר עמודי הסקירה.

היו"ר ש' דיין:
סגן השר משיב. יש לו הזמן המוקצב.

רענן כהן (העבודה):
כמה זמן?

היו"ר ש' דיין:
יש לו זמן. יש לי שעון. הוא ימשיך בדבריו. אם תפריעו, אאריך לו את הזמן. אדוני סגן השר, נותרה לך דקה אחת.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:
ובמרוצת כל השנים נגבו דמי אשפוז על־פי אמות מידה והנחיות שנקבעו במשרד הבריאות, בהתאם להוראות החוק.

משרד האוצר לא נתן את הסכמתו לשאת בכל ההוצאות לאשפוז חולי הנפש, אלא רק העמיד לרשות המשרד מדי שנה בתקציב המשרד אמצעים מסוימים ומוגבלים כתמיכה באשפוזם של חולים חסרי אמצעים. בכל השנים נרשמו בתקציבים אומדני הכנסה מגביית דמי אשפוז עבור אשפוזם של חולי הנפש במדינה.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
חברי הכנסת צריכים ללכת לאכול.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת אליהו בן־מנחם, זה לא נימוק.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
יש סעיפים רבים בסדר־היום. סגן השר מיצה את הזמן של עשר דקות שהוקצב לו. מן הראוי היה שהוא יסיים.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:
ניתן להסדיר את הנושא באחת משתי דרכים: 1. הכללת הטיפול והאשפוז הפסיכיאטרי במסגרת השירותים הרפואיים הניתנים על־ידי קופות־החולים, דבר שהיה קיים בעבר, ואפשרות שהיתה אז לשר הבריאות, וקופת־החולים קבעה זאת; 2. הנהגת ביטוח בריאות ממלכתי, שיכלול גם שירותים אלה.

אני מניח שהמציעים לא בחנו את העניין עד הסוף ואינם מודעים לתוצאות המפתיעות, שבוודאי הם אינם מתכוונים להן.

יש להדגיש כי בחלק ניכר ביותר של המקרים, בני משפחה אלה מתנכרים לחולה בימי חייו ומתעלמים ממנו.

בסיכומו של דבר, נראה לי שחברי הכנסת צריכים להמתין לדיון שיתקיים בוועדת העבודה והרווחה בהצעת התקנות של המשרד לקביעת תעריפי האשפוז, על־פי הוראות החוק.

אני מציע לדחות את ההצעה ולהסירה מעל סדר־היום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — 19

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר־היום — 15

ההצעה להעביר את הצעת חוק טיפול בחולי נפש (תיקון — תשלום עבור אשפוז), התשנ"א—1991, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

ברוב קולות החליטה הכנסת להעביר את הצעת חוק טיפול בחולי נפש (תיקון — תשלום עבור אשפוז), התשנ"א—1991, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת. תודה רבה.

י. הצעה לסדר־היום

סגירת 15 תחנות ומוקדים של מגן־דוד־אדום בערי הפיתוח

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר־היום מס' 5957, בנושא: סגירת 15 תחנות ומוקדים של מגן־דוד־אדום בערי הפיתוח — מאת חבר הכנסת עמנואל זיסמן. בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ועדת־רווח הגישה דוח מקצועי לבדיקה ולקידום שירותי מגן־דוד־אדום ב־7 באוקטובר 1990. המלצות הוועדה התקבלו על־ידי שר הבריאות. מעבר להמלצות הקשורות לריאורגניזציה, מציין הדוח בצורה יפה ויסודית את חשיבותם של שירותי החירום לחיי תושבי המדינה.

בין היתר, נאמר בדוח, כי שירותי מגן־דוד־אדום חיוניים והכרחיים בתחומי ההחייאה והעזרה הראשונה הבסיסית סמוך לזמן הפציעה לנפגעי תאונות דרכים, לטיפול בחולי לב ולמצבים של בעיות נשימה חריפות. שירותי חירום אלה מתמודדים בשאלה של חיים ומוות. מעבר לכך, מקיים מגן־דוד־אדום שירותים רפואיים קהילתיים, שאינם כלולים בתחומי הרפואה הדחופה.

כולנו מודעים לחשיבות הזאת ולחיוניות של שירותי מגן־דוד־אדום, וכולנו מקווים, שהריאורגניזציה והשינויים יהיו לטובה ותהיה התייעלות.

ועדת־רווח לא הוקמה בוואקום. היא הוקמה בשל מצבו הכספי הקשה של הארגון, כאשר תפקודו התקין של הארגון מותנה ברצונם הטוב של בעלי החוב, והם העובדים והספקים.

מעבר למצבו הכספי העגום, יש תחושה שמשרד הבריאות לא יודע מה הוא רוצה ממגן־דוד־אדום, וכל מה שהוא עושה אינו אלא כיבוי שרפות.

דוח נסים ברוך נתן המלצות, כגון שבכל אמבולנס יהיה חובש מלווה, נוסף על הנהג. המלצה זו לא יושמה. הסכמי שכר חדשים לא מומשו. ועדה משותפת של משרד הבריאות ומשרד האוצר לא הניבה עד היום שום תוצאות.

ועדות קמות וועדות נופלות, וקשה לדעת, האם מגן־דוד־אדום עומד לקראת הבראה או שהוא חלק מתוכנית ההפרטה של שירותי הבריאות בארץ וחלק מההתעלמות מצורכי האזרחים, צורכיהם האמיתיים לטיפולי חירום ראשוניים בשעת מלחמה, פיגוע המוני, תאונות דרכים וכיוצא באלה.

תוכנית הבראה והתייעלות כוללת סגירה של 15 מוקדים ותחנות גם בעיירות הפיתוח. פירוש הדבר, מניעת שירותי בריאות לכל העם בישראל ברמה גבוהה ובזמינות מתאימה. נשאלת השאלה, האם יש כאן ניסיון סגירה בכל מחיר וביצוע תוכנית שתביא למעשה לחיסול מגן־דוד־אדום.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ועדת־רווח, על הרכבה האנושי, רובה ככולה, היתה מורכבת מאנשי מקצוע מקרב בתי־החולים הממשלתיים, ללא קופת־חולים הכללית. הסתייגויות המיעוט לא כתובות בדוח. המלצות הדוח חותרות להכניס את מגן־דוד־אדום לתחום השירותים הפרטיים. לא ניתנו פתרונות לבעיות מימון. המקורות שאליהם הופנה מגן־דוד־אדום לא הביעו את הסכמתם לתשלומים.

סגירתן של מחצית התחנות תאריך את זמן התגובה של הצוותים. סגירתן של מחצית התחנות תפחית בחצי את מספר המתנדבים בתחנות אלה, שנבנו בתרומות ידידי מגן־דוד־אדום בחוץ־לארץ ולא רק בכספי המדינה.

הרשו לי להמחיש לכם בעזרת הדוגמה הבאה מה עלול לקרות. לתחנת ערד, שהיתה אחת מ־15 התחנות האמורות להיסגר, משתייכים כ־30,000 תושבים. היא מרוחקת כחצי שעת נסיעה מבית־החולים "סורוקה". כלומר, אזרח הזקוק לעזרה מיידית יהיה חייב להמתין לשירות שיגיע אליו מבאר־שבע. דוגמה נוספת, ירוחם, שבה 9,000 תושבים ונהג אמבולנס אחד במשמרת, כאשר הוא נקרא, הוא סוגר את התחנה, ואם חס וחלילה יש צורך בפינוי אדם נוסף, ייתכן אף במצב קריטי יותר, נשאר האזרח חשוף ובלתי מכוסה מבחינה רפואית.

רבותי חברי הכנסת, ניתן לראות את המלצת הוועדה כהמלצה שאינה ניתנת ליישום. סגירת תחנות מגן־דוד־אדום והעברתן לתחומי בתי־החולים, למעשה הופכת את מגן־דוד־אדום לטקסי־אמבולנס, טקסי להעברה ולא טקסי שבו גם מטפלים בחולה, מונעים החרפה והחמרה במצבו ומביאים אותו למצב שיוכלו לטפל בו לאחר מכן.

היו"ר ש' דיין:

אתה יודע שזה משמש גם להעברת בר־מינן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

כן. אני יודע, אבל זה שונה קצת.

היו"ר ש' דיין:

זה כמו טקסי.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני רוצה לשאול את סגן השר ואת השר. הרי אנחנו כולנו אומרים שצריך לחזק ולקדם את ההתפתחות בעיירות הפיתוח, אותן עיירות פיתוח שכולנו ראינו בהן יצירת מופת חלוצית־ציונית של ההתיישבות באזורים דלילי־אוכלוסייה. מדוע אנחנו צריכים לפגוע בהתפתחות של עיירות הפיתוח? האם איננו צריכים לתת להן מעמד מועדף גם בתחום הזה? הרי בסופו של דבר מגן־דוד־אדום הוא שירות ציבורי שלא למטרת רווח, שלא רק צריך להתייעל אלא גם צריך להתפרס, במיוחד באזורי פיתוח ובשכונות.

אני שואל: האם אנחנו רוצים לקיים שירותי רפואה ברמה נאותה לכלל האוכלוסייה ללא הבדל אזור מגורים, גיל ורמת הכנסה? האם איננו רוצים שגם אוכלוסיות מעוטות הכנסה, וכאלה הן האוכלוסיות בעיירות הפיתוח, יקבלו את השירותים החיוניים וההכרחיים?

ולסיום, אני מקווה לקבל הסברים רציניים ונתונים ממשיים בשאלה, כיצד מתכוון משרד הבריאות לשפר את שירות החירום בישראל בכלל ולייעל את מגן־דוד־אדום בצורה שלא תפגע בציבור? היכן הגבול בין הרצון להביא להפרטת השירותים הציבוריים בכל מחיר ובין הרצון להביא לפתרון הבעיה?

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להעביר את הנושא לוועדה המתאימה.

קריאה:

אתה לא יכול.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. ישיב סגן שר הבריאות, בבקשה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, הנושא שהעלה ידידנו חבר הכנסת זיסמן הוא אחת הבעיות הציבוריות הקשות שיש בתקופה האחרונה, וכל הקשיים המרובים שהוא ציין והעלה נכונים.

לא סוד הוא שכמה וכמה פעמים ניסו לשנות ולתקן, אבל הארגון הציבורי הכמעט עצמאי הזה, הקשיים הפנימיים שבו גרמו לקשייו המהותיים כיום.

כידוע לכם, הבעיה הזאת קיימת כבר שנים רבות. הוועדה האחרונה, בסדרה של ועדות אחרות שבדקו את הנושא, היתה ועדת פרופסור רווח, כפי שציין חבר הכנסת זיסמן, קצין רפואה ראשי לשעבר וכיום מנהל בית־החולים "רמב"ם".

דוח ועדת־רווח כלל המלצות, אשר אומצו על־ידי שר הבריאות וועדת העבודה והרווחה של הכנסת. בין ההמלצות, אשר כל כוונתן להביא להבראת הארגון ולאפשר המשך פעילותו הסדירה והתקינה ללא עיצומים ושביתות, כלולה גם המלצה לארגון מחדש של פריסת השירותים, לרבות התחנות השונות.

ההחלטה הסופית בעניין זה עדיין לא נתקבלה, והיא נמצאת עתה בגיבוש על־ידי הוועדה המיוחדת אשר מונתה על־ידי שר הבריאות כתחליף לוועד הפועל של מגן־דוד־אדום. עם סיום הכנת התוכנית ניתן יהיה לקבוע סופית את פרטי השינויים המחויבים.

אני שותף להערתך, שריבוי היישובים וערי הפיתוח מחייבים חשיבה טובה ונכונה לעידודם. תודה.

היו"ר ש' דיין:

מה אתה מציע?

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

אני חושב שהנושא הזה קיים בוועדה.

היו"ר ש' דיין:

כן, אבל עכשיו היתה הצעה לסדר־היום. אתה צריך להציע, האם להעביר את הנושא לוועדה או להסירו.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

אני מוכן שהנושא יועבר לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' דיין:

לחברת הכנסת עדנה סולודר הצעה אחרת. ההצעה שלך, אני מבין, היא להסיר את הנושא מסדר־היום?

עדנה סולודר (העבודה):

כבוד היושב־ראש, אני מבקשת להציע הצעה אחרת, כמובן מהטעם המובן, שזו הדרך היחידה שלי להתבטא. אני פשוט רוצה לנצל את ההזדמנות ולמחות. אומנם אנחנו דנים בכנסת על מגן־דוד־אדום מדי חודשים מספר, ואנחנו עדים למשברים הפוקדים את השירות המפואר הזה, אבל את התיקונים אי־אפשר לעשות על חשבון המגזר הכי מרוחק, זה שאין לו אלטרנטיבות. ואם אמר סגן השר שעדיין אין החלטה סופית, אני מקווה שאולי הוא יתחשב בדברים שנאמרו כאן ובדברים שבוודאי ייאמרו בוועדה ולא תהיה החלטה סופית.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת זיסמן, שאמר שההחלטה הזאת איננה ניתנת ליישום, שאנחנו כבר ראינו את הממשלה הזאת, שההחלטות שלה ניתנות ליישום, החלטות שמעולם לא חשבנו שתהיינה ניתנות ליישום.

לאחרונה אנו עדים — וזה יבוא לידי ביטוי גם בהצעות לסדר־היום שתועלינה במהלך הישיבה היום — לגזירות הניחתות על אזורי הפיתוח, על האזורים המרוחקים, שבעבר השכילו ממשלות ישראל לתת להם שירותים, שאם לא היו טובים יותר או לפחות שווים לאלה שבמרכז הארץ, לא היו נחותים מהם.

לכן אני מבקשת שההצעה הזאת תיבחן ולא ייעשו הקיצוצים באותם אזורים, שהם מקוצצים ממילא בכל תחומי חיינו.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רבותי, לפנינו שתי הצעות: הצעת סגן השר להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה, והצעה להסיר. בבקשה להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 7

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

בעד — שבעה, אין מתנגדים, אין נמנעים. ובכן, הצעתו של חבר הכנסת זיסמן תועבר לוועדת העבודה והרווחה.

יא. הצעה לסדר־היום
ניצחון המפלגה הלאומנית הניאו־פאשיסטית והאנטישמית בבחירות לפרלמנט של וינה

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר־היום מס' 5960: ניצחון המפלגה הלאומנית הניאו־פאשיסטית והאנטישמית בבחירות לפרלמנט של וינה — הצעתו של חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוץ, אני רוצה לפתוח את דברי, ברשותך, בברק, במברק שנשלח למנהיג המפלגה הליברלית האוסטרית, זה השם שלה — ראו עד היכן מגיעה הציניות — וזה מברק שנשלח אליו ממנהיג של מפלגה דומה בגרמניה. הוא שלח אותו ליורג היידר, אשר מפלגתו זכתה ב־22% מקולות הבוחרים למה שנקרא הפרלמנט של וינה; זו מועצת עיר מורחבת, זה מבנה יצגני מאוד בווינה. והוא מברך אותו על ההצלחה הגדולה.

ברגע שבו נבחר ולדהיים לנשיא אוסטריה, נפתח השער הראשי ללגיטימיות של שיבת הנאציזם לזירה. אני מודע לכך, שפרשת ולדהיים לא ברורה דיה על כל פרטיה, אבל מבחינה אידיאולוגית, חברתית, תרבותית, היא ברורה לחלוטין, אדוני השר. אם אומה, אחרי ימי האופל של מלחמת־העולם השנייה, אחרי השואה, אחרי הרס אירופה, אחרי אובדן של יותר מ־50 מיליון בני־אדם — בתוכם שישה מיליוני יהודים — אחרי פציעתם של מיליונים רבים נוספים, מסוגלת להעלות בתהליך דמוקרטי לכס הנשיאות מי שיש לו עבר מפוקפק מאוד בהקשר הנאצי, סימן הוא שתושבי וינה, 22% מהם, מסוגלים לבחור מפלגה עם כל הסממנים של הנציונל — אינני יודע אם נציונל־סוציאליזם, נציונל־ליברליזם במקרה זה, והשמות כאן הרי הם מעוותים לחלוטין — לפרלמנט של וינה.

אדוני שר החוץ, אין מקום כמו הבית הזה שצריך לגנות תופעה כזאת. אני רוצה לומר לזכותם של רוב הפרלמנטים באירופה, שהם נסערים מן התופעה הזאת, וגם המוסדות הקהילתיים הרב־אירופיים, כמו מועצת אירופה ומוסדות אחרים.

לפני שבועות אחדים עברה מפלגה בעלת צביון דומה את אחוז החסימה בברמן. ויסלח לי אדוני השר על הקישור, אבל יש קשר. לפני שבועות אחדים הופיע מאמר של מי שהיה נשיא צרפת, נשיא מקובל וליברל, ז'יסקר ד'אסטן, עם סממנים לה־פניסטיים, ואחר כך, בסדרה של ראיונות עמו בכלי התקשורת האירופיים ובטלוויזיה הצרפתית, גם שם כבר הופיעו הנגיפים של הבדלנות הלאומנית. שם כבר הופיעו גרעיני הלגיטימציה של שנאת הזרים. וכפי שכותב היום ידידי העיתונאי ישעיהו בן־פורת במאמר מערכת בעיתון "ידיעות אחרונות", לא ירחק היום והסממאות "גרמניה לגרמנים", "אוסטריה לאוסטרים", "צרפת לצרפתים" ו"וינה לווינאים", יהיו ססמאות לגיטימיות, אשר יושמעו בשער־בת־רבים ובראש חוצות במערכות הבחירות.

מה שמפחיד הוא, שזמן לא־ארוך מאז היתה אירופה זירה להשתוללות של השטניות חוזרים מוטיבים כאלה, ומה שמדאיג הוא, שזה בתוך־תוכה של הדמוקרטיה המשגשגת והפורחת ותוך שימוש בשיטותיה.

אנחנו נזקקים כאן לשתי סוגיות, אדוני היושב־ראש: האחת — מה הוא הגבול שדמוקרטיה שמה לעצמה מבחינת חופש הביטוי של רעיונות אנטי־דמוקרטיים, גזעניים, אנטי־שחורים, אנטי־צבעונים, אנטי־יהודים מובהקים כאלה? חוזרים לשאלה של מהות הדמוקרטיה ככוח מתגונן מפני תופעות כאלה: עד איזו מידה צריכה דמוקרטיה ליצור ערוצים למי שמבקשים להכחיד אותה?

באופן פרדוקסלי, ואולי לא כל כך פרדוקסלי, ואולי יותר באופן סוריאליסטי, חברי סגן ראש הממשלה ושר החוץ, אדוני היושב־ראש, בגרמניה הוצא פסק־דין על־ידי בית־משפט בווייאמר. ראה נא איזו סמליות: אותה ויימאר, שהיתה סמל לשיברון הדמוקרטיה; אותה ויימאר, ששם היה הניסיון הדמוקרטי הגרמני הראשון ושבה הדמוקרטיה הפכה לדמונקרטיה — כדברי ברנרד שאו, כשבא להגדיר את ההתרחשות שם — דמוקרטיה דמונית, שבין היתר אפשרה את כניסת הנאציזם לזירה המדינית כמפלגה שלטת; מה קבע שם בית־המשפט? מדהים, וקשור לאותו עניין — מי שלחם נגד גרמניה הנאצית, איננו יכול להיחשב גרמני. הוא דחה את בקשתו של אזרח פולני לקבל אזרחות גרמנית. האיש שהיגר לגרמניה הסתמך בבקשתו על העובדה שאביו היה גרמני מפרוסיה המזרחית ואף שירת בוורמאכט. אלא מה, הוא סירב לשרת את השלטון הנאצי וירד למחתרת. זה הסיר את הבסיס הלגיטימי מבקשת בנו לקבל אזרחות גרמנית היום, ב־1991, בגרמניה החופשית, גרמניה החופשית־מאוד, גרמניה שיש בה הרבה כוחות שלוחמים למען החופש, אבל יש גם שופטים כאלה.

והרי אנחנו כבר יודעים מה המשמעות של בגידת האינטלקטואלים. אנחנו יודעים מן ההיסטוריה כמה רופאים הפכו למנגלה, כמה שופטים הפכו שופטים, שהשופט הזה ממשיך את המסורת שלהם. משטרי אימה כאלה לא יכלו להגיע לעולם לכוח שררה בלי צבא, או בלי כוחות מזוינים מיליציוניים, או בלי תמיכה של חלק מן האליטות האינטלקטואליות שנותנות להם לגיטימציה ומכניסות אותם הישר אל הסלון.

האיבה הזאת לזרים יש לה, כמובן, גם פן יהודי. אחת הטרגדיות שלנו היא, שגם כאשר איננו זרים — אנחנו זרים; אחד הפרדוקסים הנוראים. בעצם הימים האלה פונה הנשיא לך ולנסה — ואגב, אני רוצה לומר לזכותו, שמאז נבחר לנשיא הוא שינה את התנהגותו והוא עושה מאמץ אמיתי להעניק לעם היהודי את היחס הראוי לו. אני רוצה לומר, שהמחילה שהוא ביקש מעל הבמה הזאת בנוכחותך, כאן, מולך, עשתה לו משהו. אני אומר: מודה ועוזב ירוחם. אנחנו לא שומרי טינה. לבנו פתוח לכל מי שמתקן את דרכו, לכל סוג של חזרה בתשובה.

אדוני היושב־ראש, הוא פנה לפרופסור גרמק, מי שהושמע על־ידו בשל יהדותו, שיהיה ראש ממשלת פולין. הכול קורה; משהו סוריאליסטי. בפולין עומד כנראה להיכחד ראש ממשלה יהודי, שאך לפני זמן קצר שימש מוקד של הערות אנטישמיות. ברומניה יש ראש ממשלה יהודי, פיטר רומן. גם זה קיים באירופה. אבל לצד זה, לפעמים בגלל זה, הרי זה ביטוי לשורשיות שלנו שם, לעובדה שבמשך מאות שנים השתלבנו בחוויה האירופית. מה זה השתלבנו? אנחנו גם היינו חלק מן האליטות. וכאן תחושת הבוגדנות כלפינו. אנחנו הענקנו הרבה כל־כך, הפרינו כל־כך את הארצות שהיינו בתוכן, בתום־לב כזה, בתום־לב אנושי. הפרינו אותן בטוב־מאוד. אבל ליד זה, עם זה ואחרי השואה מתקיימת שם אנטישמיות ארצית.

אתמול ביקר בכנסת פרופסור ולדיסלב מישיונה, חסיד אומות העולם מפולין, מן העיר ראדו, אדוני סגן ראש הממשלה. הוא הציל הרבה יהודים. בין היתר, כאשר אחת הנשים שהוא הסתיר אותן חלתה במחלת עור קשה ולא היה אפשר להשיג תרופה, הוא הדביק את עצמו במחלתה כדי לזכות בתרופה. בתרופה הזאת התרפא וריפא גם אותה. הוא סיפר לנו אתמול, שהעובדה שהוא חסיד אומות העולם מקוממת את שכניו הפולנים והם קוראים לו בכל מיני רמזים — יהודון. הנה האור והחושך דרים בכפיפה אחת, זה ליד זה.

אדוני היושב־ראש, כקו אופייני, התופעות האלה שהביטוי הנורא שלהן, הציני שלהן בלבה של אוסטריה, אוסטריה של ולדהיים, אוסטריה שבגלל הוולדהיימיזם מזכירה לנו את העובדה שגם אדולף היטלר וגם אדולף אייכמן יצאו ממנה — נזכיר לה זאת בהזדמנויות כאלה — שהיא לא שילמה את הפיצויים באופן ראוי, שהיא התכחשה לעובדה שהנאצים עלו שם לשלטון כבר ב־1932 ואפשרו את האנשלוס, וצבעה את עצמה אחר־כך באיזה צבע נייטרליסטי. זאת תופעה מדהימה שצריכה להדאיג את אירופה הדמוקרטית, את כל העולם הדמוקרטי, את העולם הנוצרי ואותנו.

אנחנו צריכים לחזור ולהזכיר לאירופים, כיהודים וכבני־אדם, לא רק כקורבנות אלא כשליחי הערכים העליונים של האנושות הטמונים בדת היהודית וביהודיות — נזכיר להם, נזהיר אותם מפני רפיון, מפני תופעות חשוכות שכאלה. אני מורה לך, אדוני.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. רשות הדיבור לשר החוץ, בבקשה.

שר החוץ ד' לוי:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, התופעות שחבר הכנסת שבח וייס מצביע עליהן אכן חמורות ומדאיגות. התגברות כוחן של מפלגות ותנועות ניאו־נאציות באוסטריה ובחלקים אחרים של אירופה מעוררת חלחלה וחרדה, שמא לא למדה החברה הבין־לאומית דבר מלקחי הפרק האפל ביותר של תולדות המין האנושי.

חומרתה של השאלה אינה מתמצית בתופעת האנטישמיות וביניאו־פאשיזם המרימים ראש בארצות אירופה השונות. היכן חבר הכנסת שבח וייס?

היו"ר ש' וייס:
מנהל את הישיבה, אדוני.

שר החוץ ד' לוי:
אדוני, אני מתנצל. אבל דברי הם גם עדות למשמר שאתה מקיים בבית הזה בנושאים האלה, והוא חייב להיות נחלת כל אחת וכל אחד מאתנו. כל עוד אנחנו חיים אסור לשכוח את אשר עוללו לעמנו.

קיימת ועומדת הבעיה הבסיסית של חוסנה ודרכי התגוננותה של מערכת שלטונית דמוקרטית כנגד אירועים המכוונים להריסתה.

על מדינות אירופה לשאול את עצמן, האם נקטו את כל האמצעים הדמוקרטיים המתבקשים, החל בחינוך הדור הצעיר, דרך פעולות תחיקה וכלה, אולי, בהליכים המסדירים את שיטות הבחירות הנהוגות אצלן, על־מנת לצמצם, למנוע ואף לעקור משורש תופעות של פאשיזם וניאו־נאציזם. אל לנו לראות בתופעות אלה כאילו היו הר־געש הפורץ ונרגע. זו התפתחות מתמשכת וגוברת, העלולה להכות שורשים בחברה האירופית ולהתגבש לסכנה של קבע.

אדוני היושב־ראש, אמת, נכון הוא כי ברוב מדינות אירופה קיימת חקיקה נגד אפליה גזעית, ועליה מתבססים בתי־המשפט בבואם לדון בעניינים של אנטישמיות. בצרפת ובגרמניה אף קובע החוק, כי הכחשת השואה היא עבירה פלילית. יש גם התבטאויות פומביות מצד אישים וארגונים החרדים למתרחש. עם כל זאת, אין אנו עדים למאמץ מרוכז, מתוכנן ומאורגן מצד ממשלות באירופה שבמדינותיהן הופכת התופעה למעשה פוליטי; אין לנו ההוכחה כי נעשים כל הצעדים לעקור את הנגע משורשו.

התחיקה האמורה במדינות אירופה היא פרי מאמץ קולקטיבי שבו נטלו חלק משמעותי מדינת ישראל וארגונים יהודיים בעולם. אולם חוקים אלה לא מנעו ולא עצרו בעד המוני פורעים לפשוט בזרים ולאיים על קהילות יהודיות.

אנו מצפים ממדינות אירופה, אלה שמצויות בידן הכלים החוקיים לכך ואלה שעדיין לא יזמו חקיקה ספציפית בנושא זה, לפעול לעקירתה משורש של תופעה זו, בטרם תצמח פרא.

על מדינות אירופה לדעת, כי ממדינת ישראל ומעל כמה זו בכנסת ישראל עוקב אחר הנעשה בתחומן עם, שחווה על בשרו, יותר מכל עם אחר, את מימושם של הרעיונות הנישאים עתה באירופה על־ידי הכוחות החברתיים והפוליטיים הניאו־פאשיסטיים. על כפות המאזניים מונחים לא פחות מאשר אמינותה של היבשת הזאת, משקלה וחוסנה המוסרי.

אדוני היושב־ראש, לא רק במרכז אירופה, אלא גם במזרחה, מתרחשות תופעות מבשרות רע. תהליכי הדמוקרטיזציה במזרח־אירופה חשפו זרמים לאומניים — ובהם גילויים אנטישמיים המתאפיינים בהאשמת יהודי המקום כמי שהביאו על ארצות מזרח־אירופה את המשטר הקומוניסטי ואף סייעו לביסוסו. זרמים אחרים מאשימים, בנשימה אחת, את היהודים כמי שהביאו להתמוטטות המשטר הקומוניסטי. הדברים באים לידי ביטוי בעיתונות אנטישמית, בחילול מצבות ובקריאות בוז רמות לעבר יהודים ברחובות ערים, בשווקים, במרכזים ציבוריים ואף באירועים ספורטיביים.

אדוני היושב־ראש, אנו דורשים מן המשטרים הדמוקרטיים לנקוט את כל האמצעים התחיקתיים, המינהליים והחינוכיים כדי להביא לבלימת הגילויים האלה, המתרחשים באותן מדינות עצמן שבהן קצרה השואה הנוראה.

מהדהדים באוזנינו התבטאויות של ראשי מדינות במזרח אירופה ובמערבה בגנות האנטישמיות, וזכור גם פועלה של הכנסייה הקתולית בפולין, שהפיצה, לראשונה בתולדותיה, "איגרת רועים" בגנות האנטישמיות. אך בכך לא סגי. התשובה אינה יכולה להתמצות בהבעת סלידה ותיעוב שלאחר מעשה, וגם לא בתהלוכת אישים המתקוממים כנגד זוועות של חילול בתי־כנסת ובתי־קברות יהודיים.

אדוני היושב־ראש, משרד החוץ עושה ויוסיף לעשות כל מאמץ באמצעות נציגויותיו וקשריו במערכות השלטון במדינות אירופה ובכל מקום בעולם על־מנת לעורר, להזהיר ולתבוע נקיטת כל האמצעים הנדרשים למניעת גידול הפאשיזם הממאיר בחברה האירופית ובמקומות אחרים: כדוגמה לכך, יזמנו, בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות, תחרות חיבורים בין־לאומית על נושא האנטישמיות, ובה לוקחות חלק 20 מדינות בעולם, בהן 12 מדינות באירופה, לרבות אוסטריה. אולם פעולות אלה ודומות להן מותחמות למישור החינוכי, והן רק חלק מועט במכלול המאמצים הנחושים שחייבות להשקיע המדינות בביעור נגע הגזענות והלאומנות החשוכה, הפושה בארצותיהן.

אדוני היושב־ראש, אנו נמשיך מהבית הזה, הריבון של העם היהודי השב למולדתו, שוקף את קומתו, שלא שוכח ולא ישכח לעולם את אשר עוללו לו אלה אשר יצרו את הפאשיזם, את הנאציזם וממשיכיהם — אנו לא שכחנו ולא נשכח, ועומדים כאן כולנו כחיילים נגד הפשע הנורא הזה המרים ראש שוב. נשמיע את קולנו, נעקוב מהבית הזה. לא נשתוק; על־פי הכתוב: זכור את אשר עשה לך עמלק.

ומכאן אנו יוצאים בקריאה לפרלמנטים בעולם, לראשי המדינות, לאנשים אשר צלם אנוש עדיין חי ומנחה אותם, להשמיע את קולם אף הם במדינותיהם ולפעול על־מנת ליצור אותם כלים ואותם אמצעים אשר ימנעו מהמפלצת הזאת לשוב ולהרים ראש ולהתפתח.

אדוני היושב־ראש, אני מקווה שהודעתי זו מספקת אותך. אנחנו נמשיך לפעול, לא נשקוט ולא ננוח עד אשר הענה השחורה הזאת, המופיעה מדי פעם בשמי האנושות, תוסר ולא יישאר לה זכר.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני שר החוץ. סליחה שאני עונה מהמקום הזה, אבל אני כאן עכשיו.

אני מסכים להצעה שלך, אבל יש לי, ברשותך, בקשה, אדוני שר החוץ. אם אפשר את הנאום הזה, ואולי תמצית של הדברים שלי, אבל בעיקר את הנאום הזה, להביא באמצעות שגרירינו בכל מקום לראשי הפרלמנטים, ובאמצעות הנציגות שלנו גם לפרלמנט האירופי וגם למועצת אירופה, ושהם יעשו זאת כהבנתם. כי אני חושב שהנאום עקרוני וחשוב מאוד. אני מודה לך מאוד.

יב. הצעה לסדר־היום
מצב התעסוקה בירושלים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר־היום. אנחנו חוזרים לענייננו, שגם הם כמובן חשובים מאוד. אני מזמין את חברת הכנסת אורה נמיר, אשר תביא לפנינו הצעה לסדר־היום מס' 5812, בנושא: מצב התעסוקה בירושלים. בבקשה, חברת הכנסת נמיר.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, ירושלים המאוחדת כבירת ישראל, שכל המפלגות הציוניות בכנסת מלוכדות בנחישות על כך שאין היא נושא למשא־ומתן בינינו לבין מדינות ערב, בירושלים, שהיתה סמל להישרדות ולתקווה של היהודים בכל הדורות, הוכח כי אידיאולוגיה ופתוס לאומי אינם יכולים לבוא במקום מעשים של ממש.

כישלונה של הממשלה רועם בכל הקשור לפיתוח ירושלים במישור המעשי ובשמירה על מפעלים ומקומות עבודה קיימים. רעיונות כלכלת השוק החופשי בלי התערבות ממלכתית, מאבק להגשמה עיקשת של אותם עקרונות הנתון לחוקי היצע וביקוש, הם שקר גרוטסקי. בפועל קורסים בעיר מפעלים בתחומי הטקסטיל, ההנעלה, האלקטרוניקה וה"היי־טק", המשלמים מחיר יקר ביותר על מדיניות הייבוא החופשי של ממשלת ישראל.

בין השנים 1980 ל־1985, רבותי חברי הכנסת, הוקמו בירושלים כ־50 מפעלים עתירי ידע. התנופה הזו פסקה לחלוטין. המשקיעים נרתעים מהשקעות באזורים המוגדרים כאזורי עימות, וכוחות השוק אינם יכולים להתגבר על מציאות זו. חלקה של ירושלים בסך כל ההשקעות המאושרות לתעשייה בארץ נשחק והגיע בסוף 1989 ל־1%, לעומת 12% ב־1986. היקף האישורים להשקעות בירושלים ירד בין השנים 1984 ל־1988 ריאלית ב־52%. בעקבות ההפרטה של החברה הכלכלית לירושלים חלה עלייה מדהימה במחירי השכירויות לתעשייה, ובמקרים מסוימים היתה עלייה של 200%. עליית מחירי השכירויות יצרה מצב חדש, שמפעלים מבקשים ויודדים לשפלה, משום ששם קיימים תנאים טובים יותר לשכירת מבנים.

כ־1,600 איש יוצאים מדי שנה מירושלים ליישובים שבסביבתה בשל קשיי דיור. חלה ירידה מתמדת במספר העולים המתיישבים בעיר. ב־1988 התיישבו בה 22% מכלל העולים, ב־1989 — 12.7%, ב־1990 — 6.7% בלבד. זוהי, רבותי חברי הכנסת, ירושלים השלמה והמאוחדת, מושא נאומיהם — ותסלחו לי על הביטוי — הפתטיים של שרי הממשלה, לעומת מחדליהם הקשים בחיי היום־יום.

היכן ייקלטו, רבותי חברי הכנסת, הצעירים, המפוטרים, העולים החדשים? מרבית המועסקים בירושלים, 50% מהם, מועסקים בשירותים הציבוריים, שירותים שהגיעו זה כבר לרוויה. בשירותים הפיננסיים — רוויה, ואין קליטת עובדים. בשנתיים האחרונות, רבותי חברי הכנסת, נסגרו בירושלים 12 מפעלים ופוטרו למעלה מ־1,000 עובדים. ב־1979 היו המועסקים בתעשייה 17% מכלל המועסקים בעיר; ב־1991 — 9% מועסקים בתעשייה מכלל המועסקים בעיר, לעומת הממוצע הארצי העומד על 23%.

ירושלים היא העיר הענייה מבין הערים הגדולות. 22% מכלל המשפחות הירושלמיות — כרבע מאוכלוסיית העיר, כ־115,000 תושבים — נמצאים מתחת לקו העוני, לעומת 14% שהוא הממוצע הארצי. כ־15% מהמשפחות הנמצאות מתחת לקו העוני מתגוררות בירושלים.

בחצי השנה האחרונה, רבותי חברי הכנסת, חל גידול של 18% בממדי האבטלה בעיר. חלק גדול ממוצאי התעסוקה, מהמאושרים, עובדים בשכר הנמוך משמעותית משכר המינימום, ובחלקם הלא־מבוטל — בתנאי עבודה מחפירים. על כל הזמנה לעבודה מתחרים 6.8 מובטלים, לעומת 4.4 לפני חצי שנה בלבד. כל הדיבורים על הפיכת ירושלים לעיר תעשייה היו לעורבא פרח. לצעירים משוחררי צה"ל, למפוטרים ממקומות העבודה ולעולים החדשים אין תעסוקה, ורובם מחוסרי עבודה.

אל נשכח, רבותי חברי הכנסת, את בעיותיה המיוחדות האחרות, הקשות, של ירושלים כעיר מעורבת, חילונית־חרדית ויהודית־ערבית. במציאות עגמה זאת אין פלא שצעירים משוחררי צה"ל, בעלי מקצוע ואנשי אקדמיה, אינם נוטים להישאר בעיר ועולים חדשים אינם מגיעים אליה.

עתידה של ירושלים הוא בחיזוקה, באיכותה ובהצלחתה למזג את כל גווני אוכלוסיותיה — יהודים, חילונים וחרדים, וערבים; פועלי תעשייה, עובדי שירותים, אנשי ספר ומדע. בעשייתנו ולא בדיבורינו נהפוך את ירושלים לבירתה האמיתית של מדינת ישראל.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר העבודה והרווחה, לפני שלושה שבועות נסגר מפעל "ירולין" ו־138 מעובדיו פוטרו. "יזרום" הודיע על פיטורי 120 עובדים. התעשייה הצבאית פיטרה במהלך החודשיים האחרונים, במהלך פיטורי 1,500 מעובדיה בכל הארץ, 250 עובדים ממפעל התעשייה הצבאית בירושלים, והיא הודיעה על כוונתה לפטר 400 עובדים נוספים.

ראובן ריבלין (הליכוד):
350.

אורה נמיר (העבודה):
- הייתי בקריית־שמונה, חבר הכנסת ריבלין, במפעל של התעשייה הצבאית, ביום חמישי שעבר, ותאמין לי שאני באה עם נחונים מדויקים — ועוד היד נטויה.

אני רוצה, אדוני היושב־ראש, לסיים את דברי במכתב שקיבלתי, שהגיע שלשום לתיבת הדואר של חברי הכנסת, ואקרא קטעים בודדים ממנו: "שמי" — ואינני רוצה לנקוב בשמה, כי לא קיבלתי את רשותה לקרוא את מכתבה — "אני נשואה פלוס ארבעה. היום, 10 בנובמבר 1991, בעלי מובטל. עצובה אני היום לא רק בגלל בעלי אלא גם בגלל 150 משפחות הרוסות. עצובה אני היום בגלל היחס המשפיל. אנחנו, דור צברים שחינכנו את ילדינו על מורשת, על מורשת הארץ ואהבתה ויושרה, נתגלתה לפנינו מנהיגות שאין בה אלא אוזלת־יד. עצובה אני היום שכל המלחמות בתקופה האחרונה על פיצויים לעובדים מסכנים נשאו בושה וכלימה. עצובה אני היום בגלל אנשים מ'ירולין', שתעסוקתם במפעל היתה משאת חייהם, עם שמחת חיים לקימה בבוקר. עצובה וכואבת שבעלי יוצא מחר למילואים לחודש בצנחנים, ובגיל 40 לחייו צריך לקבל קצבה מן הביטוח הלאומי. עד מתי יהיה נושא התעסוקה רק בסטטיסטיקה ובכמה קטעי טלוויזיה, ולא יהיה מי שיזיז דברים בנושאים החשובים כל כך? מה עם יצירת מקומות עבודה חדשים? עצוב לי שעם השמחה בהבאת עולים חדשים לארצנו, ללא מקומות עבודה, נחזור אחורנית לשנות ה־50. עצוב לי היום על אותם אנשי 'ירולין', שנתנו את מיטב שנותיהם בעמל רב. אנחנו והם מרגישים היום מרומים, מתוסכלים ועצובים עד מאוד. עצובה אני היום".

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זו אשה של מפוטר מ"ירולין"?

אורה נמיר (העבודה):
אשתו של מפוטר מ"ירולין".

אדוני היושב־ראש, מדינת ישראל — תושביה, אזרחיה, בניה, ותיקיה, העולים החדשים, ירושלים — שעל קיומה אנחנו נאבקים בכל זירות העולם, זקוקה למעשים ולא לדיבורים.

מכל הסיבות האלה, אדוני היושב־ראש, ומסיבות רבות אחרות החלטתי להעלות את הצעתי זו לסדר־היום במסגרת הצעה רגילה ולבקש מהכנסת לקיים דיון בנושא זה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה לחברת הכנסת אורה נמיר. אני מזמין עכשיו את סגן שר העבודה והרווחה להתייחס להצעה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:
כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, יסלח לי כבוד היושב־ראש אם אחרוג מהמסגרת ובתחילת דברי אפנה באמצעותך ליושב־ראש הכנסת ולסגניו. המצב הזה, כפי שהוא נראה היום, חוזר על עצמו כמעט מדי שבוע בשבוע. דנים על נושאים רגישים ורציניים ביותר, שהם בנפשנו ממש, כמו הדוגמה שחברת הכנסת אורה נמיר הציגה כאן, והאולם ריק, אין עניין. זה זלזול בנושאים, ואני חושב שעליכם לתת את הדעת על כך. אולי נקבע שביום רביעי מהשעה 14:00 נרכז את כל ההצבעות, ואז חברי הכנסת יצטרכו להיות כאן גם בשעות אלה. הדבר מוזר מאוד.

אני אומר לך מראש, חברת הכנסת אורה נמיר, אני אציע לקיים דיון במליאה, ואחר כך, אם יהיה צורך, נדון בזה בוועדה.

היו"ר ש' וייס:
אדוני סגן השר, אתה צודק באופן עקרוני, אבל לנו, לחברי הכנסת, יש לא אחת טענות קשות על כך ששרים אינם באים. הנה, ראה בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:
אין כאן שום שר?

היו"ר ש' וייס:
לא, חוץ ממך, שאתה סגן שר; אנחנו מתייחסים אליך כמו אל שר. אני רוצה לבקש ממך, אני אומר זאת ליושב־ראש הכנסת בפעם המאה, ואדוני סגן השר יעביר זאת לראש הממשלה גם כן בפעם המאה. נעשה כאן עסקה הדדית. אנחנו נבוא יותר ואתם תבואו יותר, לטובת הבית הזה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:
אני מקבל על עצמי למלא את שאתה מבקש, לפנות לראש הממשלה ולציין את העובדה הזאת, שפוגעת בכנסת ופוגעת בענייניים בכך ששום שר אינו נוכח בדיון הזה.

לעצם הנושא, אני רוצה לומר לחברת הכנסת אורה נמיר, אני מעריך מאוד את העובדה שהעלית את הנושא הזה, זה נושא רציני מאוד. קראת כאן מכתב מרגש, אבל זה רק מכתב אחד מתוך 140 מכתבים כאלה. יש מי שמוכשר לכתוב ויש מי שלא מוכשר לכתוב. קיבלתי מכמה מהם טלפונים, ולמשמע דבריהם בקושי יכולתי להתאפק מלבכות על מצבם העגום הזה, גם אחרי מה שקיבלו ואחרי שהגיעו להסדר אתם.

אני תמים־דעים אתך על ייחודה של ירושלים, חשיבותה של ירושלים, ואני אוסיף גם, על גישתה של ירושלים. אבל תסלחי לי מאוד אם אומר לך, ואני אומר את זה בצער, היחס לירושלים אינו דבר שהממשלה הנוכחית חידשה. לצערנו הגדול, כל הממשלות בעבר, גם הממשלות שהיו בשלטון המערך, חיבקו את ירושלים, אהבו את ירושלים, אולי על־ידי החיבוקים רצו לחנוק את ירושלים. זו היתה התוצאה, שחנקו את ירושלים.

את הנושא הזה אנחנו צריכים להעלות פעם אחת על סדר־היום — מתי יכניסו שינויים יסודיים בפיתוחה של ירושלים ויעלו את ירושלים על ראש דאגותינו כעת, כאשר יש זמן לעשות מה שניתן לעשות, ומי יודע מה ימים ידברו. כבר כמה פעמים העליתי את העניין של מתן הכרה של אזור פיתוח א' לירושלים, ולצערי הגדול, הדבר הזה נדחה ונדחה ולא נותנים לנושא את תשומת הלב הראויה.

חברת הכנסת נמיר, הפרטים שהעלית הם נכונים מאוד, לצערי הגדול. יודע אני שהעובדים וההנהלה הגיעו למעשה לידי הסדר על הפיצויים המגיעים לעובדים, אבל אוי ואבוי אם זה נקרא הסדר, מכיוון שזה אולי מאפשר נשימה קצרה, אבל לא הנשימה הארוכה הדרושה להם.

לא אתעלם מהסטטיסטיקה שלפני לגבי ירושלים. בירושלים, זו הכוללת גם את בית־שמש, מעלה־אדומים ויישובים נוספים בסביבה, רשומים 7,590 דורשי עבודה, מהם 6,758 מובטלים. על כל הזמנה מתמודדים בממוצע 6.6 דורשי עבודה. זה דבר חמור מאוד. בעיר ירושלים עצמה רשומים 5,540 דורשי עבודה, מהם 4,974 מובטלים, וסך כל ההזמנות עמד על 961. משמעות הדבר: 5.8 דורשי עבודה המתמודדים על כל הזמנה.

המגמה העקבית של העלייה בשיעור המובטלים, בניכוי גורמים עונתיים, נתנה אותותיה גם בנתוני האבטלה בירושלים. למעלה מ־130 עובדי מפעלי הטקסטיל "ירולין" ייתוספו, לצערנו הגדול, אל מעגל המובטלים, וזה נוסף על המספרים הנכונים שהזכרת בדבריך, חברת הכנסת נמיר. לצערנו הגדול, אין כיום הגורם אשר תהא לו הסמכות לשנות את פני הדברים באופן מיוחד למען ירושלים.

אני תמים עם כל מה שאמרת, חברת הכנסת נמיר, ואני חושב שצריך לעורר את דעת הקהל כדי להחדיר זאת לתודעת אלה שקובעים וכדי שכולנו נעריך את רצינות המצב הזה. אני יודע שמפעלים נוספים עומדים בתור להיסגר, זו העובדה. משרד העבודה והרווחה אינו המשרד אשר יוזם עבודה, וכשיש עבודה הוא יודע איך להסדיר את הנושאים האלה.

לצערנו הגדול, כשלושה חודשים אנחנו מתהלכים עם הצעת פתרון של 60,000 עובדים במסגרת של הכשרה מקצועית פנים־מפעלית, אשר יכולה לבלום את האבטלה. עד היום הנושא הזה לא מצא את פתרונו. הבטחות יש אבל ביצוע אין.

לכן אני חושב, שאנחנו צריכים לתת את דעתנו, להעלות את הנושא הזה במליאת הכנסת, ולא לתת לנושא לרדת מסדר־היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני סגן השר. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, לך יש הצעה אחרת. תעשה את זה מהר כי אתה צריך להגיע לוועדת הפריימריס בתל־אביב.

עמנואל זיסמן (העבודה):

בעניינים הנוגעים לירושלים אין פריימריס. ירושלים היא מעל הכול.

היו"ר ש' וייס:

ידעתי שלמען ציון לא תחשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

פורמלית אני חייב לומר, שאני צריך להסיר את הצעתה של חברת הכנסת אורה נמיר מסדר־היום.

היו"ר ש' וייס:

אתה יכול להעביר לוועדה. מכיוון שההצעה היא דיון במליאה, יש לך פרוצדורה להעביר את הנושא לוועדה. נדמה לי שזה יותר טוב.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אבל למעשה ביקשתי את רשות הדיבור על־מנת להביע הערכה לחברת הכנסת אורה נמיר, שהעלתה את הנושא.

רק לפני שלושה שבועות היה כאן דיון כולל ומקיף על ירושלים. והנה היום, חברת הכנסת אורה נמיר העלתה את הנושא המיוחד: תעסוקה, כי בלי תעסוקה לא נקלוט עלייה, בלי תעסוקה תלך ותגבר הנשירה של צעירים וזוגות צעירים, בלי תעסוקה תאבד העיר הזאת את צביונה ואת דמותה המודרנית, הפלורליסטית והחופשית.

אני אומר לסגן השר, שאמר דברים כנים, שהפתרון איננו בדיון במליאה; אני בעד דיון במליאה. הפתרון הוא, שממשלת ישראל תתפנה מכל מיני עיסוקים שוליים — היא עוסקת גם בדברים חשובים כמו קידום תהליך השלום — ותעבד תוכנית לאומית ליזמה כלכלית, להפניית השקעות לתעשייה ולמלאכה וליצירת מקורות תעסוקה. ממשלת ישראל לא קיימה מעולם דיון כזה, ודאי לא הממשלה הזאת. שם הפתרון, לא בדיונים במליאה. תפקידך כסגן שר לדרוש שהממשלה תתייחס ברצינות לכל מה שהיא התחייבה, לתת עדיפות לירושלים, לתמוך בירושלים ולסייע לה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, מה היא הצעתך לפיכך?

עמנואל זיסמן (העבודה):

לפיכך הצעתי היא לקיים דיון בוועדה המתאימה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת ריבלין, לך יש פרוצדורה של בקשה להסיר את הנושא מסדר־היום. בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אדוני סגן השר, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר־היום של הוועדה ולהעלות אותה על סדר־יומה הלאומי של מדינת ישראל.

אני מברך, כבן לירושלמי, בן ירושלמי, בן בנם של ירושלמים, כמו סגן השר שהוא שר, את חברת הכנסת אורה נמיר, שעלתה מתל־אביב אלינו, על־מנת להעלות את הנושא הכאוב הזה.

אדוני סגן השר, אם לא תתקבל הצעתי, אני מבקש שתפנה גם לרשות לפיתוח ירושלים — ואני מבין את חומרת הזעקה מצד חברת הכנסת אורה נמיר כלפי הממשלה, ואת זעקתו של חבר הכנסת זיסמן כלפי הממשלה — שהוקמה ביוזמת עיריית ירושלים והביאה בשורה גדולה לתושבי העיר הזאת, שהיום הם מונים 500,000 יחד עם המיעוט הערבי החי בתוכנו, ותבקש לדעת מה היא עשתה ומה התכנונים שיש לה. גם ממלא־מקום ראש העיר, אשר כה ביקש את אמונו של הציבור, ובצדק, כי איש רב פעלים הוא, יבוא ויאמר מה הוא עשה כאשר אמר בתחילת דרכו, שכל פניה של ירושלים להפוך מעיר של פקידים לעיר של תעשייה. והנה ההזדמנות שיביאו הם הנה את הדוח, על־מנת שנדע מה לא עשתה הממשלה ומה יכולה עוד לעשות העירייה. אני מודה ליושב־ראש.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — לקיים דיון, והאחרת — להסיר. אחרי שנחליט אם לקיים דיון — אני רוצה לשאול את חבר הכנסת זיסמן: האם הוא מוותר על הצעת הוועדה, כדי שהנושא יישאר במליאה? תחסוך לנו הצבעה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מוותר.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה, מס' 4.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

אני מבקש מהיושב־ראש לצרף את קולי.

היו"ר ש' וייס:
אני מבקש לצרף מראש את קולו של סגן השר פרוש.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר־היום — 13
נגד — אין
נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר־היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. 13 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים, לפיכך יתקיים דיון במליאה. חברי הכנסת, תודה רבה.

יג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום. אני מזמין לדוכן את חברת הכנסת אורה נמיר, כדי להביא בפנינו הצעה בנושא פיטורי קשישים ב"המשקם", אבל עד שהיא תעלה לדוכן, אני מבקש מסגנית מזכיר הכנסת למסור הודעה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב־ראש הנני מתכבדת להודיע כי הונחה היום על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה מטעם הממשלה *הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה* (מס' 86), התשנ"ב — 1991. תודה.

היו"ר ש' וייס:
תודה.

יד. הצעה לסדר־היום
פיטורי קשישים ב"המשקם"

היו"ר ש' וייס:
בבקשה, חברת הכנסת אורה נמיר — הצעה לסדר־היום מס' 5883.

אורה נמיר (העבודה):
אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר העבודה והרווחה, בעקבות ידיעות שהגיעו אלי, שלפיהן פוטרו מאות קשישים מ"המשקם" — — —

היו"ר ש' וייס:
אני מבקש מהחברים שלא לשוחח בזמן שנואמים. יש מעט אנשים באולם, וכל לחש נשמע עד כאן. אני מודה לכם מאוד.

אורה נמיר (העבודה):
בעקבות ידיעות שהגיעו אלי, שלפיהן פוטרו מאות קשישים מ"המשקם" בניגוד לתקנון, בדקתי, אדוני סגן השר, ומצאתי: ב־24 מפעלים, הפרוסים על־פני הארץ כולה, עובדים 4,200 מוגבלים וקשישים. לדברי מנכ"ל "המשקם", מר גבי לוי, פוטרו 300 מהם.

בתקופת כהונתו של המנכ"ל הקודם, מר ראם, שראה, לצערי הרב, בתפקידו כמנהל קרש קפיצה לראשות המועצה המקומית קריית־אתא, ודומני שבכך בלבד הוא עסק, הידרדרה "המשקם" למצב חמור ביותר. המוגבלים והקשישים לא ראו עוד ב"המשקם" את ביתם ומגינם.

בעקבות דוח מבקר המדינה שמספרו 40/41 הוחלט על התייעלות — עוד נושא של התייעלות: מייעלים קשישים ונכים — הוחלט על התייעלות של "המשקם". בעקבות העובדה שבקופת "המשקם" — וגם זה מעניין מאוד: הכיצד? דומני, אדוני סגן השר, כי בנושא הזה אנחנו חושבים אותו דבר — נמצאה רזרבה, הוחלט על הצעדים הבאים: ביטול השתתפות מימון של 200 ימי עבודה ראשונים בשילוב עובד מוגבל בעבודה, קיצוץ השתתפות משרד העבודה והרווחה במשכורות העובדים מ־50% ל־30%. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, ששכרו של עובד ב"המשקם", שהוא צמוד לחוק שכר המינימום, אם אינני טועה וסגן השר יתקן אותי, הוא בסביבות או מתחת ל־80% משכר המינימום. היו שתי קבוצות — נערים עובדים ועובדי "המשקם", שהם קשורים לשכר המינימום.

העונש היה חמור מדי, אדוני סגן השר. לכן, בעקבות ישיבה שהתקיימה עם נציגי האוצר, והישיבה זומנה ביוזמתו של חבר הכנסת פרוש, סגן שר העבודה והרווחה, הוחלט להזורים 2.7 מיליוני שקלים ל"המשקם", בתוספת דרישה להתייעלות ולפיטורי עובדים מעל גיל 65.

בבית־שאן, אדוני סגן שר העבודה והרווחה, עבדו בסך הכול עשרה עובדים ב"המשקם". שבעה פוטרו; השלושה שנותרו עומדים לפני פרישה לפנסיה, ונמסר להם שגם הם יהיו בין המפוטרים.

בכרמיאל, שם ביקרתי פעמים מספר במפעל "המשקם", קיימת תופעה חדשה־ישנה: דורשים מאותם עובדים, מוגבלים וקשישים, לעבוד ולהגיע לנורמות עבודה המקובלות במפעל רגיל, ללא כל התחשבות בקושי העצום עקב מגבלותיהם של הקשישים והנכים. ההנהלה דורשת תפוקות, תפוקות כלכליות, וטוענת שקשיש שהגיע לגיל 65, אין לה כל התחייבות כלפיו.

בשלב זה נמנעו, אדוני סגן השר, ואתה ודאי מודע לכך, הפיטורים בכרמיאל, אבל לא מפסיקים לאיים על אותם עובדים מסכנים בפיטורים, אם הם לא יספקו את התפוקה כנדרש.

קיימת אווירה של פחד בין העובדים, והמינויים הפוליטיים, אדוני סגן השר, ב"המשקם", שהם מן המפורסמים במדינה, הביאו לכך שרוב עובדי המנגנון הם חברי מרכז מפלגה, מרכז הליכוד, הוותיקים מתוכם שמפוטרים ומתפטרים מהעבודה זוכים לפיצויים גדולים, מרחיקי לכת, ואילו כאשר מדובר בעובדים הקשישים ובנכים — מוצצים את דמם, אדוני סגן שר העבודה והרווחה.

אני פונה אליך, אדוני סגן השר, אני מכירה את רגישותך: אתה יודע כמוני, אולי טוב ממני, ש"המשקם" הוקמה כדי לספק עבודה לנכים ולקשישים. מיהו קשיש, אדוני סגן השר? אדם טרם הגיעו לגיל 65? טרם יציאתו לגמלאות? מיהו מוגבל,

אדוני סגן השר? עובד שיכול להתחרות בתפוקת עבודתו עם עובד בריא? איזה סדר חדש הוא זה? היכן הרגישות? היכן הנשמה? היכן הלב? היכן היד המושטת לנכה ולקשיש?

מהסיבות האלה, אדוני היושב־ראש, ביקשתי להעלות את הנושא לדיון דחוף במליאת הכנסת, ואני רוצה, דרכך, להודות לנשיאות הכנסת שמצאה את הנושא הזה כנושא ראוי לדיון דחוף במליאה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחברת הכנסת אורה נמיר. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, ללא כל ספק, אנחנו יודעים את חשיבות תפקידו של "המשקם", אנחנו שוקדים על תפקודו, ויש לי תוכניות לביצוע שאנחנו מתכננים ומסכמים. יד ימיני הנאמן, המסור, וגם המוכשר ביותר הוא מר חיים פרקל, השוקד לבצע את התוכניות.

כשנכנסתי לתפקידי מצאתי שם מצב שלגמרי לא סיפק אותי. על כמה מהדברים רמזת כאן, חברת הכנסת נמיר, על כמה מהדברים גילית טפח וכיסית שני טפחים. אני מצאתי שם מצב לא־מעודד מאוד.

יש דבר נוסף שעד היום לא הגיע לפתרונו. הסוכנות היהודית, שביחד אתה הקימונו את "המשקם", הפסיקה להשתתף בתקציב "המשקם". היא עדיין מחזיקה בבעלות על "המשקם", יש לה נציגות, והיא אינה מוותרת על זה, אבל להשתתף בתקציב של "המשקם" היא לא משתתפת. אומנם קיבלנו הבטחה שהיא תשתתף בתקציב עבור העולים הנוספים ל"המשקם", אבל גם זה לא בוצע עד היום.

לא נעים לי לדבר על זה, אבל כיוון שהעניין הועלה כאן, אני עושה זאת. אני מעריך מאוד את העובדה שיושב־ראש הכנסת והסגנים הכירו בדחיפות הנושא. הנושא באמת כאוב מאוד מאוד, ואנחנו יודעים מה משמעות הדבר שמישהו שולט מבחוץ ולא משתתף באחזקת הנושא ולא נותן את חלקו.

חברת הכנסת נמיר הזכירה כאן את המצב הכספי של "המשקם", ואכן כאשר נכנסתי לתפקידי מצאנו שם מצב כספי קשה מאוד. מיניתי לעניין זה רואה־חשבון מבחוץ, כדי שיבוא ויבדוק את כל החשבונות. והתברר שהפרסומים לא היו מדוקדקים, כפי שאומרים. אבל כדי ש"המשקם" לא יתמוטט הזרמנו לשם 2,700,000 שקל, כי רצינו מאוד שהוא יוכל להמשיך ולהתקיים. הושבנו מייד צוות מיוחד, שתפקידו היה לחשוב על מה שניתן לעשות כדי ש"המשקם" ימשיך לתפקד ואף יתאזן.

מונח לפני פרוטוקול מיום כ"ב אלול תשנ"א, 1 בספטמבר 1991, ומהסיכום הזה יצאתי מעודד מאוד. הביאו הצעות, וכפי שכבר אמרתי, מר פרקל הוא הממונה מטעמי על ביצוע הדברים האלה, ואנחנו מתקדמים ודואגים שהמפעל הזה יוכל להחזיק מעמד ואף להתרחב.

עכשיו אני רוצה להגיד לך איך הוועדה הזאת הגיעה למסקנה שיש לפטר את מי שהגיעו לגיל 65. את צודקת בהחלט, כי "המשקם" הוא בשביל פנסיונרים בגיל 65. אבל כאשר אנחנו עומדים בפני זרם של עולים צעירים, שאינם יכולים להשתלב בעבודה הסדירה, והם זקוקים מאוד לעבודה ב"המשקם", אנחנו חייבים לעשות את הצמצומים ההכרחיים, שהרי לא ניתן ל"המשקם" להתמוטט. ולכן הולכים שם בכיוון של צמצום במידה שרק אפשר לצמצם.

אני רוצה לעשות את כל המאמצים כדי שהסוכנות היהודית תקיים את הבטחתה ותזרים כספים ל"המשקם", אפילו תחת המסווה של עזרה לעולים חדשים. אני משתמש במלה "מסווה", מפני שגם ליהודי ותיק צריך לעזור, ולעולים על אחת כמה וכמה. על כל פנים, אנחנו מבקשים שלפחות במה שנוגע לעולים חדשים תישא הסוכנות בהוצאה הכספית שלה התחייבה, ולאט לאט נוכל להחזיר גם את האנשים שנאלצנו לשלוח בעקבות הצמצומים.

אני רוצה למסור כמה פרטים, כדי שתדעי את המצב כיום. אם בשנה שעברה השתתפנו ב־33%, הרי היום הגדלנו זאת ל־44%. פירוש הדבר הוא, שאנחנו יודעים מה חובתנו ל"המשקם", כי אנחנו מעריכים מאוד את מה שהוא עושה.

הייתי רוצה להציע, שיעבירו את הדיון בנושא הזה לוועדת העבודה והרווחה, שאת היושבת־ראש שלה, ואת תזמיני לישיבת הוועדה את כל הגורמים, וביחד אתי ואנשי משרדי תלחצי על הסוכנות היהודית, כדי שתבין שהיא לא יכולה להיות רק זאת ששולטת וחולשת על "המשקם" בלי להשתתף בתקציבו.

על אף הקשיים שיש לסוכנות היהודית, מאחר שהיא נמצאת באגודה או בעמותה, אינני יודע איך קוראים לזה בדיוק, היא גם חייבת לשאת בעול הכספי.

אני מציע להעביר את ההצעה הזאת לדיון בוועדה. ואני מודה לך על שהעלית את הנושא.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני סגן השר. תודה רבה לחברת הכנסת אורה נמיר. אני מבין שאת מסכימה להעביר את הנושא לוועדה, אבל לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין יש רעיון אחר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, הנושא שחברת הכנסת אורה נמיר העלתה פה חשוב כשלעצמו, אבל היא התקיפה אישית את המנכ"ל הקודם של "המשקם", מר דוד ראס, שלדבריה ראה את תפקידו כקרש קפיצה לראשות עיריית קריית־אתא. הוא ראש עיר שלדעת כולנו ממלא את תפקידו כראוי.

אני מבקש לשאול את חברת הכנסת אורה נמיר. אם אני אומר — — —

היו"ר ש' וייס:

לא, לא. אתה לא יכול לשאול שאלה. אתה יכול רק להציע להסיר את ההצעה שלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בבקשה. אני מבקש לשאול את חברת הכנסת אורה נמיר, מה היתה תגובתה לו אני הייתי אומר, למשל, שראש ההסתדרות והאיגוד המקצועי, חבר הכנסת קיסר, רואה את תפקידו כקרש קפיצה לראשות מפלגת המערך, ומזניח את המובטלים האומללים? האם אין גבול — —

אורה נמיר (העבודה):

אותו דבר.

היו"ר ש' וייס:

זה לא "פייר" להפנות את זה לאורה נמיר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — להתקפות אישיות, כאשר המותקפים לא יכולים להשיב? דרך אגב, שמענו כאן את סגן השר פרוש — — —

אורה נמיר (העבודה):
הוא לא הגן עליו. שמת לב? יש דוח ביקורת קטלני

— — —

היו"ר ש' וייס:
חברת הכנסת אורה נמיר, הבה ניתן לו לסיים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
שמעתי אותך בקשב רב כל כך, עד כדי כך שיש לי משהו בתגובה על דברייך. אנחנו הרי שמענו את סגן השר פרוש אומר שהסוכנות הפסיקה לתת תקציבים, וכי זו הסיבה לפיטורים. האם את מוכנה לקרוא לראשי הסוכנות, ושם הרי לא נתון השלטון בידי הליכוד, ולבקש מהם שיחזירו את התקציבים?

רענן כהן (העבודה):
הרי זו ההצעה של סגן השר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
מדוע את צריכה להאשים, בלי בדיקה, את הממשלה, את הליכוד?

מהנימוקים האלה, ולא בגלל הדברים שהעלית, אני חושב שאינך ראויה שדברים אלה יישמעו בוועדה, שבה לא אוכל להיות ולהגיב כפי שהגבתי.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:
חבר הכנסת ויינשטיין, בלי לערער על דבריך אני רוצה להגיד, שהגזבר של הסוכנות הוא איש ליכוד.

יהושע מצא (הליכוד):
הרב פרוש, אתה אבל לא יכול לבטל את הטעם שבדבריו.

היו"ר ש' וייס:
הוא לא מבטל את טעם דבריו, רק את תוכן דבריו.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה. אני מתאר לעצמי שבפועל יש רק הצעה אחת, להעביר את הנושא לוועדה בהסכמה רחבה. ההצבעה החלה.

יהושע מצא (הליכוד):
עם ברכות מיוחדות.

היו"ר ש' וייס:
עם ברכות מיוחדות של חבר הכנסת מצא, ובצירוף קולו של סגן השר פרוש.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:
אני לא יושב במקומי, לכן אני מבקש לצרף את קולי.

היו"ר ש' וייס:
אני בוודאי אצרף את קולך. נא להצביע. זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:
10 בעד, ונא להוסיף את קולו של סגן השר פרוש, אין נמנעים ואין מתנגדים. הנושא הועבר לוועדה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אני מבקש שיירשם בפרוטוקול שלא הספקתי להצביע.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת אריאל ויינשטיין לא הספיק להצביע.

טו. הצעה לסדר־היום
50% ממקבלי דמי אבטלה הם חיילים משוחררים

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לסעיף הבא בסדר־היום שלנו. אני מזמין את חבר הכנסת רענן כהן להביא בפנינו את ההצעה לסדר־היום מס' 5916, בנושא: 50% ממקבלי דמי אבטלה הם חיילים משוחררים. בבקשה.

רענן כהן (העבודה):
אדוני היושב־ראש, אדוני סגן השר, כנסת נכבדה, לפני ימים אחדים פורסמו נתונים המצביעים על ההזנחה החברתית העצומה. אחרי הסקר בהבנת הנקרא בכיתות ד'־ה', שחשף את מערומיה של מערכת החינוך, מתברר מנתונים שהגיעו ממינהל המחקר והתכנון במוסד לביטוח לאומי, שיש גידול של 50% בקרב החיילים המשוחררים מקבלי דמי אבטלה.

אני משוכנע, שאם כבר מדברים על נתונים, המספרים גבוהים הם הרבה יותר, מהסיבה הפשוטה, שבין הצעירים קיימים אידיאליסטים שמחמת הבושה אינם פוקדים את התורים בלשכות כדי לקבץ נדבות. ועדיין לא דיברנו על אותם חיילים רבים נוספים הסמוכים על שולחן הוריהם. הנתונים מראים, שבהשוואה לשאר הקבוצות במשק, שבהן היתה יציבות יחסית, הפגיעה הקשה היתה בקבוצת החיילים המשוחררים.

ואני שואל: כמה שנים יוכלו הצעירים הללו לחיות על חשבון ההורים? היכן יגורו, וזאת נוכח דמי השכירות המטורפים? ומה עושה הממשלה?

כאשר מצרפים נתון לנתון, נדמה שהממשלה הזאת זקוקה לאיזו התפרצות, אולי לאינתיפאדה בתחום החברתי, כדי שיהיה לה ברור איפה אנחנו נמצאים. אבל, דבר כבר לא מזיז לממשלה הנוכחית ונתונים, חמורים ככל שיהיו, נשארים בגדר מספרים שלא מובילים למעשים.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת רענן כהן, אתה בטוח שאתה רוצה להשאיר את המלה הזאת בפרוטוקול בהקשר שאמרת?

רענן כהן (העבודה):
אני חושב שהממשלה הזאת, במצב הזה, ראויה ליותר ממה שאמרתי. אני די עדין בדברים שאני אומר.

אני מוצא, שככל שיעבור הזמן, כן ירבו הנתונים ויתפסו נפח שלא ידענו כמותו בכל שנות קיומה של מדינת ישראל.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
חבר הכנסת כהן, מה קורה במגזרים אחרים?

רענן כהן (העבודה):

במגזרים אחרים, חבר הכנסת אלי בן־מנחם, המצב לא פחות חמור, אבל בתחום החיילים המשוחררים הנתונים זועקים לשמים.

תהליך השלום הוא בימים אלה עוגן ההצלה של הממשלה. בגלל ימי מדריד העליזים, ובגלל הוויכוחים על פרוצדורות, שוכחים את החיילים המשוחררים ושוכחים את התלמידים.

זו בושה וחרפה למדינה שהוויכוח על מי יהיה סגן הדובר של היועץ באיזה מפגש עם הלבנונים מטריד בה את מנוחת השרים הבכירים יותר מעשרות אלפי חיילים משוחררים חסרי תעסוקה.

תהליך השלום חשוב וגם העיסוק בו חשוב. אבל מי שחושב שעל היועץ של סגן הדובר יקום וייפול דבר, יש לו טעות חמורה. הביטחון הלאומי שלנו תלוי בצעירים שיישארו בארץ יותר מבוויכוח בין המחנות בתוך הליכוד.

כמה זלזלו אצלנו, ועדיין ממשיכים לזלזל, בחוק החיילים המשוחררים שהנחתי על שולחן הכנסת. בעקבות הפנייה שלי לציבור הרחב קיבלתי כ־80,000 חתימות ואלפי מכתבים נרגשים מצעירים השוטחים בפני פניות קורעות לב על הקשיים שהם נתקלים בהם.

הצעתי את החוק הזה כדי למנוע את ההידרדרות המסוכנת הזו. הצעתי את החוק כדי להשאיר את הילדים האלה בבית. לילדים האלה, שנתנו את השנים היפות ביותר שלהם למדינה, מגיעה הוקרה שווה. אבל עדיין ממשיכים לזלזל. עד מתי? מתי נתעורר?

אולי עכשיו, כשהנבואות הקשות מגשימות את עצמן, לפחות יפסיקו לזלזל. אלה מבין הצעירים העוזבים את הארץ אינם נפולת של נמושות. הם בשר מבשרנו. מדובר באנשים צעירים החשים שעשו את מלאכתם ועכשיו הם יכולים ללכת — וללכת לאן? לארצות־הברית.

דן תיכון (הליכוד):

למה נפולת של נמושות?

רענן כהן (העבודה):

אני חושב שהציבור היורד לחוץ־לארץ הוא של הטובים שבבנינו, ואני חושב שאנחנו צריכים לעשות הכול כדי שהם יישארו כאן. תראה אותם בהתפלגות של החברה הישראלית, מההתיישבות העובדת וממגזרים אחרים.

וכי איזו ברירה עומדת בפניהם? באוניברסיטאות — אין די מקומות. בדיור — המדינה אינה דואגת לשכירות סבירה, שלא לדבר על רכישת דירה. ושוב, המעגל נסגר בתעסוקה. הצעירים הללו מרגישים את טבעת החנק מתהדקת, ודרך המילוט היחידה שלהם היא ביציאה מהארץ. ניו־יורק ולוס־אנג'לס מקבלות גדודים, חטיבות ואוגדות שלמות לזרועותיהן. ומה עושה הממשלה?

מעניין מאוד שמקובל על כולנו שצריך לקלוט עולים; ולא רק צריך לקלוט עולים, אלא צריך גם לסייע להם בהסבה מקצועית, בדיור ובהתבססות ראשונית. אדוני סגן השר, ברור לנו, שאנחנו רוצים אותם כאן ולא בגרמניה או בקליפורניה. וכדי שהם יבואו לכאן, אנחנו משלמים הרבה כסף, הרבה מאוד, משהו כמו 7 מיליארדי שקל לחינוך, לתעסוקה ולדיור. מה שלא ברור לי: למה זה ברור לנו לגבי עולים חדשים, וזה לא ברור לנו כלל לגבי חיילים משוחררים? למה אנחנו מוותרים בקלות תהומית ומסוכנת כזאת על צעירים, בשעה שאנחנו מוכנים לעשות כל מה שצריך למען העולים?

כדי שלא יבינו אותי שלא כהלכה אני צריך לומר, שעיני אינה צרה בעולים החדשים. נהפוך הוא. אני חושב שגם אם יש לנו בעיות כלכליות חמורות אנחנו צריכים סדר עדיפויות כזה שימשוך את העולים החדשים לישראל. אבל, אני רוצה שמה שברור לנו לגבי עולים חדשים יהיה ברור לנו גם לגבי צעירים וצעירות שרק עכשיו סיימו את שירותם הצבאי.

לפי חוק חיילים משוחררים הם יקבלו הטבות שיעלו למדינה הרבה פחות ממה שמוציאים על עולים חדשים, באופן יחסי כמובן. ההוצאות קטנות ונסבלות ולא יכבידו על תקציב המדינה. הן יכולות לגרום אולי לכך שאלפי צעירים יזכו להשכלה, לתעסוקה, לאפשרויות נוחות יותר בדיור, ולכך הצעירים האלה יישארו בארץ. זה בעצם דור ההמשך של מדינת ישראל.

כפי שאמרתי, האבטלה בקרב החיילים המשוחררים היא פרק נוסף בספר השחור של הממשלה הנוכחית. בשם סממאות דוגמטיות על שוק חופשי, על חוסר מעורבות של הממשלה במשק, עושה הממשלה הנוכחית את כל הטעויות האפשריות.

דן תיכון (הליכוד):

עד כאן היה מאה אחוז. כל המוסיף גורע. אני מציע לך, תסיים כאן. היה לך נאום מעולה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת תיכון, יש לך אפשרות להצעה אחרת.

רענן כהן (העבודה):

כאשר אתה נוגע בשוק החופשי, חברי, חבר הכנסת דן תיכון מתעורר.

דן תיכון (הליכוד):

אין מחלוקת היום באולם, אז למה לך?

היו"ר ש' וייס:

אתה תוכל להתייחס בהצעה אחרת, חבר הכנסת דן תיכון. רשמתי אותך.

רענן כהן (העבודה):

אולי יסביר לנו מישהו איך המדיניות הליברלית כביכול של ממשלת הליכוד מוסיפה מקומות עבודה? אולי יסביר לנו מישהו איך המדיניות הזאת של הקטנת ההוצאה הציבורית לחינוך יכולה להעלות את רמת הלימודים?

דן תיכון (הליכוד):

אתה עושה עכשיו שירות דוב.

רענן כהן (העבודה):

אני בטוח שאתה תצטרף ותתמוך בהצעה, כי בסופו של דבר אנחנו מדברים על החיילים המשוחררים, הצעירים שלנו. אין כאן בעיה פוליטית, זו בעיה של עם ישראל, וכולנו יחד, כל הכנסת, חייבים לעשות הכול כדי שלצעירים האלה יהיה היכן להישאר, שיהיו להם אלטרנטיבות בתעסוקה, בדיור ובהשכלה.

אולי יסביר לנו מישהו איך אפשר לקלוט עשרות ומאות אלפי עולים בלי מעורבות ממשלתית?

כשמחפשים את התשובות בתנ"ך של מילטון פרידמן, הן מצויות בנתונים המצטברים: אבטלה רבה יותר, פחות השכלה, פחות צמיחה ופחות עלייה.

בימים אלה, אפילו בארצות־הברית עושים חשבון נפש, בגלל הידרדרות מערכת החינוך הציבורית, בגלל 30 מיליון איש הזקוקים לתלושי הנחה במזון, בגלל מיליוני מסוממים ועשרות מיליוני חסרי בית. אבל בישראל ממשיכים לדקלם את הסמאות של מילטון פרידמן במקום להבין את הצרכים האמיתיים, במקום להבין שרק מדיניות שיש בה סולידריות חברתית, עם תשתית של חינוך, בריאות ותעסוקה, יכולה להביא לצמיחה.

אדוני היושב־ראש, אדוני סגן השר, כנסת נכבדה, החיילים המשוחררים הם הקורבנות. אין להם עבודה. להשכלה גבוהה הם לא יכולים להגיע, וכל תמרורי ה"אין כניסה" משאירים להם רק דרך אחת פתוחה — הדרך לנמל התעופה בן־גוריון. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני פונה אליך, המציע הנכבד, חבר הכנסת רענן כהן. אני בטוח שאתה יודע, כמו כל אלה הנמצאים בכנסת, שאני לא נמנה עם אותם חברי כנסת שלא יודעים לנצל את במת הכנסת כדי להביע את דעותיהם ועמדותיהם בנושאים, יהיו אשר יהיו. אבל יש לפעמים נושאים שהם כלל־ישראליים, יש נושאים הנוגעים לקיומם של אנשים המצפים ומייחלים — אולי מכאן תישמע הקריאה הנאמנה למענם.

שלמה המלך אמר: דבר בעתו — מה טוב. חבל מאוד שכאשר אתה מעלה נושא רגיש כל כך, רציני כל כך, אתה מתחיל, תסלח לי, לקנטר ולהשמיע דברים נגד הממשלה, נגד גורם זה או אחר. אדוני היקר, אמרתי כבר בהזדמנות אחרת, מוטב שיהיו הרבה בעיות מאשר, חלילה, בעיה אחת בלבד. אדם שיש לו רק בעיה אחת, סימן שהוא חולה או יש לו בעיה רציניה, שלא ניתן לפתור אותה. אבל כאשר יש הרבה בעיות, סימן שהאדם חי, ער ופעיל.

היו"ר ש' וייס:

למי הכוונה, אדוני?

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת רענן כהן, שהתבטא כאן בביטויים שאינם הולמים כלל את הנושא; אני אומר לך גלויות: אנחנו חייבים לדון על בעיית האבטלה לא כאנשים העומדים משני צדי המתרס אלא כאשר כולנו באותה סירה. כי, ברוך השם, זכינו ו־300,000 יהודים הגיעו לכאן מחוץ־לארץ השנה. אנחנו צריכים לדעת שיש בעיה.

אין ספק, כאשר אתה מעלה את הנושא הרגיש הזה של חיילים משוחררים המסיימים את שירותם הצבאי, והם באים לבקש עבודה כדי לפרנס את עצמם ואין לנו מענה, המצב הזה כואב לכולנו. איש מאתנו לא מתעלם מזה. מה לנו לערב נושא רגיש זה עם כל הדברים שהעלית כאן, עם כל הביקורת שהשמעת? מי מאתנו מתעלם מזה שיש בעיה, ואי־אפשר גם אחרת, כי בשנה שעברה הגיעו רק 40,000 עולים, והשנה 300,000 עולים. לכן, ברור שיש בעיות.

אני יכול להגיד לך, שאין כמעט פורום שמתכנס על־מנת למצוא פתרונות שלא שוקד על מציאת הפתרונות לחיילים המשוחררים. אבל לא ניתן לעשות זאת בלחיצה על כפתור.

אין כל ספק בכך שהבעיה רצינית. אין ספק שהכנסת צריכה להשמיע את דברה, ואני אומר זאת גם כמי שמשיב על הצעה לסדר־היום שלך. גם לי יש הערות והשגות. לצערנו הגדול, אנחנו משקיעים מאמצים ואמצעים בנושא האבטלה. השנה נשלם 700 מיליון שקל דמי אבטלה, ועוד 300 מיליון שקל ישלים הביטוח הלאומי עבור עולים; בסך הכול — כמיליארד שקל עבור דמי אבטלה. חשוב למצוא את הדרך, איך לשנות את הצינור להעברת הכספים ולנצל אותם למציאת מקומות עבודה יזומים. אבל צריך לעשות זאת לאחר יצירת דעת קהל מתאימה.

אינני מתכוון, חלילה, לפגוע במובטלים שאין להם כל אפשרות לעבוד. אני מדבר על אלה אשר מעדיפים דמי אבטלה על שכר מינימום. הם עושים לעצמם את החשבון, מה ההפרש בין שכר המינימום לבין דמי האבטלה. אני מתכוון לאותם קבלני משנה אשר עושים את הדבר המרושע — ואני אומר את הדברים מעל במת הכנסת — שזורקים עובדים יהודים ומקבלים לעבודה עובדים מיהודה ומשומרון ומחבל־עזה, שבאים לכאן לעבוד בלי רשיונות עבודה. אלה שיש להם רשיונות עבודה, אני בעד העסקתם, אבל כולנו יודעים מה היא המשמעות של העסקת עובדי יש"ע שאין להם רשיונות עבודה. כאשר יהודי בא לעבודה ואומרים לו: אתמול הגיעו ערבים וקיבלנו אותם לעבודה במקומך — זה דבר מרושע, ועל זה אנחנו צריכים להתריע ולצעוק. אבל חשוב שהצעקה תהיה של כולנו, של קואליציה ואופוזיציה, ויחד ניתן כתף לתיקון פני הדברים. כך גם נחדיר את הנושא לתודעת הציבור. לא מתקבל על הדעת, שאם נעשה שינויים בדמי אבטלה, חבוא האופוזיציה ותתנגד לכך.

יש פתרונות, פתרונות ארעיים, פתרונות לטווח ארוך קצת יותר, אבל מתי נגיע לפתרונות כאלה? — אם נחתור לכך במשותף.

אני בעד קיום דיון יסודי בנושא החיילים המשוחררים. זה הנושא הרגיש ביותר. רגיש מאוד גם הנושא של עובדים ותיקים, לא עולים חדשים. לגבי העולים החדשים חובתנו גדולה יותר. אבל אנחנו צריכים לדעת, שיש לנו חובה מיוחדת כלפי החיילים אשר מסיימים את שירותם בצבא.

כאן אני חייב לומר לך, חבר הכנסת רענן כהן, משפט נוסף. טוב נעשה אם נהיה זהירים בבואנו להשמיע דברים כאלה מעל במת הכנסת, או להצדיק צעדים כאלה, אשר יש להם השפעה עקיפה על עניין הירידה מן הארץ. את התופעה של הירידה מן הארץ צריך לעקור מן השורש. כאשר אני מבקר בחוץ־לארץ ורואה את אלה שירדו מן הארץ, ובמה הם עוסקים — הם עובדים 12 שעות או 14 שעות ביממה כנהגי מוניות. כאן הם לא היו רוצים לעבוד יותר משבע או שבע שעות וחצי ביום, אבל שם הם עובדים 14 שעות.

אנחנו צריכים לנהל תעמולה נגד הירידה.

רענן כהן (העבודה):

— — —

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

תסלח לי, אם אתה חרגת מהמסגרת של הנושא, גם אני אגיד לך משפט אחד. אתה יודע למה יורדים מן הארץ, ומי הם היורדים? אלה אשר רואים את הארץ כמו האיטלקים באיטליה, או האירים באירלנד — שזוהי ארץ ככל הארצות. כאשר איטלקי לא נוח לו באיטליה, הוא עוזב את ארצו ונוסע לארץ אחרת. אלה שעבורם ארץ־ישראל היא ארץ הקודש, ארץ התורה, אלה לא יורדים מן הארץ.

היו"ר ש' וייס:

מה היא הצעתך, אדוני סגן השר?

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:
להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת דן תיכון, אני מבין שיש לך הצעה אחרת. כיוון שההצעה היתה להעביר את הנושא לוועדה, ההצעה של חבר הכנסת דן תיכון היא להסיר את הנושא מסדר־היום, אלא אם כן תמצא מסלול תקנוני אחר להעלות את הצעתך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אני מבקש לשאול — — —

היו"ר ש' וייס:
אין שאלות. אני אומנם עשיתי פעם חידונים, אינני יכול להרשות לעשות זאת כאן. נחפש איזו פרוצדורה. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני סגן שר העבודה והרווחה, אני, מטעמים טקטיים ובשל הסיפא של דבריו של חבר הכנסת רענן כהן, מבקש, כאמור, להסיר את ההצעה מסדר־היום.

חבר הכנסת רענן כהן, כאשר עסקת בתעסוקה לחיילים משוחררים, כל הבית היה אתך. כשהגעת לסיפא ועסקת בפתרון הבעיה, וחזרת על הדוקטרינה הסוציאליסטית שעברה מן העולם ככל העולם, ואתה רוצה להסיג אותנו אחורנית, אני אומר לך: עד כאן.

היו"ר ש' וייס:
לפיכך — — — אתה חושב שאני ארשה לך פה נאום אנטי־סוציאליסטי.

דן תיכון (הליכוד):
אני מניח שאתם מכנסים בשבוע הבא את ועידת המפלגה שלכם, ויהיה לכם העוז לתמורה, כאשר הסמאות הנלוזות שאפיינו את העבר יעברו ויחלפו מן העולם. זה מה שאני מאחל לך — יוזמה פרטית, עידוד השקעות, לא עוד השקעות סרק הנעשות על־ידי מוסדות ציבוריים, שתוצאותיהן העלובות, כאמור, מונחות לרגלינו.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, פעם אחרונה — אני נותן לך אפשרות לשאול, אבל באמת במסגרת של חצי דקה, ואני מבקש שלא להשתמש בערוץ הזה של השאלות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
כבוד סגן השר, שמענו ממך שיש המבכרים לקבל דמי אבטלה מלעבוד, בגלל גובה דמי האבטלה. דיברת על מיליארד שקל הוצאה על דמי אבטלה. האם יש, לדעתך, פתרון לסוגיה זו?

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
— — —

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת הכנסת אליהו בן־מנחם, חבר הכנסת רענן כהן, סגן השר חושב שיש לו תשובה. כיוון שיתקיים דיון יסודי בוועדה, סגן השר ייתן שם את התשובה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו הצעה של סגן שר העבודה והרווחה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. חבר הכנסת רענן כהן, אתה מסכים?

רענן כהן (העבודה):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:
אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הנושא שהעלה חבר הכנסת רענן כהן לדיון בוועדת העבודה והרווחה? זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה	— 11
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום	— אין
נמנעים	— אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:
אני מבקש לצרף את קולו של סגן השר אל אלה המבקשים להעביר את הנושא לוועדה. 11 תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. הנושא שהעלה חבר הכנסת רענן כהן עובר לדיון בוועדת העבודה והרווחה. אני מודה לחבר הכנסת רענן כהן ולסגן השר על תשובתו.

טז. הצעה לסדר־היום
רצח במשפחה

היו"ר ש' וייס:
אני עובר עכשיו לסעיף הבא בסדר־היום. חברת הכנסת עדנה סולודר תביא לפנינו את הצעתה לסדר־היום, מס' 5919, בנושא: רצח במשפחה. בבקשה.

עדנה סולודר (העבודה):
כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, "כך הרגתי את אשתי"; "אשחט אותך כמו תרנגולת"; "בלילה רצחתי אותה"; "הרצל הבטיח לרצוח את אשתו, ביום שישי קיים, עם סכין קומנדו בעורפה"; "הבעל הרוצח גרר את שלושת ילדיו לתחנת המשטרה כשבידו סכין נוטפת דם"; "כל אשה היא קורבן פוטנציאלי לרצח"; "למה מחכים ברבנות, שבעלי ירצח אותי?"; "ויתור האשה על תלונתה עלה לה בחייה" — אלה הן רק כמה כותרות מהכרוניקה העיתונאית בחודשים האחרונים.

היו"ר ש' וייס:
זה באמת נורא.

עדנה סולודר (העבודה):
ומהשבועיים האחרונים: "לאחר עשרים יום, נזכר הבעל

שרצח את אשתו, היכן השליך את גופתה"; "בני נפל, ואז נעצתי בו את הסכין"; "יסמין ועלי עטפו את אחותם עמאל בשטיח ודרסו אותה למוות" — שלוש כותרות אלה הן מהשבועיים האחרונים.

לדאבוני, נשיאות הכנסת — ואני פונה אליך, אדוני היושב־ראש, ואל חבר הכנסת דן תיכון — לא הכירה בדחיפות של ההצעה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

ברשותך, ולא על חשבונך, אני רוצה באמת להבהיר את הנקודה הזאת. חברי הכנסת, לפני נשיאות הכנסת מובאות בין 25 ל־35 הצעות דחופות לסדר־היום. היא יכולה לאשר רק חמש. חלק מן הנושאים שמובאים הם חשובים מאוד, מאוד, כמו למשל הנושא הזה. אלא שמדובר בתופעות שלדאבוננו הן תופעות קבועות. כשאנחנו מאשרים הצעות דחופות אנחנו מתייחסים לעקרון הדחיפות לפני עקרון החשיבות, מכיוון שלכל חבר הכנסת יש גם מנה של הצעות רגילות. אנחנו בדעה שלנושאים חשובים מאוד מותר גם להשתמש במנה האישית של חבר הכנסת.

סליחה שאני מגונן קצת על הנשיאות. הנושא חשוב מאוד, אין ספק, ואנחנו מודים לך על שהשתמשת במנה שלך כדי להעלות נושא כה חשוב.

עדנה סולודר (העבודה):

לא התכוונתי כאן להתווכח אתך, אדוני היושב־ראש, אך זאת הבעיה, שאנחנו מתרגלים. אתה אמרת לי, וברשותך אצטט: הרי זה כמו האינתיפאדה. בכל זאת, כאשר נרצחים באינתיפאדה, כל שבוע עולות כאן הצעות לסדר־היום. אבל אינני רוצה להתייחס לעניין הזה.

היו"ר ש' וייס:

התייחסת.

עדנה סולודר (העבודה):

כן. אבל לא להיכנס לדיון. אני הסברתי את זה.

היו"ר ש' וייס:

בסדר.

עדנה סולודר (העבודה):

אני אומרת, אם תרצו, חברי הכנסת, בכותרות האלה מצויה או גלומה המציאות הנוראה המתרחשת לעינינו, ואוי לנו אם אנחנו נתרגל אליה.

מסתבר שהבית הוא, לעתים, המקום המסוכן ביותר לאשה ולילדיה. חלק מהרוצחים לא התכוונו, חלק התכוונו מאוד, התאמנו והתכוננו.

אני שואלת, האם נסכים לחיות בחברה שאחוז הנשים שהן קורבנות פוטנציאליים לרצח הולך וגואה בה, לחברה שהדה־הומניזציה משתלטת עליה? האם זו תופעה חדשה או שרק עכשיו אנחנו מגלים אותה — את השימוש באגרוף, בסכין, בגרזן, בחבל, באקדח, ברובה, בנפט, באש ובמכונית הדורסת ככלי רצח.

חברי הכנסת, קרוב ל־30 נשים נרצחו מאז ינואר 1991. הנרצחות הן מכל שכבות האוכלוסייה, כמעט כולן הוכו בקביעות על־ידי בעליהן תקופה ארוכה לפני כן. רוב המקרים שהסתיימו ברצח היו תוצאה של שימוש מוגזם בכוח, אבל חלקם, כפי שאמרתי, פרי תכנון מדוקדק.

תופעה נוספת, ואגע בה מאוחר יותר, היא של הנשים והנערות הנרצחות במגזר הערבי, בגין חילול כבוד המשפחה.

ההערכות מדברות על 100,000 עד 120,000 נשים מוכות בישראל, כאומדן זהיר. זהו סוג פשיעה שמדווח עליו באופן חלקי ביותר; נכון שלאחרונה הוא מדווח יותר, עקב המודעות לחומרת התופעה, שעלתה לאחרונה. אבל עדיין התופעה הזאת ניתנת רק להערכה.

אני שואלת שוב: מה מביא לאלימות הזאת ולתוצאות הנוראות שלה? מה מביא לכך שבתא המשפחתי, שהיה צריך להיות, לכאורה, מקור החום, האהבה, החיזוק, הכוח הבונה והמעצב את האדם בראשיתו, מתרחשות הנוראות שבטרגדיות, מתרחשים הנוראים שבמעשים, מעשים שאי־אפשר להשלים עמם ויש לראות בהם התנהגות סוטה ופלילית?

ילדים שהיו עדים לאלימות במשפחה והיו קורבנותיה ייהפכו במקרים רבים לגברים אלימים ומכים, מלווים בפחד שלא יוכלו לשלוט בעצמם במשפחתם העתידה, והטרגדיה עלולה לחזור על עצמה, רק גיבוריה יהיו שונים.

אינני רוצה להתייחס בדיון הזה לתופעת הילדים המוכים במשפחה, בין 45,000 ל־120,000 בשנה, ונוסף עליהם ילדים הנופלים קורבן להתעללות מינית במשפחה, בין 6,000 ל־8,000 ילדים כל שנה. ודאי שיש קשר בין הדברים.

חברי הכנסת, אמרתי לפני כן, שאשה מוכה היא נרצחת בפוטנציה. אני שואלת את עצמי ואת כולנו, מה אנחנו עושים למניעת הרצח? האם מערכת החינוך שלנו עוסקת בנושא? האם אמצעי התקשורת בתוכניותיהם חושפים ומתריעים נגד האלימות במשפחה? האם המשטרה מטפלת כראוי ובזמן בפניות אליה? האם מערכת הענישה שלנו מרתיעה דיה?

הדיון האחרון שהיה בכנסת בנושא האלימות במשפחה היה במאי 1991, ואז טענו המציעים כנגד שר המשפטים, שענה על ההצעות לסדר־היום, על קולת העונשים לנוראים שבמעשי ההתעללות ועל טיפול בלתי מספיק ומאוחר מדי לעתים של המשטרה בפונים אליה.

אנחנו, בכנסת השתים־עשרה, עשינו כמה צעדים קדימה. שיפרנו את מערכת החקיקה המונעת אלימות במשפחה, על־ידי החלטה להרחיק את האדם האלים מהבית, על־ידי החלטה על חובת הדיווח על התעללות בבית. אבל שני התיקונים החשובים האלה, האם הם מיושמים?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חובת דיווח של מי?

עדנה סולודר (העבודה):

חובת דיווח של מי שרואה, של מי שיודע, וגם של קציני מבחן.

רק לפני חודשים מספר הגשתי לסגן השר שאילתא בעניין זה, לאחר שהסתבר שמחוסר תקציבים אין מספיק קציני סעד שיטפלו בנושא הזה.

חיים קורפו (הליכוד):

חברת הכנסת סולודר, האם את מסכימה להשפיע על כל הגורמים שיפנו למשטרה?

היו"ר ש' וייס:

הרמז מובן.

עדנה סולודר (העבודה):

אני מוכנה להשפיע: כן. אני חושבת שהעניין הזה בנפשנו. בעניין הזה אי־אפשר לדבר על איכות. הכמות הופכת להיות כמות מדהימה. הטיפול המונע, המגן, הוא החשוב ביותר.

כבר שאלתי, האם הכלים שבידינו מספיקים? אני אומרת גם למי שיודע, ומי שלא יודע כדאי שיכיר וידע, שעבודה רבה מושקעת על־ידי המרכז למניעת אלימות ב"נעמת", ועל־ידי ארבעה מקלטים לנשים מוכות — בהרצלייה, בירושלים, בחיפה ובאשדוד — כולם פרי יוזמה פרטית, לא יוזמה ממשלתית, אבל כל זה אינו אלא טיפה בים.

הממשלה אומנם משתתפת, אבל, ייסלח לי אם אומר שהשתתפותה מזערית — 24,000 שקל למקלט, כאשר בארבעת המקלטים שוהים בו־זמנית כ־50 נשים ו־70 ילדים, 100 עד 130 נפש.

בקיץ האחרון "ביליתי" יום במעון בהרצלייה, מעון שהוקם על־ידי רות רזניק, והוא הוותיק ביותר. בשנת התשנ"א

— — —

דן תיכון (הליכוד):

בכמה מסייעת הממשלה למעון הזה?

עדנה סולודר (העבודה):

אמרתי: הממשלה מסייעת ב־24,000 שקל לשנה למעון.

דן תיכון (הליכוד):

הממשלה לא יכולה להגדיל את הסיוע?

עדנה סולודר (העבודה):

אני לא ראיתי תקציבים, ואני אשמח אם אתה יחד אתי נפעל בוועדת הכספים להגדלת התקציב. אבל תן לי, חברי, חבר הכנסת דן תיכון, לסיים את דברי, כי זמני מוגבל.

בשנת התשנ"א עברו במקלט הזה 136 נשים ו־152 ילדים, מתוכם 18 עולות חדשות עם 27 ילדיהן. המעון היה מלא עד אפס מקום. יש תקופות ששבע מתוך שמונה פונות נדחות מחוסר מקום. וביום שהייתי שם, נדחו פניות, וזה היה יום לאחר שנודע על מקרה רצח נוסף. והפונות נדחות בידיעה, ובידיעה קשה מאוד, שהן עלולות להיות מקרי הרצח הבאים.

ואני שואלת, האם אנחנו יכולים לישון בשקט, והאם יכולה הכנסת להרשות לעצמה אי־הידרשות לעניין הזה? אין ספק שהאבטלה, בעיות הקליטה, האינתיפאדה, הלחץ היומיומי, מביאים אולי להתעלמות, וגרוע יותר, להסתגלות שלנו לתופעה הזאת.

אני רוצה לומר מלה על המגזר הערבי ובזה אסיים. איבתיסאם חבאשי בת ה־19 מהכפר אכסאל, שנרצחה בקיץ האחרון בשל חילול כבוד המשפחה, הביאה להתעוררות ולביטוי פומבי נועז, ראשון מסוגו, של ציבור הנשים הערביות הפלשתיניות בישראל. נשים אלה התארגנו בארגון פמיניסטי והפגינו ב־24 ביוני השנה בנצרת. הן קוראות לעצמן, לארגונן וגם לביטאון שהן מוציאות "אל פנאר" — המגדלור. לדבריהן, נרצחות בישראל מדי שנה 40 נשים וצעירות ערביות על חילול כבוד המשפחה. קשה לאשש את הנתון הזה, מאחר שהוא מבוסס על הערכות ועל נושא שאין מדברים בו, ולפעמים גם מסתירים אותו במסווה של סיבת מוות שונה. לטענתן, מגלה המשטרה יחס סלחני כלפי הרוצחים עקב חילול כבוד המשפחה ומחזירה לעתים נערות אל משפחותיהן, אחרי שהן ברחו מהן, אף שהיא יודעת את העלול לקרות להן. כך היה גם גורלה של אמל בת ה־16, שהוחזרה לפני שבועות מספר, לאחר שלושה חודשים של היעדרות, אל ביתה ברמלה ומצאה את מותה בידי אחותה ואחיה, שדרסו אותה במכונית. במשך שנים שתקו הנשים, שתקו והשלימו, חשבו שזו תופעת טבע. הנשים שהתארגנו, משכילות כולן. ואני שואלת: האם אנו יכולים להיות להן לפה?

אני רוצה לסיים, אדוני השר, בשיר הפותח את הגיליון הראשון של "אל פנאר", כתב אותו המשורר הסורי נזאר כבאני. ובו הוא מתאר את הבעיה: "המזרח שלכם אדוני היקר/ משתמש בסכין/ ובגרזן/ כדי לשוחח עם הנשים/ הוא שוחט את האביב, את התשוקות/ את הצמות השחורות/ המזרח שלכם אדוני היקר/ יוצר את כתר הכבוד הרם/ מגולגלות הנשים".

ולסיום, כבוד היושב־ראש, שנים רבות אנחנו חיים בעולם של אלימות. אני מקווה שאולי בקרוב נזכה לשלום. העגישה המרתיעה שלנו איננה מספיקה, ובאה לאחר מעשה. אנחנו מוכרחים למצוא, ובדחיפות, תשובות הולמות למניעת המעשה מראש, להפסקת האלימות והרצח המתחוללים בתוך המשפחה. ו"העזרה הראשונה" הזאת חייבת להיות בעזרת הממשלה על־ידי הקצבת משאבי אנוש מתאימים ותקציבים הולמים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר, שהעלתה נושא מזעזע באמת.

ישיב על ההצעה סגן שר העבודה והרווחה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב, כנסת נכבדה, הנושא שהעלתה חברת הכנסת עדנה סולודר, אפשר להגיד שהוא מזעזע, מרגש, אבל הוא גם מחייב איזה שינוי יסודי בכל הגישה שלנו, שלנו — של כולנו, שלנו — של המשרד שלנו, שלנו — של אלה שבידם האמצעים, כדי שנוכל למלא את תפקידנו.

אשר לשני המקרים הספציפיים שאת התייחסת אליהם, ואלה אינם המקרים היחידים, ואת עצמך אמרת שמינואר כבר יש 30 מקרים של רצח — — —

עדנה סולודר (העבודה):

קרוב ל־30 מקרים.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

אני שמעתי על 22 מקרים. את יודעת על נוספים. ייתכן. המצב פרוע מאוד, לצערנו הגדול. אבל שני המקרים שאת הזכרת נמצאים בחקירה משטרתית. אינני חושב שחסרות לנו הידיעות הבסיסיות על מעשי הרצח.

במקרים כאלה של אלימות במשפחה, אנחנו במשרד העבודה והרווחה מקיימים סדנאות לגברים מכים במטרה למנוע מקרים טרגיים אלו. מרבית המקרים מובאים אלינו לאחר מעשה.

אני רוצה להגיד משהו שמעיק עלי מאוד. את עמדת ודיברת כאן מעומק הלב ואמרת דברים מרגשים. אבל הכנסת קיבלה בשעתה חוק נגד אלימות במשפחה. החוק הזה, אי־אפשר לבצע אותו בלי האמצעים לבצע אותו. עד עכשיו, לפי החוקים הקיימים, יש 22,000 פניות לשנה. ואם ניקח את החוק נגד אלימות במשפחה, אין כל ספק שאנחנו זקוקים לפחות עוד ל־80 פקידי סעד, מלבד עוד חמישה עובדי מינהל ועשרה תקנים ללשכת הייעוץ. זו מערכת שלמה הדרושה כדי לשרש את יסודות הנגע הזה. זה נגע שמתפשט והולך, ומעבירים אותו אלינו, לצערנו הגדול, עם העליות השונות. אני מדבר כרגע על מה שנעשה, לצערנו, בין היהודים. מה שנעשה בין הערבים, לא כל הדברים מגיעים אלינו. הרציחות על כבוד

המשפחה, זה אחד הדברים הקדושים ביותר אצלם, ושם נעשים דברים קשים ביותר.

אני הייתי רוצה להגיד כך: אם הכנסת מקבלת חוק — קבלת החוק, אישור החוק מחייבים לתת את האמצעים לביצוע החוק. בסך הכול, כדי לבצע את החוק הזה, אנחנו זקוקים ל־3.5 מיליוני שקל.

עדנה סולודר (העבודה):
זה הכול?

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:
זה הכול, לא יותר. אילו נתנו לנו את האמצעים האלה, לא היינו במצב כפי שאנחנו כיום. אני מוכרח להגיד לך, חברת הכנסת סולודר: אני מתבייש, אני מוצא את עצמי במצב לא־נוח מאוד, במצב כאוב מאוד: אנחנו עבריינים. המשרד הממשלתי הזה, שעליו לבצע את החוק הזה, הוא עבריין, כי הוא לא מבצע את החוק שהכנסת קיבלה. אבל מה עלינו לעשות, כאשר לא ניתנו לנו האמצעים הכספיים? להוריד את זה מהילדים הנפגעים? להוריד את זה מהמוכים? להוריד את זה מיתר הדברים? האמיני לי, ישבתי עם הצוות לבדוק מה ניתן לעשות, ואין אפשרות לעשות. אינני יודע למה ומדוע מתעלמים מהמחויבות הזאת, כשמקבלים חוק, לתת את האמצעים לבצע אותו.

לפיכך אני מציע להעביר את ההצעה שלך לוועדה. ואני פונה מכאן ליושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה, שלא להתרכז רק בעובדות שהביאה חברת הכנסת סולודר, אלא להיכנס למכלול הבעיה ביסודיות, ותצא מהכנסת הקריאה לאלה שקובעים, או לאלה שמונעים מאתנו ביצוע החוק, שידעו שאי־אפשר להמשיך כך. מוכרחים לתת את האמצעים כדי שנוכל לבצע את החוק.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. חברת הכנסת עדנה סולודר, האם את מסכימה להצעת סגן השר להעביר את הצעתך לוועדת העבודה והרווחה?

עדנה סולודר (העבודה):
אפשר.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אנו עורכים הצבעה על ההצעה להעביר את הצעתה של חברת הכנסת עדנה סולודר בנושא רצח במשפחה לטיפולה של ועדת העבודה והרווחה. בבקשה להצביע, הצבעה מס' 7.

דן תיכון (הליכוד):
אני מבין שהשר דאג להגדלת התקציב.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 7
נגד — אין
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:
שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אנו מצרפים את קולו של סגן השר ויהיו שמונה ואת קולו של חבר הכנסת שפרינצק ויהיו תשעה. אם כן — תשעה תומכים.

יז. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, לפני שנעבור לסעיף הבא בסדר־היום, אני מזמין לכאן את יושב־ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חיים קורפו, להביא לפנינו הודעה. בבקשה. מייד אחרי כן — חבר הכנסת יאיר שפרינצק.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה בישיבתה ביום ה' בכסליו התשנ"ב — 12 בנובמבר 1991, את הוועדות אשר תדונה בהצעות חוק כדלקמן:

1. ועדת החוץ והביטחון תדון: בהצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 23), התשנ"א — 1991 — הכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

2. ועדת הכספים תדון: בהצעת חוק מימון מפלגות (תיקון — ועדה ציבורית), התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת חנן פורת — הכנה לקריאה ראשונה.

אדוני היושב־ראש, בדיון שנערך בכנסת ביום ה' באב התשנ"א — 16 ביולי 1991, בנושא יום האשה הבין־לאומי ומעמדה של האשה בישראל, קיבלה הכנסת הצעת סיכום ובה נאמר, בין השאר — אני מצטט: "הכנסת מחליטה בזאת על הקמת ועדה מיוחדת, משותפת לוועדת העבודה והרווחה, לוועדת החוקה, חוק ומשפט ולוועדת הכספים, שעניינה קידום מעמדה של האשה. הוועדה מתבקשת להניח על שולחן הכנסת לקראת יום האשה הבין־לאומי הבא — 8 במרס 1992, סיכום מפורט לגבי מצבה של האשה בישראל, החקיקה שהתקבלה בנושא זה ומיידת יישומה, מצב יישומן של המלצות הוועדה לבחינת מעמדה של האשה בישראל והצעה לתוכנית פעולה של הכנסת לקידום מעמדן של הנשים בישראל".

סעיף 16(א) לתקנון הכנסת מאפשר הקמתה של ועדה משותפת לשתי ועדות קבועות, ואילו ההחלטה האמורה מציעה ועדה משותפת לשלוש ועדות קבועות — דבר שאינו מעוגן בתקנון הכנסת.

לכן החליטה ועדת הכנסת, בישיבתה ביום 11 בנובמבר 1991, להקים ועדה מיוחדת לעניין מעמד האשה, על־פי הקבוע בסעיף 17 לתקנון הכנסת.

הוועדה תמנה 14 חברים, בהרכב זה: חברי הכנסת נאוה ארד, שולמית אלוני, תמר גוז'נסקי, שרה דורון, שלמה דיין, עמנואל זיסמן, יצחק לוי, דוד ליבאי, עובדיה עלי, יהודה פרח, יאיר צבן, אמנון רובינשטיין, יעקב שמאי וגרשון שפט. יושבת־ראש הוועדה תהיה חברת הכנסת שרה דורון.

הנני מבקש בזה את אישורה של הכנסת להקמתה של הוועדה ולהרכב חבריה.

היו"ר ש' וייס:
אדוני יושב־ראש ועדת הכנסת, שאלה לצורך הבהרה והכנסת התשובה לפרוטוקול. האם תהיה זאת ועדה שדינה כדין הוועדות הקבועות, או שמא יהיה לה מעמד אחר?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
לא, זו ועדה מיוחדת, שדינה לכל דבר אחר כמו ועדה קבועה, אלא למשך זמנה. היא ועדה ארעית ולא קבועה. עד לחודש מרס 1992 היא צריכה להכין את הדוח, ואז היא תסיים את תפקידה.

היו"ר ש' וייס:
כלומר, עד תום כהונתה. אני מבין שזו ועדה אד־הוק. תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

דן תיכון (הליכוד):
— — —

היו"ר ש' וייס:
רציתי בכל זאת שהדברים יירשמו, כי יהיו שאלות סביב העניין הזה. סעיף 17 בתקנון, כפי שהבהיר חבר הכנסת קורפו.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע ה

בעד הקמת הוועדה	— 5
נגד	— אין
נמנעים	— אין

הצעת ועדת הכנסת להקים ועדה מיוחדת לעניין מעמד האשה בהרכב המוצע נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:
חברת הכנסת אורה נמיר, אני משער שאת רוצה שנצרף את קולך להצבעה. חמישה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים, אנחנו מצרפים את קולה של חברת הכנסת אורה נמיר, ודאי את קולו של חבר הכנסת מנחם פרוש, אפשר להוסיף את קולך? ואת קולו של השר רוני מילוא, וגם את קולו של חבר הכנסת יאיר שפרינצק, שהוא בדרכו לדוכן.

יח. הצעה לסדר־היום
מי הם ה"פלשתינים" שבהם מדובר

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום. חבר הכנסת יאיר שפירנצק יביא לפנינו הצעה לסדר־היום מס' 5877, אשר כותרתה היא: מי הם ה"פלשתינים" שבהם מדובר. אני מבין שאחרי שפתרנו את בעיית "מיהו יהודי" אנחנו עומדים לפתור היום את הבעיה "מי הם הפלשתינים". השר רוני מילוא יפתור לנו את הסוגיה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
חשבתי שאין פלשתינים בכלל.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אחד השקרים הגדולים של המאה הזאת, אם לא הגדול מכולם, קשור במלה "פלשתינים".

אומר מייד שאינני מתכוון לדון הפעם בסוגיית מקורה והתהוותה של אוכלוסיית ערביי ארץ־ישראל, מתי הגיעו הנה ומאילו ארצות היגרו לכאן. בנושא זה כבר נכתבו סקירות היסטוריות לא־מעטות, המפריכות את שקריה וסילופיה של התעמולה הערבית. ארשה לעצמי להפנות אתכם לאחת מהן, פרי עטו של אריה ל' אבנרי, שפורסמה בכתב־העת "מבפנים", בהוצאת הקיבוץ המאוחד, בחודש נובמבר 1976.

גם אין בדעתי להכניס את ראשי לוויכוח בשאלה, האם ערביי ארץ־ישראל שונים מבחינה לאומית מערביי שכנתנו סוריה. כידוע, חאפז אסד צוחק מעצם הרעיון הזה, ולדעתי הדין עמו, אך מאחר שאין זה מתפקידי לסייע לאסד בהגשמת חלום "סוריה הגדולה" שלו, אני מוכן להסכים בלי ויכוח לכינוי "עם פלשתיני" כסימן היכר לאוכלוסייה הערבית של ארץ־ישראל.

אדוני היושב־ראש, השערורייה האמיתית התחילה משעה שהחלה התעמולה הערבית לטפח ולהפיץ את השקר הנועז בדבר קיומו של עם פלשתיני חסר מולדת. תחילה במשתמע, ובמרוצת הזמן במפורש, חילקה התעמולה הערבית את ערביי ארץ־ישראל לשני עמים: העם הירדני והעם הפלשתיני. כיום נראה כאילו התרגיל הצליח. מדינת ירדן, שהוקמה על־ידי הבריטים ברוב שטחה של ארץ־ישראל המנדטורית ולא פחות משני־שלישים מתושביה הם יוצאי עבר הירדן המערבי, נתפסת בתודעת הציבור בעולם כארצו של העם הירדני, בעוד תושבי יהודה ושומרון וחבל־עזה מצטיירים ככבני עם אחר, "העם הפלשתיני", שעדיין זקוקים ל"הגדרה עצמית", כלומר למדינה משלהם.

מתברר שנהר הירדן הקטן והחביב, קסם נדיר יצוק בו: ערבי שחוצה אותו ממערב למזרח הופך להיות ירדני, וכשהוא שב וחוצה אותו מערבה — הוא חוזר להיות פלשתיני. מסתבר שנתקיים כאן הכלל של גבלס, שככל שהשקר נועז יותר, כן גדלים סיכויו להיקלט, בתנאי כמובן שתחזור עליו בלי הרף — ואוסיף אני: ובתנאי שהקורבן המיועד של השקר יישאר שאנן וישלה את עצמו כי לשקר אין רגליים.

השקר הזה נתמך גם על־ידי יהודים שכמה מהם יושבים בבית הזה. אלה הם בעיקרו של דבר חניכים וממשיכים של אותם אינטלקטואלים באירופה וגם אצלנו, אשר מרוב ליברליות תמכו בשלטון הדיכוי של ברית־המועצות והעלימו עין מרדיפות ומרצח של המוני בני־אדם.

אותם ליברלים, כביכול, גם חיפשו בנרות ברחבי העולם — דבר שעלה בקנה אחד עם האינטרס של ברית־המועצות — קבוצות אתניות בעלות ייחוד כלשהו שאפשר ליישם עליהן אפילו בדוחק, את עקרון "ההגדרה העצמית" של האמריקני הטוב והנאיבי וודרו וילסון ולתבוע עבורן עצמאות מדינית.

חברי הכנסת, הערבים, בהדרכתם של תועמלנים אירופים ממולחים, למדו מהר להלביש את קנאותם הדתית והתנגדותם העזה לנוכחות היהודית בארץ־ישראל במחלצות של קדמה, תחייה לאומית, ואפילו סוציאליזם — מושגים שיש להם מהלכים במערב ונוח להשתמש בהם כמשקל שכנגד לציונות. לשיא החוצפה הם הגיעו, כאמור, כשחילקו את ערביי ארץ־ישראל לשני עמים, הזכאים כל אחד למדינה משלו בתחומי ארץ־ישראל.

אפשר להביא ראיות אין־ספור, שבעיני ערביי ארץ־ישראל עצמם נראתה חלוקתם לשני עמים אבסורדית לחלוטין. אביא רק דוגמאות אחדות: בינואר 1966 הכריז המלך חוסיין, שאין הוא מבחין בין "מזרח ירדני" לבין "מערב ירדני", והוסיף כי

"העיקרון הבסיסי שבו אנו מאמינים הוא שירדן היא פלשתין ופלשתין היא ירדן". בשנת 1971 חזר חוסיין על נוסחה זו מלה במלה, והוסיף: "במסגרת המשפחה הזאת יש עם אחד, ממערב לירדן וממזרחו".

אפילו אש"ף עצמו החזיק מאז ומתמיד ברעיון הזהות בין הערבים הפלשתינים החיים משני עברי הירדן. אחמד שוקיירי, אשר עמד בזמנו בראש אש"ף, הכריז בינואר 1966, שהחלוקה בין שתי הגדות היא מלאכותית, ואני מצטט: "אלה הם מולדת אחת ועם אחד — — — נהר הירדן הוא נהר פלשתיני — — — זוהי אדמתנו, מולדתנו ועמנו — — —".

הניסוח הברור ביותר מצוי בהחלטות מושב המליאה השמיני של "המועצה הלאומית הפלשתינית", קהיר, פברואר־מרס 1971, לאמור: "בין ירדן לפלשתין קיימות זהות לאומית ואחדות טריטוריאלית, אשר עוצבו על־ידי היסטוריה, תרבות ושפה מאז ימי קדם. הקמתן של חטיבות מדיניות נפרדות בפלשתין ובירדן איננה נתמכת על־ידי חוקיות כלשהי או על־ידי קיומם של סימני היכר המאפיינים חטיבות נבדלות כאלה".

אך השקר הפלשתיני מצא לו תימוכין וקיבל תנופה בהסכמי קמפ־דייוויד, לאחר שקרטר וסאדאת הצליחו לאלץ את מנחם בגין לחתום על מסמך המכיל הכרה בערביי ארץ־ישראל כבעם נפרד, העם הפלשתיני. המשפט האומלל המכיל את ההכרה הזאת הוא חלק מסעיף הדן במשא־ומתן על המעמד הסופי של יהודה ושומרון וחבל־עזה, העתיד להתנהל לאחר כינון האוטונומיה.

לפי הצהרת ממשלת ישראל, אותו מהלך עצמו, כלומר שיחות על המעמד הסופי, עדיין צפוי גם כיום, במסגרת "תהליך השלום" המתנהל עכשיו. המשא־ומתן ינוהל בין מצרים, ישראל, ירדן ונציגים הנבחרים של תושבי הגדה המערבית ועזה, כך נאמר בהסכמי קמפ־דייוויד, וזה המשפט הקובע: "המשא־ומתן יהיה מבוסס על כל הקביעות והעקרונות של החלטת מועצת הביטחון מס' 242. המשא־ומתן יחליט, בין עניינים אחרים, על מיקומם של הגבולות ועל אופיים של סידורי הביטחון. הפתרון שינבע מן המשא־ומתן חייב להכיר גם בזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני ובדרישותיו הצודקות".

להכרה מפורשת זו היתה השפעה משתקת על ההסברה הישראלית. קרה לא אחת שאורח רשמי מחוץ־לארץ, כגון שר חוץ של מדינה אירופית, עמד מול מצלמות הטלוויזיה עם אחד משרי ממשלת ישראל, והאורח האדיב הביע, כמקובל, את מחויבות ארצו לקיומה ולביטחונה של מדינת ישראל, אך הוסיף ואמר כי ראוי שישראל תכיר גם בזכותם של הפלשתינים למולדת משלהם. מה יכול היה להיות טבעי והגיוני יותר מתשובה פשוטה לאורח מפי עמיתו הישראלי, כי הפלשתינים כבר זכו למדינה משלהם בעברה המזרחי של ארץ־ישראל? אך בגלל אותו משפט אומלל, היתה לשונו של השר הישראלי כבולה.

שטיפת המוח הרחיקה לכת. בימים אלה חוזרות וניתכות עלינו, כחצים מורעלים, המלים "פלשתינים", "עם פלשתיני", "הבעיה הפלשתינית", "משלחת ירדנית־פלשתינית", והמלים האלה שגורות גם בפיותיהם של אנשים המופקדים על שלום המדינה וביטחונה ועל הגנת זכותו של עם ישראל על מולדתו.

אדוני היושב־ראש, טשטוש מובנן של מלים הוא מסימניה של תרבות מפגרת, ובמקרה שלנו יש לטשטוש השפעה גורלית על עתידנו.

הגיעה השעה שהכנסת תיתן את דעתה לסוגיה זו ותמצא דרך להגדיר את המושגים הנדונים, וגם תקבע כללים לשימושם בפי דוברים רשמיים.

לדוגמה, יש להימנע משימוש במונח "משלחת ירדנית־פלשתינית", ולנסח את התחליף בצורה שלא יתפרש כמשלחת המורכבת מנציגי שני עמים. למשל, אפשר לומר "משלחת פלשתינית הכוללת נציגים של שני עברי הירדן". ואם מישהו סבור שצריך להדגיש את קיומה של מדינת ירדן — — —

אלי דיין (העבודה):
וזה יפתור את כל הבעיות?

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת אלי דיין, אל תפריע. אם תשאל, הוא יצטרך לענות. אני מבקש.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אתה אולי סבור אחרת.

— — — ואם מישהו סבור שצריך להדגיש את קיומה של מדינת ירדן, יוכל לומר: "משלחת פלשתינית, ובכללה נציגים של ירדן". מובן מאליו שיש להעדיף את המונח "ערביי ארץ־ישראל".

ואם חוששים אתם, חברי הכנסת, פן יאשימו אתכם בפלישה לתחום תפקידיה של האקדמיה ללשון, אנא זכרו שהחיים והמוות ביד הלשון. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:
אני מודה לחבר הכנסת יאיר שפרינצק. אני מזמין עכשיו את שר המשטרה להשיב על ההצעה לסדר־היום: מי הם ה"פלשתינים" שבהם מדובר. בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, הפלשתינים שבהם דובר באירוע של ועידת־מדריד והמשא־ומתן הישיר שלאחריו הם, כמוגדר בהסכמי קמפ־דייוויד, ערביי ארץ־ישראל, תושבי יהודה, שומרון ועזה. הם באו לוועידה במסגרת משלחת ירדנית־פלשתינית, כלומר, בראשות נציג ממשלת ירדן — —

יאיר שפרינצק (מולדת):
אחד או שניים?

שר המשטרה ר' מילוא:
— — ונציגים מקרב ערביי יהודה, שומרון ועזה שעמם הסכמנו לשבת.

יאיר שפרינצק (מולדת):
כמה עמים יש פה, שניים או אחד? תענה לי תשובה ישירה. מדובר בשני עמים?

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת שפרינצק, זה נושא רציני באמת. אני מציע שלא להפריע ולאפשר לשר להשיב בצורה סדורה.

שר המשטרה ר' מילוא:
חבר הכנסת שפרינצק, על־פי תפיסת עולמי, כידוע לך, שתי גדות לירדן, זו שלנו, זו גם כן. בשני הצדדים של הירדן יש גם פלשתינים וגם יהודים, וזאת עובדה. אנחנו מוכנים להגדיר את עבר הירדן המזרחי כמדינת ירדן, מדינה פלשתינית, ואת הצד המערבי של הירדן כמדינה יהודית בארץ־ישראל.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אני לא מתייחס לעניין הזה. השאלה היא: ערביי ארץ־ישראל, לפי דעתך, אדוני השר, הם עם אחד או שני עמים?

שר המשטרה ר' מילוא:
אמרתי גם שיש מקום לשני עמים לחיות פה. גם את זה אמרתי: האחד במדינתו ואנחנו במדינתנו.

אין זה מעניינו או מתפקידנו להגדיר מה הוא "עם פלשתיני", וגם לא הייתי מציע לנו לעסוק בהגדרות אלה או בהגדרות אחרות. מעניינו לשמור על האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל, ואת זה נעשה.

אשר להצעה כפי שהביא אותה חבר הכנסת שפרינצק, והנושא שמטריד אותו מאוד לגבי ההגדרה של עם פלשתיני, במה מדובר, מי הם הפלשתינים שבהם מדובר — — —

יאיר שפרינצק (מולדת):
אותי מעניין מי הם לא.

שר המשטרה ר' מילוא:
מי לא.

יאיר שפרינצק (מולדת):
מי הם לא. אני רוצה לדעת, האם יש שני עמים ערביים כאן, בתחומי מדינת ישראל.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
תסיר ספק מלבך, הכול יסתדר.

שר המשטרה ר' מילוא:
איני חושב, אדוני היושב־ראש, שאני יכול להיכנס כאן לעומק הסוגיה שהעלה חבר הכנסת שפרינצק, ואם אנחנו רוצים לקיים על זה בדיקה יסודית ודיון יסודי, אני מציע לעשות זאת באחת מוועדות הכנסת, כפי שיוחלט, או לחלופין אני מוכן גם שנדון בזה במליאת הכנסת, אין כל קושי. הסוגיה היא סוגיה רצינית, כבדת משקל, אבל אני לא חושב שכרגע יש מקום להיכנס לכל פרטיה ונבכי ההיסטוריה הקשורים אליה. ולכן, אדוני היושב־ראש, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת שפרינצק לוועדה מוועדות הכנסת. ועדת הכנסת תחליט, כמובן, כי אני לא יודע איזו ועדה, זו שאלה מסובכת מאוד.

שלמה הלל (העבודה):
ועדת החינוך והתרבות, כי זה עניין של היסטוריה.

שר המשטרה ר' מילוא:
יכול להיות שזו ועדת החינוך והתרבות או ועדת השמות. אני לא יודע. ועדת הכנסת תחליט בעניין.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה, כבוד השר. חבר הכנסת אלי דיין, אני מבין שאתה רוצה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שפרינצק.

אלי דיין (העבודה):
אדוני היושב־ראש, אני רוצה להציע להסיר מעל סדר־היום את ההצעה הזאת. אני חושב שאין מקום להטריד אחת מוועדות הכנסת על־מנת שתברר סוגיה פילוסופית כה עמוקה. אנחנו צריכים להחליט בכנסת, מה המדיניות שלנו כלפי האנשים האלה, שקוראים להם פלשתינים, ואת זה כבר קבעה ממשלת ישראל במדיניות שלה והיא הולכת למשא־ומתן אתם. אם חבר הכנסת הנכבד אינו שבע רצון מהמדיניות של הממשלה, הוא צריך להסיק את המסקנות, ואלה מסקנות אחרות — לא לתמוך בממשלה, ולא להביא הצעות תיאורטיות מהסוג המוצע בפנינו.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אתה פילוסוף גדול.

היו"ר ש' דיין:
אנחנו ניגשים כעת להצבעה. מי בעד העברה לוועדה ומי בעד הסרה? מובן שזה יעבור לוועדת הכנסת, שהיא תחליט. זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה	— 5
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום	— 7
נמנעים	— אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:
בעד — 5, נגד — 7, ואין נמנעים.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אדוני היושב־ראש, אותי מניח?

היו"ר ש' דיין:
לא הצבעת? אם כן, שישה בעד ושבעה נגד.

שלמה הלל (העבודה):
אולי השר צריך להתפטר כי הוא נכשל בהצעתו.

היו"ר ש' דיין:
אם כך, כל השרים כבר היו צריכים להתפטר מזמן.

יט. הצעות לסדר־היום

מצוקתם של מחוסרי דיור ועולים חדשים לקראת החורף

היו"ר ש' דיין:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצעה אחרת בסדר־היום: מצוקתם של מחוסרי דיור ועולים חדשים לקראת החורף; הצעות מס' 5932, 5949, 5952 ו־5962. ראשון הדוברים — חבר הכנסת אריה אליאב. בבקשה.

אריה אליאב (העבודה):
כבוד היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, אולי, ראשית, אני יכול לשאול את היושב־ראש, מי השר העונה?

היו"ר ש' דיין:
הוא כבר בדרך.

אריה אליאב (העבודה):
טוב, אני אדבר לכבוד היושב־ראש ולכבוד חברי הכנסת שישנם.

שמעון שטרית (העבודה):
אתה מקבל שמזלזלים בכנסת, אתה כבר רגיל לזה. אתה מצטער על זה ואנחנו אתך. אולי יושב־ראש הישיבה יגיד איזו מלה.

אלי דיין (העבודה):
לא מעניינים אותם הנושאים האלה.

היו"ר ש' דיין:
אני הייתי מוכן להשיב אם הממשלה תקבל את הצעותי. הייתי פותר את כל הבעיות.

אריה אליאב (העבודה):
כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, החורף מאחורי הכותל, והלוואי שיבוא, ועם גשמים רבים. אנחנו זקוקים לכל טיפה של גשם. אבל החורף הזה מביא אתו מצוקה רבה מאוד לעולים ולמחוסרי הדיור. אין צורך להיות משוטט בארץ, הטלוויזיה מביאה לנו את מראות החורף בתוך המגורונים, הקרוונים. כל אחד מביא את זה לסלון שלו בתוך הבית. הארץ קטנה, ובמרחק של זריקת אבן מביתו של כל אחד כבר יש באיזה מקום ביצה, ובתוך הביצה כבר חיים בני אדם, רובם עולים, מחוסרי דיור ואחרים.

ואני רוצה לומר לחברי הכנסת, אולי יושבים כאן גם השרים הממונים: שלו נעליכם מעל רגליכם כאשר אתם הולכים ומדברים על המחדלים של שנות ה־50 בנושא הזה של מצוקת הדיור, של הקמת מעברות בנוסח שנות ה־90, כשאתם אומרים: איך לא קלטו בשנות ה־50. מדינה קטנה, מחוסרת אמצעים, שקלטה מיליון בני־אדם בקשיים רבים, עם שגיאות רבות, עם הקמת מעברות, עם כל הרע שהיה בהקמת המעברות, עם עבודות הדחק ועם כל הרע שהיה בעבודות הדחק, אבל לא היה איש אחד מחוסר קורת־גג בקרב מיליון העולים, לא בקרב 300,000 העולים, ולא היה איש אחד רעב, ועד כמה שזכור לי גם לא היו — אין לי סטטיסטיקות להוכיח זאת — מקרים של התאבדויות כל יום.

אליקים העצני (התחיה):
לא היתה תקשורת.

אריה אליאב (העבודה):
לא, לא. חבר הכנסת העצני, חיינו את העניין הזה, היו עיתונים והיה מי שדאג, בכלל זה אתה, שאילו היה דבר רע העלו אותו בתקשורת. לא אמרתי שלא היו דברים רעים, לא אמרתי זאת.

אליקים העצני (התחיה):
לא הבנת אותי נכון. זה היה דף מפואר ביותר, אבל היו זעקות שלא נשמעו, מפני שלא היתה תקשורת כמו היום. אני אומר את זה רק כדי שתהיה פרופורציה נכונה.

אריה אליאב (העבודה):
פתאום, להפתעתי אני מוצא את עצמי מסכים אתך כשאתה אומר שנכתב דף מפואר ביותר.

אני חוזר ואומר: ב־1991, לא עם מיליון עולים אלא עם כ־300,000 עולים שהגיעו בשנתיים־שלוש שנים האחרונות, אנחנו מגיעים למצב של מעברות גרועות לא־פחות ובמובנים רבים גרועות יותר.

מדוע הן גרועות יותר? מפני שהבלגן חוגג בהקמת השכונות האלה — ואין לי שם אחר עבורן ולכן אקרא להן מעברות — יותר מאשר בשנות ה־50. תאמינו לי, היה אז יותר סדר משיש היום בהקמת שכונות הקרוונים. כל אחד מאתנו מכיר את שכונת הקרוונים הקרובה אליו. בדרכי לניצנה — וגם שם יש קרוונים — אני עובר את באר־שבע: לא רק שתי יריים שמאליות, אלא יד אחת לא יודעת מה היד השנייה עושה. חודשים עומדים מגורונים וקרוונים שאינם מחוברים לדבר, כבוד היושב־ראש, ובתוכם כבר גרים בני־אדם, והחורף מעל הראש והקרוונים דולפים; אני לא אומר שכולם. הנה, אצלנו בניצנה יש קרוונים; דאגנו להם וכיסינו אותם, הבאנו עוד בנאים ופועלים מקצועיים כדי שהם לא ידלפו, אבל במו־עיני ראיתי שכונות שלמות ששקועות בבוץ.

אני כבר לא מדבר על עבודה. הקימו קרוונים רבים במקום שאיש לא דאג בו לעבודה. אני מביא שוב כדוגמה את באר־שבע, איש לא דאג ליצירת מקום עבודה אחד במקום שהקימו בו אלפי קרוונים.

כבוד סגן השר, בתמצית אמרתי, ובזה אסיים, כי התחלתי כשלא היית כאן, שהמצב בשנות ה־50, כאשר קלטנו מיליון עולים, היה רע, בעניין הקמת המעברות. אבל, אמרתי ואני אומר, שאתם, העוסקים בשנות ה־90, צריכים לומר לכם: שלו נעליכם מעל רגליכם — לעומת מה שהיה, לעומת התנאים הקשים שהיו. אתם יוצרים היום במו ידיכם מעברות, ובמובנים רבים הן גרועות מהמעברות של שנות ה־50. שם לא היה איש אחד בלי קורת גג, ולא היה איש אחד רעב בלי עבודה. הקימותם אלפי קרוונים בלי שאתם, אני לא אומר אתם כמשרד השיכון, אלא אתם כממשלה, דאגתם ליום עבודה אחד, גם לא לעבודות דחק.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
היתה עבודה? היתה עבודה בעיניים.

אריה אליאב (העבודה):
הרי אתה לא מקשיב לי. אתה צריך להקשיב.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
— — —

אריה אליאב (העבודה):
חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אתה היית ילד קטן, ואני עבדתי שם. היו עבודות דחק, עבודות קשות, השכר לא בא בזמן, טענות היו, אבל ניטעו כמה מיליוני עצים. אנשים עבדו, עקרו סלעים, היה קשה, לא היתה עבודה כלכלית, אבל לא היה איש בלי יום עבודה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
חבר הכנסת אליאב, כשאבי שומע את הדברים האלה הוא בוודאי מתהפך בקברו, כשאתה אומר שלא היה דבר כזה.

אריה אליאב (העבודה):
אתה לא יודע מה שאתה מדבר, אתה גם לא מנסה להקשיב. אל תגיד לי מה היה שם ואל תביא את אביך בתור עד. גם אני עד, גם אני עסקתי בזה יום ולילה, לא חודש ולא חודשיים, שנים על גבי שנים. הוויכוח הוא בכלל לא אתך. הוויכוח הוא לגבי היום. עזוב את ההיסטוריה. אני אומר שהיו שגיאות.

היום יש רבבות אנשים שגרים בקרוונים דולפים, בתוך ביצות, לא מחוברים לשום דבר, בחוסר תיאום נורא ואיום עם הרשויות המקומיות, והעיקר, בלי עבודה בכלל. על זה אני בא לזעוק ולהזעיק את הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה, חבר הכנסת אליאב. תרשה לי רק להגיד, אני הייתי במעברת סחנה דרוויש, והיה קשה להשיג יום עבודה.

אריה אליאב (העבודה):
אני אמרתי שהיה קל?

היו"ר ד' שילנסקי:
אמרת שהיתה עבודה לכל אחד.

אריה אליאב (העבודה):
לא אמרתי את זה. עכשיו אני צריך להתווכח עם שניכם.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
באותם ימים היתה אהבת ישראל.

אריה אליאב (העבודה):
עכשיו יש לי תנא דמסייע, אני מודה לך מאוד. חבר הכנסת צ'רלי ביטון אומר שבאותם ימים היתה אהבת ישראל יותר מאשר היום.

היו"ר ד' שילנסקי:
על זה אינני מדבר.

אריה אליאב (העבודה):
כבוד היושב־ראש, הרי לא אמרתי לך שהיה קל להשיג יום עבודה, אבל השגת יום עבודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
לצערי, לעתים רחוקות מאוד.

אריה אליאב (העבודה):
אתה נראה טוב מאוד. היות שאני מכיר את משפחתך, הם נראים טוב מאוד, ולשמחתך גם ילדיך ונכדיך נראים טוב מאוד — כולם אנשי שנות ה־50. אותו דבר לגבי הילד הזה ששמו חבר הכנסת צ'רלי ביטון, שקיבל אבקת ביצים, אבקת חלב והוויטמינים הדרושים, והוא נראה טוב מאוד. תשאל את אשתך הנחמדה, והיא תגיד לך שאתה נראה טוב מאוד ובריא מאוד, ואתה ילד של שנות ה־50.

היו"ר ד' שילנסקי:
דרך אגב, למען המליצה, ילדים עשינו גם במעברה.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב־ראש, אני חושב שפיצו אותך נאמנה ובכבוד.

היו"ר ד' שילנסקי:
אין לי טענות. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה דיין, בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ראשית אני מודה לך, אדוני היושב־ראש, שכאשר אנחנו מעלים נושא הקרוב כל כך ללבך אתה מנהל את הישיבה.

רבותי חברי הכנסת, היום אני מבקש להיות לפה לעמית לוי, ילד מתוק בן שבע, שגר עם אמו ועם אביו ועם עוד שישה מאחיו בחדר־וחצי בקומה החמישית של מלון "שלום" בירושלים — תשע נפשות בשני חדרים קטנים, מיטה על מיטה, מזרנים על הרצפה.

גברת מלכה לוי לא תנקוט צעדי ייאוש. היא מבכה את מר גורלה ומנסה להחמודד בעוז ובגאון עם המצוקה הקשה שאליה נקלעה. כך מלכה לוי, כך סיגי ביטון, כך סימה ממן וסימה חג'אג', שלומי אדרי ובנו שמעון ועוד אנשים קשי־יום ואמהות לילדים היושבים על המזוודות, תרתי משמע, במלון "שלום", וממתינים בכיליון עיניים לקורת גג.

מורי ורבותי חברי הכנסת, הפעם איני מדבר תיאורטית אלא לאחר שכמו־עיני ראיתי את המחזות הקשים. בשבוע שעבר ביקרנו — ביוזמתו הברוכה של מזכיר סיעת ש"ס בכנסת, צביקה יעקבזון — קבוצת חברי כנסת במלון "שלום". היינו שם חברי הכנסת צ'רלי ביטון, רן כהן, אלי בן־מנחם ואברהם בורג. ראינו את העולים מאתיופיה ואת העולים מרוסיה, וגם את המשפחות שפונו בזמן מלחמת המפרץ מהאוהלים למלון "שלום".

אדוני היושב־ראש, אני חייב לומר, שאני עדיין מזועזע מרישומו של הביקור שם, של הפגישה עם אותם נשים וילדים. ראינו את הצפיפות הנוראה, את התנאים הקשים, אבל לא זה המזעזע. מה שהשפיע עלי ביותר היה המראה שניבט מהעיניים, הייאוש ששלט בכל פינה, השתיקות שהיו זועקות, והיו שם שחיחות־קומה וחוסר־אונים, המראה הזה של אנשים שכמעט איבדו תקווה, של ילדים מתוקים שיודעים שהם חיים ללא קורת גג.

מורי ורבותי, מעבר לעובדה שהמצב הזה הוא זמני שהפך לקבוע מדי, ומעבר לעובדה שאי־אפשר כך להתגורר, יש כאן השלכות חמורות ביותר על מצבן הנפשי של המשפחות, וכך אנו עדים לאלימות מתפרצת, ללחץ ולמצוקה נפשיים, הגורמים למעשים שאין עליהם שליטה.

שוחחתי בצד עם ילדה בת שמונה, והלב נצבט. איפה אבא? — הוא לא חי עם אמא. והיכן אמא? — לא יודעת, היא תגיע בלילה. וכך רואים שם זוגות שנפרדים, אבות שצורכים סמים, מריבות קולניות ומתח באוויר.

רבותי חברי הכנסת, האומנם ידינו לא שפכו את הדם הזה? האם עשינו את הכול על מנת לפתור את המצוקה הזו?

אני קורא לראשי משרד הבינוי והשיכון, תובע ומתחנן: אנא מכם, שימו קץ למצב הזה. בכוונה איני מדבר על כלל מחוסרי־הדיור, איני מזכיר את הבעיה בהיקפה הארצי, אלא מצטמצם במוקד הזה — מלון "שלום" בירושלים. לנוכח המצב שלהם, הייתי משנה את השם, ממלון "שלום" למלון המריבה. בואו נלך צעד אחר צעד, נתחיל במשפחות אלה הנהרסות מול עינינו. משרד הבינוי והשיכון חייב למצוא לאלתר פתרון לכל המשפחות הללו, פתרון שיתקבל על דעתן, לא פתרון כפוי, פתרון שיהיה בצורה של קרוונים בגבעת־המטוס, שיהיו דירות של "עמידר", יהא הפתרון אשר יהא, אבל בצורה שהם יעמדו בתנאים.

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, כל עוד משפחות המפונים נמצאות במלון "שלום", זהו כתם בל יכופר על כולנו.

תקוותי שדיון זה יישא פרי ויועיל לאותן נשים אמיצות־כוח, שאני בפירוש מעריך את עמידתן בגאון מול הסבל הנורא.

אני מבקש לקיים דיון במליאה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל קליינר.

מיכאל קליינר (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, השאלה היא, מה הוא המינימום שמדינה חופשית, בעלת כלכלה חופשית, חייבת להבטיח לאזרחיה, והמינימום הזה הוא: קורת גג סבירה במקום כלשהו.

מדינת ישראל, מעבר לכללים של כלכלה חופשית, עוסקת מיום הקמתה בקליטת גלי עלייה גדולים, וחבר הכנסת אליאב כבר הזכיר את העליות השונות שעלו עם קום המדינה ואת המעברות. מדינת ישראל יכלה להתברך בעובדה שבעשור האחרון נעלמו אחרונות המעברות. באה אלינו בשנתיים הגדולות הברכה הבלתי צפויה של למעלה מ־350,000 עולים, רובם מברית־המועצות, רבים מאתיופיה וממדינות אחרות, ושוב נוצרה בעיית דיור קשה, לחץ על שוק הדיור. מדינת ישראל עשתה כל מאמץ לספק מגוון של אפשרויות, מגוון של פתרונות, ואני רוצה להגיד שבתחום הדיור, למרות כל הביקורות וכל ההסתייגויות, גם שלי, אני מרגיש עצמי היום טוב יותר מאשר לפני שנה ושנתיים. אנחנו נמצאים במצב שלכל עולה ולכל ישראלי אפשר להציע לפחות סוג אחד של פתרון דיור. אני יודע ששכונת מגורונים או שכונת קרוונים איננה הפתרון האידיאלי, אבל במצב של כל כך הרבה עולים בתקופת זמן כל כך קצרה, בהחלט גם זה פתרון.

מי שראה בטלוויזיה את הכתבה על מצוקת הקרוונים בעכו יכול היה גם להתרשם, שבסך הכול זאת פינה, והעולים מקבלים זאת. הם מבינים את הקשיים.

מה שמפריע לי זאת התחושה שלפעמים, עם קצת מאמץ, אפשר היה לשפר את המצב, כלומר אם כבר קיימים מגורונים, ויש הסכמה כללית שמצבם של האתיופים בדחיסות הנוראה של בתי־המלון אינו טוב, אינני מבין מדוע לא מזרזים את העברתם של האתיופים מבתי־המלון לשכונות מגורונים? צריך להציע להם; אם הם לא רוצים — זה סיפור אחר, אבל אז יהיה מצפוני נקי.

הרבה פעמים באים אלי עולים ואומרים לי, שהפתרון הזה לא טוב, הפתרון האחר גם הוא לא טוב, הייתי מעדיף פתרון אחר, אדוני היושב־ראש, ואני אומר לאותם עולים מה שאני צריך לומר לפעמים לישראלים שלא התמזל מזלם, שהמדינה פעם אחת עזרה להם, הם לא הצליחו, הם נקלעו פעם נוספת למצוקה, ואני אומר להם: לבי לבי אתכם, המדינה צריכה לספק לכם מינימום מסוים, לא מה שאתם בוחרים. אני אומר לעולים שמדינת ישראל הציעה להם מגורון באופקים — זה מה שיש למדינת ישראל להציע, במשך הזמן תלכו למקום אחר. אתם לא יכולים לבקש רק וילה בהרצלייה או במקום שאתם בוחרים. הייתי רוצה שנוכל להציע יותר מאופציה אחת; חדר במלון, דירת "עמידר", אם מישהו הולך לפריפריה אולי יותר מאשר מגורון, ואם הוא קרוב למרכז־הארץ — מגורון.

מה מטריד אותי? אני יודע שקיימות בעיות גדולות; הלוואי שיכולנו להציע לעולים תוכנית ליצירת 200,000 מקומות עבודה בתוך שנתיים, אבל זה באמת קשה, זה עולה הרבה, לא רק בכסף, והבעיה מורכבת.

לפעמים מרגיזה אותי הקוסמטיקה, ועל זה אני רוצה לדבר היום, כאשר אנחנו עומדים לקראת החורף. אם כבר יש שכונת מגורונים בעכו או במקום אחר, יניחו להם אספלט על הדרך כדי שהם לא יכוססו בבוץ. יש שכונת מגורונים במושב גילת, ליד באר־שבע, ותושביו ביקרו בכנסת, והלב מתחמץ לפעמים, שבגלל עוד כמה גרושים שצריך להשקיע, יש בעיה קשה. זה כבר עניין אנושי; עניין של רגישות, אדוני סגן השר. יש להם אוטובוס, ורובם נוסעים לעבוד בבאר־שבע. נסיעה הלוך־וחזור באוטובוס ממושב גילת לבאר־שבע עולה 7 שקלים, וזה מרגיז. זה דבר שאפשר לפתור אותו. עם סל קליטה מצומצם כל כך, לשלם 7 שקלים עבור נסיעה מגילת לבאר־שבע, זאת בעיה שאפשר היה למצוא לה פתרון; אולי כרטיסייה, אולי סידור מיוחד? הם גרים במושב, אבל זה רחוק מהמושב. יש אומנם אוטובוס אחת ל־40 דקות, אבל זה אוטובוס שנוסע לנתיבות ולבאר־שבע. אם הם רוצים לקנות מוצרי מכולת, האם הם ייסעו בשבילם לבאר־שבע? יש במושב חנות, אבל ללכת ברגל לחנות במושב זו דרך של חצי שעה.

אדוני סגן השר, אם מקימים שכונת מגורונים או קרוונים על־יד מושב, אפשר לדאוג להסעה. בבוקר, לדוגמה, כאשר הילדים הולכים לגן הילדים, ההסעה שמביאה את כל ילדי בתי־הספר האזוריים לוקחת אותם, אבל כאשר מסיימים את הלימודים, בשעה 13:00, אין הסעה חזרה, ואז הורה צריך לקחת את ילדו בגיל הגן — וזה במקרה שאחד ההורים לא עובד, כיוון שאם שניהם עובדים, שניהם נמצאים בבאר־שבע — צריך לקחת את הילד בגיל הגן וללכת אתו חצי שעה ברגל. אם מדינת ישראל כבר הקימה שכונה של 120 קרוונים, היא יכלה לחשוב על איזה פתרון לילדים. אני יודע שחלק מסתדרים ומתארגנים, אבל כאן מדובר על בעיות שכן אפשר היה לפתור אותן; בעיות של איכות חיים. אולי צריך לשקול ב"עמידר" או במשרד הבינוי והשיכון להקים איזו רשות לטיפול בשכונות המגורונים, ולהקציב סכום כלשהו לקראת תקופת החורף עבור סלילה, בייחוד באותם מקומות המועדים לבוץ, למצוא עזרה לסתימת המגורונים אם יש בעיות של גשם, וכו'.

אני רוצה לשמוע, בין בדיון במליאה ובין בכל אפשרות אחרת שיציע סגן השר, אם יש היערכות מיוחדת של המשרד לקראת החורף לגבי שכונות המגורונים, שכונות הקרוונים, ואני מבקש גם לשמוע התייחסות לגבי בעיית האתיופים המיוחדת. האם איננו נופלים במקרה הזה לאותו ריב סמכויות שלא צריך לעניין אותנו בהקשר זה, בין הממשלה לסוכנות היהודית, והאם באמת אנחנו עושים הכול כדי להוריד את הצפיפות בבתי־המלון?

בהקשר דבריו של קודמי, אני מבקש לדעת, האם באמת אותה אופציה שניתנת ומוצעת לעולים ניתנת ומוצעת גם לישראלים שנמצאים בבתי־המלון, לעבור לשכונות של קרוונים? אם כן, יכול להיות שלי יהיה ויכוח עם הדובר הקודם, ואם לא, כי אז אני חושב שצריך להציע להם גם את האפשרות הזאת. בכלל הייתי רוצה שנלך על־פי העיקרון, שצריך להציע את המינימום, לא יותר מהמינימום, אבל להשתדל מאוד שלכל עולה אפשר יהיה להציע יותר מאופציה אחת, וכל המרבה הרי זה משובח, ושכל הצעה המוצעת לעולה — תהיה מוצעת גם לישראלי שנמצא במצוקת דיור. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, לא התכוונתי לבוא חשבון עם איש ביום הזה, אבל אני רוצה בראש ובראשונה לברך את צביקה יעקבזון, מזכיר סיעת ש"ס בכנסת, על היוזמה הברוכה שלו. הוא לקח יוזמה לידיים, פנה לחברי הכנסת אחד אחד, והביא אותנו למלון "שלום".

אני מברך את כל חברי הכנסת שהיו שם, לרבות חבר הכנסת אלי בן־מנחם, שאני בטוח שהוא יושב עכשיו ונאנח על כך שהוא לא יכול לדבר בנושא הזה, משום שיש החשבונות הסיעתיים — — —

אליהו בן־מנחם (העבודה):

— — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אני בטוח שאני מדבר גם מתוך לבו של חבר הכנסת אלי בן־מנחם.

אני רוצה לברך בהזדמנות זאת את סגן יושב־ראש הכנסת, יושב־ראש הישיבה, חבר הכנסת שלמה דיין, על כך שהוא יזם את העניין, הביא אותו לנשיאות, ציין את חשיבות הנושא הזה, וזאת הסיבה לכך שאנחנו יושבים ומתדיינים פה.

אדוני סגן שר השיכון, צר לי, ובכאב אני אומר זאת לך, שדיון במליאה בנושא שהוא חשוב וכאוב כל כך, אחרי שאתמול דיברנו על הרעב והעוני בקרב ילדים במצוקה, וכאשר היום אנחנו מדברים על מצוקה מסוג אחר, אף שזה בערך באותה מסגרת, על ילדים הגרים בתנאים איומים שהם גם הילדים הרעבים — המליאה הזאת שוב ריקה. שום שר אינו נוכח פה. השר שרון מצפצף עלינו צפצוף ארוך, ואינו מתכוון להשיב.

עובדיה עלי (הליכוד):

יש כאן שני סגני שרים. למה לך לזלזל בסגן שר השיכון ובסגן שר הביטחון?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

לא התכוונתי לגרוע מזכותו של סגן שר הבינוי והשיכון, ובוודאי אני מברך אותך, אדוני סגן שר הביטחון. אבל אתה לא באת לכאן בתור סגן שר הביטחון. אתה באת בגלל הרגישות החברתית שלך. וזה ההבדל.

חברי הכנסת, מאז תחילת העלייה הוחמר לאין שיעור מצבם של הזוגות הצעירים בני הארץ והורע מצבם של משוחררי צה"ל. שתי רעות חולות, חברי הכנסת, פוקדות את האזרחים הצעירים האלה: ראשית, מחסור חמור בדירות זמינות; שנית, מחירן היקר של הדירות האלה. יש היום אלפי זוגות צעירים, שנמנעת מהם האפשרות לבנות בית ולממש את שאיפתם לכונן משפחה נורמלית. אלה מהם שזכאים למשכנתה, ונחשבים להלכה אנשים מאושרים, נמצאים, לצערי, במצב אומלל. וכי מה מועילה.היום המשכנתה לזכאי? כדאי לשים לב לנתונים. פעם היתה המשכנתה כ־90% מערך הדירה, אבל עכשיו היא מסתכמת בפחות משליש מערכה של הדירה.

אדם לא יכול לבנות משפחה בישראל רק על סמך זכאות, חברי הכנסת. הזכאות איננה גג ואיננה סלון. היא בסך הכול חתיכת נייר. הזכות לבדה היא רק אוויר, לא בית. כדי לבנות משפחה, חברי הכנסת, ולהוליד ילדים דרוש בית של ממש. אבל היום המרחק בין הזכאות לבין אותו חלום, אותו בית, הוא כמרחק מזרח ממערב.

אדוני היושב־ראש, שוכני האוהלים, ואתה ראית אותם כמוני ולכן אני לא צריך להסביר זאת לך, הם רק קצה הקרחון של הבעיה הקשה הזאת. אדם לא נוטל את אשתו ואת ילדיו והולך לגור באוהל אם יש לו אפשרות סבירה אחרת. אדם הולך עם משפחתו לגור באוהל רק כשאין לו ברירה.

אל ישלה איש מאתנו את עצמו, חברי הכנסת, שמשפחה שפונתה מהאוהל כבר מצאה לה מנוחה ונחלה. מפונים רבים הועברו לבתי־מלון, והם תקועים שם במצב ללא מוצא. ראינו אותם מפוזרים בכל בתי־המלון. אדוני היושב־ראש, אתה דיברת על זה והזכרת שמות, ואני מעדיף שלא להזכיר שמות. אבל הם מפוזרים בבתי־המלון בתנאים מחפירים, כמו במלון "שלום", ששם הם נמצאים בתנאי דיור קשים, משפחות שלמות בחדרים צרים, בתנאים סניטריים עלובים. כל אחד חושב, שלכאורה בית־מלון הוא בכל זאת איזו מסגרת. אבל זה לא בדיוק כך. הם שם בתנאים סניטריים עלובים. ניגשנו לקירות שלידם הם מבשלים, ראינו שם ג'וקים, והם דיברו על חולדות. המצב ממש לא ייאמן, אדוני סגן השר.

ומה הם דורשים, האנשים האומללים האלה? מה כבר הם דורשים, וילה בסביון? לא. דירת פאר? גם כן לא. בצפון תל־אביב? גם כן לא. הם דורשים משהו זול הרבה יותר וצנוע הרבה יותר מווילה או מדירת פאר. הם דורשים בסך הכול, אדוני סגן השר, קרוון מתקבל על הדעת. לא אותם מגורונים שמציעים להם אלא קרוון, למען השם. מה כבר דורש אזרח תושב הארץ הזאת, שנלחם למענה, עושה הכול ומגדל ילדים? כל הבקשות והתחנונים שלו מתרכזים בקרוון עלוב.

אדוני היושב־ראש, איש לא יכול לטעון שחסרים בארץ קרוונים. מלא כל הארץ כבודו של שר הבינוי והשיכון, וכל מי שיש לו עיניים בראשו רואה שהארץ מלאה בקרוונים, קרוונים, קרוונים ריקים. אני תובע מהשר אריאל שרון תשובה ברורה וחד־משמעית על השאלה, מדוע אינו מעמיד קרוונים לרשותם של מחוסרי הדיור?

המרירות של חסרי הדיור, אדוני היושב־ראש, מעבירה אנשים על דעתם, והעצבנות אצלם מרובה.

כאשר השר כבר נותן קרוונים לחלק ממחוסרי הדיור, בא ראש עיריית תל־אביב ומתקומם נגדו, ותובע להחזיר את המשפחות אל בתי־המלון. שלמה להט טען נגד שרון, שהוא מערבב חסרי דיור עם עולים חדשים, חצי־חצי; 50% חסרי דיור ו־50% עולים חדשים. איך הוא אמר? — "לא בריא למהול אנשים קשי־יום, עם המון בעיות אישיות, במקום אחד עם העולים. זאת מנטליות שונה, ואני לא רוצה לרכז את האנשים האלה במקום אחד". כך אמר ראש העיר. רבותי חברי הכנסת, זה ציטוט מדבריו של ראש עיריית תל־אביב שלמה להט, שכל פעם יש איזו נימה גזענית בדבריו, כל פעם הוא זורק דברים לחלל האוויר, ואנחנו לא מתכוונים להשיב לו על הדברים האלה שאמר, לא מתכוונים לתת לו פעם אחת על הראש.

עד כאן היו דבריו של ראש העיר תל־אביב, ואני רוצה להזהיר את השומעים לדבריו. כשאדם מדבר על מנטליות, הוא מסתיר בדרך כלל הלך מחשבה גזעני, חברי הכנסת. מה הדיבורים האלה על מנטליות, אם לא רמז דק לכך שיש עולים חדשים שהם הטובים, ויש חסרי דיור שהם, כמו שאנחנו יודעים, הרעים?

חברי הכנסת, אני דוחה את הדיבורים האלה על מנטליות, וקורא מעל הדוכן הזה לראש עיריית תל־אביב, מר שלמה להט, שימהר לחזור בו מדבריו.

אדוני היושב־ראש, אני רוצה לחזור ולשאול שוב ושוב אותה שאלה: למה בשביל עולים חדשים יש מיליארדים של שקלים, ואין בנמצא מיליונים אחדים בשביל זוגות צעירים חסרי דיור?

כל שרי הממשלה כבר עמדו כאן והבטיחו עשרות פעמים, שהתקציבים לעלייה לא יהיו על חשבון תקציבי הרווחה. אתם זוכרים, חברי הכנסת, מה אמרו לנו פה? אמרו שהכסף לא בא מתקציב המדינה, אלא מאמריקה, מה אתם רוצים מהעולים? מסתבר, חברי הכנסת, שאנחנו משלמים גם משלמים. אנחנו לא האמנו לדבריהם, וטענו כל הזמן שרק הדפוקים והעניים ישלמו את מחיר העלייה. עכשיו, חברי הכנסת, ככר ברור לכולם שצדקנו. אינני אומר זאת בשמחה, אלא בצער ובכאב לב. הלוואי שלא היינו צודקים. הלוואי שהיינו טועים.

עכשיו, כשהאמת יצאה לאור, צריך לשוב ולזעוק: למה האפליה האיומה הזאת בין עולים חדשים ובין בני הארץ הוותיקים? מפלים לרעה אדם שנולד וגדל בארץ הזאת ונתן את

כל מה שיש לו, לעתים אפילו את היקר מכול, למען המדינה, לעומת עולה חדש. ושוב אני שואל: למה זכאי עולה חדש לסיוע בדיור בסכום כפול מזה שזכאי לו ישראלי ותיק, ובתנאי החזר טובים הרבה יותר? ונוסף על הכול, אם תרצו, חברי הכנסת, גם בלי ערבים?

אתמול, חברי הכנסת, במסגרת הדיון על התרחבות ממדי העוני, אמרה חברת הכנסת נאוה ארד, שהגיע הזמן להקים מחדש את תנועת הפנתרים השחורים, ולחזור לתקופת ההפגנות. חברי הכנסת, אתם מאמינים למשמע אוזניכם? לא אני אמרתי זאת, חברת הכנסת נאוה ארד אמרה זאת. היא גם ליוותה אותנו בהפגנות והיתה אחד האנשים שהנהיגו את המאבק הזה בארץ הזאת.

מיכאל קליינר (הליכוד):
אתה מתכוון לחברת הכנסת נאוה ארד?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
כן, כן, כן. היא הציעה בפעם הראשונה, אדוני חבר הכנסת קליינר, שותפות של פנתרים שחורים ולבנים. אדרבה, אני מברך אותה ומקבל בכל הלב את ההצעה שלה. בואו באמת נלך ונתארגן יחד, שחורים ולבנים.

חברי הכנסת, נראה שממשלת הליכוד, כמו ממשלות המערך לפניה, אינה מבינה את שפת הנימוקים האנושיים והמוסריים, ומזלזלת בדברים הנשמעים בבית הזה ומעל הדוכן הזה. הבה, אם כן, נפעל לליכוד כל הדפוקים, כדי לדבר עם הממשלה בשפת הרחוב, בשפת המאבק ההמוני. זוהי כנראה השפה היחידה שהממשלה הזאת, חברי הכנסת, מבינה. תודה רבה, אדוני היושב־ראש.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. תשובת סגן השר, בבקשה. מדברי חבר הכנסת צ'רלי ביטון חשבתי, שהוא כבר שר בממשלה ויוכל לפתור את כל הבעיות.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
אדוני סגן השר, כרגע דיברנו ביניינו ואמרנו שאתה יודע לתמצת את הדברים, לעשות את זה יפה ובקיצור.

היו"ר ש' דיין:
אל תתפלאו אם סגן השר רביץ יביא כעת פתרון מעשי, אני אומר לכם.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ארבעת המציעים הצעה לסדר־היום, אני מוכרח לומר לכם, אתם יודעים בדיוק כמוני, כי בעיית הקליטה היא בעיה מורכבת. היא איננה בעיה אשר מופקדת בידי משרד אחד בלבד. הבעיה הזאת נפרסת על כל משרדי הממשלה כמעט ובמידה שווה כמעט. למשל, משרד השיכון — אין מה לדבר; משרד התעשייה והמסחר — בוודאי; משרד העבודה; משרד החינוך; משרד הדתות ואפילו משרד הפנים, אולי עוד. קשה לי, כנציג של משרד אחד, לבוא ולייצג כאן לפניכם את עמדת כל משרדי הממשלה. זה דבר בלתי אפשרי. יכול להיות שראש הממשלה בכבודו ובעצמו היה צריך פעם אחת לעלות על במה זו ולרכז את התשובות של כל משרדי הממשלה.

חבר הכנסת לובה אליאב, הרי כולנו יודעים את גודל מעשיך בשנים היפות ההן. אני לא מחמיא לך במיוחד.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
מה שמגיע לך מגיע.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אנחנו צריכים אחת ולתמיד להבין את עניין המגורונים. הרי בכל דבר אתה יכול תמיד להסתכל על חצי הכוס המלאה או להיפך. מדוע עלתה בדעתנו בכלל הצעת המגורונים? מדוע זה בא לעולם? נכון שיש היום מגורונים שדולפים בגשם, אבל גם פה הגזמת מעט. לא אלפי מגורונים דולפים.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
לא אמרתי אלפים.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אמרת. תסתכל בפרוטוקול. אין אלפי מגורונים דולפים. אני מכיר בתים שנבנו בבנייה קונבנציונלית, וגם הם דולפים לפעמים. על כל פנים, קיימת בעיה.

כיצד עלה במחשבה להביא את המגורונים לישראל? אנחנו היינו צפויים לעלייה מבורכת הרבה יותר מזו שהגיעה בסופו של דבר. המספרים אשר ניתנו לנו על־ידי המומחים שלנו היו כפולים מן העלייה שהגיעה. כולנו ידענו, שלא נמצא פתרון בבנייה רגילה או באיזה סידור אחר, אלא בפתרון אלטרנטיבי.

אנחנו עמדנו בפני האלטרנטיבה להביא אוהלים, כפי שהציע זאת שר הקליטה, ואמרנו: אוהלים לא נביא. רבותי, הבה ונבין, המגורונים אינם במקום בתים; המגורונים אינם במקום דירות; המגורונים הם במקום אוהלים.

עשינו את החשבון אצלנו במשרד, וראינו כמה כסף אנחנו צריכים להשקיע בזה. אמרנו: טוב יהיה שנשקיע ממון נוסף ולא נביא את העולים החדשים לאוהלים. עם כל הנוסטלגיה שהיתה בעבר; עם זאת אמרנו: לא יהיו אוהלים, במקומם יהיו מגורונים.

המגורון הוא יחידת דיור בת 23 מ"ר.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
זה כלובון, זה לא מגורון.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
לא חשוב, איך שתקרא לזה. בכל מקרה, חבר הכנסת ביטון, אילו באתי בשנות ה־50 למעברות, ובמקום האוהלים הייתי מציב לידם מגורונים, כולם היו מסכימים להתחלף. תסכים אתי בזה. לכן זה היה התחליף לאוהלים, לא לבתים.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני רוצה להעיר, אדוני סגן השר, שבוודאי לא נעלמה ממנו נבואתו של ישעיהו הנביא "ע' אושיבך באהלים כימי מועד".

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
הוא גם אמר "ונבנה בתים".

היו"ר ש' דיין:
"כימי מועד", רק לשבעה ימים, לא לעולמי עד.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
לכן, רבותי, כך יש לראות את המגורונים. כמובן, אינני אומר שזאת תכלית הטוב, גם במצב הקשה. אני מסכים עם חבר הכנסת קליינר בהערותיו, שהיה צריך לתת איזו נימה אישית, איזה "מגע אישי", כך שגם מקומות המגורונים יהיו נעימים קצת יותר לחיות בהם.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני השר, האם אתה גם יכול להשיב פרטנית?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני אשיב על הכול, חבר הכנסת צ'רלי ביטון. עוד לא הגעתי אליך. מה קרה? אני הולך לפי התור. הוא אומנם אשכנזי, אבל לא בגלל זה בחרתי בו לראשונה. אתה היית האחרון.

חבר הכנסת קליינר, נכון, היינו צריכים לשפר. יושב כאן סגן שר האוצר. מאחר שהבעיה היא כה מורכבת, אני לא רוצה לבוא תמיד ולהטיל את האשמה על משרד האוצר או על משרד אחר. אני לא יכול להטיל את האשמה.

רבותי חברי הכנסת, ראו, גודל המגורונים הוא 23 מ"ר. התחננו שהמגורונים יהיו בגודל של 25 מ"ר, כי כך קיבלנו בתכנון. הורידו לנו 2 מ"ר. התחננו שיעשו את הפיתוח קצת יותר רחב, קצת יותר נעים, בצורה שונה. משרד האוצר, כמובן בגלל אילוצים, כמובן בגלל מבט כללי על כל תקציב המדינה, כמובן בגלל הדברים הללו, עמד ושמר על קופת המדינה ואמר: רק זאת אנחנו יכולים לתת ויותר לא; אם תרצו יותר — תביאו אוהלים. תמיד עמדה האלטרנטיבה המאיימת הזאת לנגד עינינו. משום כך אנחנו, כדי להגיע לפתרון הזמני לחלוטין, הגענו להצעה הזאת של המגורונים.

אבל, הנה אמרת דבר נכון, סיפרת את סיפור גילת. אני מכיר את הסיפור הזה. הוא באמת אנושי מאוד, ואינני יודע איזו תשובה אוכל לתת לך. בוודאי אשלח אותך אל השר זבולון המר, שיש לו סעיף תקציבי להסעת תלמידים, ואומר לך: גש אל השר זבולון המר, כדי שיפעיל את הסעיף התקציבי לילדי גילת. וכן הלאה וכן הלאה.

נכון אמרת, חבר הכנסת קליינר, שבאשר לפתרון הפרטני הזה של שיכון, של קורת גג, הגענו למקסימום, או נאמר שהמצב טוב הרבה יותר, כפי שאתה תיארת, מאשר היה לפני שנה או שנתיים. אני חושב שמשרד השיכון יכול להתברך בעניין הזה באופן כללי.

רבותי, למקסימום אין גבול. אתם ראיתם פעם אחת גבול למקסימום? תיסעו כאן בארץ ותראו שאין גבול, כיד הדמיון הטובה עלינו. לצערי, גם למינימום אין גבול. פעמים אנחנו אומרים זהו המינימום, ואחר כך אנו מוצאים שהאילוצים מביאים אותנו למינימום שבמינימום. והלאה מי ישורנו?

כאן אני מגיע ספציפית לנושא של מלון "שלום". הנושא באמת כואב מאוד. ראשית, הוא קרוב אלינו מאוד. הוא קרוב אלינו, בירושלים, אנחנו יכולים לראות אותו. אבל הוא לא המקום היחיד הזועק. זה ממש זועק, במיוחד — כפי שאמר ראש הישיבה — כשאתה בא ומסתכל בעיניים. אתה לא מסתכל על הספרים ולא על התקציבים ולא על מה שיש, אלא בעיניים של הילדים ושל האמהות. אז הבעיה זועקת עד לב השמים, מזעזעת. הבעיה קשה.

בנוגע למלון "שלום", כבר ניחש היושב־ראש, ואכן, אני בא, אינני יודע אם זו בשורה גדולה, אבל אומר כיצד אנחנו במשרד רואים את הנושא הזה. ראשית אני רוצה לומר, שכל פתרון, לרבות פתרון של בעיית מלון "שלום", מיועד גם למחוסרי הדיור הישראלים. זה אותו פתרון באופן עקרוני. שאל חבר הכנסת צ'רלי ביטון: מדוע לא נותנים להם מגורונים?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

קרוונים.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

קרוונים או מגורונים, מה שיש, לפי הקריטריונים. אם זו משפחה גדולה יותר, הם יקבלו שני מגורונים. "זה מה יש".

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, לא רק אפשר לתת אלא גם אפשר וגם צריך — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

ברשותך, אדוני היושב־ראש — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, נשמע קודם מה אומר סגן השר. אחר־כך אעזור לך.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

שאלה קטנה אחת: מדוע משפחה בת ארבע נפשות זקוקה לשני מטבחים, לשתי מקלחות, וזאת על חשבון מסגרת של מגורים.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

ודאי שזה רעיון שאיננו טוב. אבל זה מה יש. אתה מבין עברית?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

זה לא מובן לי.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

תן לי לומר לך מהו הפתרון.

היו"ר ש' דיין:

הבה נשמע את הפתרון עד הסוף.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

ובכן, משרד הבינוי והשיכון מעמיד לרשות עולי אתיופיה המתגוררים במלון "שלום" שני אתרי מגורונים: האחד בחולדה והשני בגבעת־המטוס בירושלים. אנחנו מקווים שהאתר בחולדה יאוכלס במהלך חודש דצמבר או בקרוב מאוד. האתר בירושלים יאוכלס במהלך חודש ינואר. אנחנו מקווים שהבעיה של עולי אתיופיה תיפתר במשך החודשיים הללו, כפי שהזכרתי.

כפי שאמרתי, אנחנו מעמידים מגורונים, אותם בתים שנותרו לנו, שיש לנו. אין לנו תקציב לרכישת קרוונים. לכן אני יודע, שלצערי נותנים לפעמים למשפחה גם מה שהיא איננה זקוקה לו, כמו שני מטבחים. זה ביחס לעולי אתיופיה, אם הם יהיו חפצים בכך. כמובן, לא נכפה עליהם.

ביחס לחסרי הדיור שמתגוררים במלון, גם כתוצאה מהזירוז של משלחת חברי הכנסת, תיבדק ביתר מהירות זכאותם של היושבים בבית־המלון. נראה לנו שכולם או כמעט כולם נמצאים בקטגוריה הזאת. גם הם יקבלו את הפתרון של מגורונים בירושלים, מאחר שהם תושבי ירושלים.

העולים מברית־המועצות, אלה שמתגוררים במלון, הם מלכתחילה — ויש לנו מעקב אחרי זה — נמצאים בדיור זמני במלון. יש לנו כבר כמה מחזורים, לאמור, המחזור הקודם מצא את מקומו ועניינו באחד המקומות בארצנו.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

הם מתחלפים מפני שחלק גדול מהם חוזר לרוסיה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

לא, לא צריך להגזים. הירידה לברית־המועצות זעומה ביותר. היא קיימת, לצערנו, אבל היא איננה משקפת את המציאות, ברוך השם.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
מהי המציאות?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
היא איננה משקפת את המציאות הכללית ואת העלייה הזאת. תמיד יש פה ושם בשוליים דברים קשים, ולא אותם צריך להכליט.

אם אנחנו מתייחסים למלון "שלום", הרי לגבי חסרי הדיור והעולים מאתיופיה, אני רואה את הסידור בחודשים דצמבר וינואר. אני חושב שאתר המגורנים, גם בירושלים, יהיה מוכן. עובדים בקצב מוגבר. אני אפילו מחיתי פעמיים כי עבדו שם בשבת וציוויתי עליהם שלא יעבדו בשבת. אבל זה רק מראה שיש להם להיטות לגמור מהר מאוד את העבודה שם. העבודה שם תיגמר והבעיה הזו תיפתר.

רבותי חברי הכנסת, הבעיה היא מורכבת. לו ראיתי את הבעיה רק בעיניים של משרד הבינוי והשיכון, הייתי מבקש מכם שתסתפקו בדברי ומציע להסיר את ההצעות מסדר־היום. אבל אני מסכים אתכם שהבעיה היא מורכבת, היא איננה בעיה של משרד אחד. היא בעיה של עבודה, כפי שזעק מחדרי לבו חבר הכנסת אריה אליאב. היא בעיה של פרנסה, של עיסוק, של תרבות, של חינוך, של הכול. היא איננה בעיה של משרד אחד.

אני בהחלט מציע להעביר את הנושא — ובאופן יוצא מן הכלל להעביר אותו לוועדת העלייה והקליטה, לא לוועדת הכלכלה, כפי שזה נעשה תמיד, כיוון שהבעיה מקיפה משרדים רבים והיא בשורשי הבעיה של הקליטה. לכן אני מציע להעביר את כל ההצעות לוועדת העלייה והקליטה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני היושב־ראש, אני חושב שצריך להפריד בין הנושאים ולהעביר חלק מההצעות לוועדת העלייה והקליטה ואת החלק השני לוועדת הכלכלה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אני חושב שכדאי לרכז את הנושא הזה ומשום כך להעביר את כל ההצעות לוועדת העלייה והקליטה.

היו"ר ש' דיין:
אדוני היושב־ראש, אני מבקש שיקול דעת בנושא הזה. כחבר הנשיאות של הבית אני יודע שעמדנו בפני בעיה זו כאשר חיברנו את כל הנושאים. יש נושאים של עולים חדשים, יש נושאים של חסרי דיור. בלית ברירה, היות שהועלו הצעות רבות באותו יום, חיברנו אותן יחד.

לכן, הייתי ממליץ לקבל את הצעתו של חבר הכנסת צ'רלי ביטון להפריד את ההצעות. יהיו הצעות הנוגעות לעולים החדשים שיעברו לוועדת העלייה והקליטה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
ועדת הכנסת תחליט על כך. ועדת הכנסת תפזר או תחבר את ההצעות, כראות עיניה.

היו"ר ש' דיין:
אנחנו נפעל בוועדת הכנסת בנדון כדי שיהיה פתרון מהיר ככל האפשר.

חבר הכנסת אליהו בן־מנחם, יש לך הצעה אחרת. בבקשה. לפני שאני מוסר לך את רשות הדיבור, אני רוצה להודות לסגן שר הבינוי והשיכון הרב רביץ, שהביא לנו איזה פתרון זמני לעת הזאת.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מבחינה טכנית, ורק טכנית, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת קליינר מסדר־היום.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
זה מיותר.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
זה לא מיותר. זה טכני. זו הדרך היחידה המאפשרת לי להתבטא. אולי צריך לתקן זאת ולמצוא פטנט אחר כדי שאפשר יהיה להתבטא.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
בעבר זה היה משהו חריג. היום, כאשר זה הופך להיות שגרה, זה יוצר בעיה לכנסת.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
מה לעשות? תתקנו זאת.

הבקשה שלי אליך, אדוני סגן היושב־ראש, היא לפנות ליושב־ראש הכנסת, כדי שהוא יפנה לשר הבינוי והשיכון בדחיפות, מעבר להחלטה להעביר את הנושא לוועדה, כדי לזרז את ההליכים ולפתור את מצוקותיהם של האנשים החיים במלון "שלום".

מה שמפחיד אותי, וביקרתי שם, אלה הם המתחים המיותרים שנוצרים בין העולים החדשים לבין מחוסרי הדיור, לא באשמתם של מחוסרי הדיור, ובוודאי לא באשמתם של העולים, ולא באשמת משרד השיכון, ולא באשמת המדינה. אבל באופן טבעי נוצרים מתחים. מדברים היום על עולים ועל עלייה, ובאיזה מקום דווקא הוותיקים מרגישים את עצמם מוזנחים. חייבים לעשות איזה אקט, אולי סמלי, שהראשונים שיצאו ממלון "שלום" יהיו דווקא אותם מחוסרי דיור. אלה 15 משפחות בסך הכול. יש לדאוג להן במהירות.

שר הבינוי והשיכון מפתח היום ובונה אלפי יחידות דיור. אלפי קרוונים עומדים ריקים בכל רחבי הארץ. יש היום בתי־קברות של קרוונים שהולכים ונהרסים. זה כסף טוב של מדינת ישראל. אפשר היה למצוא את הפתרון הרבה יותר מהר מאשר עד חודש ינואר, אדוני סגן השר רביץ. אפשר למצוא את הפתרון בתוך שבוע. אפשר לעבוד טוב יותר. אינני יודע אם חייבים להשלים את העבודה בכל האתר. אפשר להתחיל בחלק מהאתר, לפתור את הבעיות שלהם, כדי שהם ירגישו טוב יותר, כדי שירגישו שלמדינה אכפת גם מהם, כי מי שסובל שם זה הדור השלישי של בני המעברות של שנות ה־50. אתה יודע זאת יפה. אלה אותם ילדים שסובלים היום גם בתחום החינוך. צריך למצוא את הדרך, צריך למצוא את הפתרון כדי שהם ירגישו את עצמם שווים, ולא שווים פחות. תודה.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה לחבר הכנסת אלי בן־מנחם.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (העבודה):
לאיזו ועדה יועבר הנושא?

היו"ר ש' דיין:
מכיוון שהיו פה כמה הצעות, ועדת הכנסת תחליט. יש פה גם נושא של עולים חדשים, של קליטה, של עלייה ושל מחוסרי־דיור. ועדת הכנסת תחליט.

רבותי, לפנינו שתי הצעות, הצעה שוועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה יועבר הנושא, והצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום של הכנסת. נא להצביע.

עובדיה עלי (הליכוד):
אני מבקש להוסיף גם את קולי.

היו"ר ש' דיין:
אני אכלול גם את קולך. אנחנו מצביעים. זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה	—	15
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום	—	אין
נמנעים	—	אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:
15 בעד, כלול בזה גם קולו של סגן השר עובדיה עלי. אין מתנגדים. אין נמנעים. ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה יועבר הנושא.

אני רוצה לומר לך, אדוני סגן השר, היות שהנושא הזה קרוב לכולנו, אנחנו נעקוב אחריו ונוודא, שאכן בחודש דצמבר או ינואר יימצא פתרון לאותם אנשים. תודה רבה.

כ. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון סעיף 34) (פיקוח פרלמנטרי על גיוס מילואים), התשמ"ח — 1988 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ש' דיין:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק י"ד, הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון סעיף 34) (פיקוח פרלמנטרי על גיוס מילואים), התשמ"ח — 1988, של חברי הכנסת אברהם פורז ואמנון רובינשטיין. ינמק חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. בבקשה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
מהמקום, אדוני היושב־ראש.

היו"ר ש' דיין:
כן, כן, מן המקום.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו נועדה לשים קץ למצב בלתי נסבל הנוגע לשירות מילואים, שבו, על־פי מה שקרוי בציבור צו־8, שלטונות הצבא נוהגים לקרוא לשירות מילואים ללא הגבלה כלשהי של ימי המילואים, כלי להתחשב כלל באמור בחוק שירות ביטחון.

הצעה זו נועדה לקבוע דבר פשוט, והוא, ששירות מעבר לתקופה הקבועה בחוק שירות ביטחון, מה שקרוי שירות מילואים חריג, בלשון העם צו־8, יהיה תלוי באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כפי שאכן התכוון החוק וכפי שגם הציע בית־המשפט העליון לכנסת לעשות.

נודע לי, מפיו של סגן שר הביטחון, חבר הכנסת עובדיה עלי, שהממשלה מוכנה להנהיג הסדר חדש כזה בתנאים מסוימים, שיקבעו את סמכות הרמטכ"ל לקבוע שירות מילואים חריג בעתות חירום, שיקבעו סוגי אנשים שאפשר לקרוא להם מעבר למכסה ויסדירו את כל הנושא הזה בצורה חדשה, בלי הבחנה בין טוראים לרב־טוראים ומעלה ובלי כל מיני הבחנות אחרות שקיימות בחוק.

אני מודיע כאן, שאני מסכים שהצעת החוק שלי תועבר לוועדת החוץ והביטחון להכנה לקריאה ראשונה, בכפיפות לחריגים ולתנאים שמציעה הממשלה, אם כי, כמובן, גם את החריגים והתנאים האלה תבדוק ועדת החוץ והביטחון, תראה אותם ותחליט לגביהם, ומה שיוחלט הוא שיהיה. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. ישיב סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הצעתו של חבר הכנסת רובינשטיין לתיקון סעיף 34 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו — 1986, היא כללית, ומשמעותה היא כי חובה להביא כל צו הקורא לשירות מילואים לאישור ועדת החוץ והביטחון, דהיינו, גם צווי פוקד ומפקד המוצאים בכל ימות השנה במסגרת הפעילות השגרתית של צה"ל. לפיכך, יישומה בפועל של הצעת חבר הכנסת רובינשטיין בלתי אפשרית מבחינתה של מערכת הביטחון.

זאת ועוד, בית־המשפט הגבוה לצדק קובע בהחלטות שונות בנושא זה, כי רק צווים שהוצאו על־ידי פוקד או מפקד לצורכי כוננות חייבים באישור ועדת החוץ והביטחון, כאשר המונח "צורכי כוננות" הוגדר כמצב בלתי שגרתי, שבו נחוץ לגייס אנשי מילואים מחמת מצב ביטחוני מיוחד — מלחמה או נסיבות המצדיקות את העמדת הצבא במצב הכן — זאת להבדיל משירות מילואים שגרתי שלא לצורכי כוננות. בכך אישר בית־המשפט העליון את שגרת הקריאה לשירות מילואים מכוח צו שהוציא שר הביטחון.

דברי אלה באו במענה להצגת החוק של חבר הכנסת רובינשטיין. אלמלא התייחס לכך בית־המשפט הגבוה לצדק לא הייתי מעיר מה שהערתי בדברי אלה.

אדוני היושב־ראש, משרד הביטחון יזם הצעה לתיקון החוק, ברוח הצעתו של חבר הכנסת רובינשטיין. גם על־פי הצעה זו יוטל פיקוח פרלמנטרי על גיוס חריג של אנשי מילואים. עם זאת, משאירה הצעת חוק זו אפשרות לרמטכ"ל לקרוא לשירות מילואים חריג לצרכים מבצעיים מיוחדים ומיידיים, בלי להזדקק לאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת בעניין זה. זאת, כפי שאמרתי, על מנת להשאיר בידי הרמטכ"ל אפשרות לגייס אנשי מילואים לצרכים מבצעיים, על־פי שיקול דעתו ובהתאם למצב הביטחוני בשטח. אף שלא הוטל פיקוח פרלמנטרי על גיוס חריג שבסמכות הרמטכ"ל, הרי ייקבע בחוק משך הימים המקסימלי לגיוס ומספר המתגייסים לשירות כזה.

---

* נספחות.

ואלה עיקרי הצעת החוק של משרדנו: 1. גיל הגיוס המקסימלי יקוצר מגיל 54 שנים ל־51 שנים; 2. מספר ימי המילואים השנתי המקסימלי, שאינו חריג, יקוצר ל־50 ימים — סעיף 29(ג) להצעת החוק; 3. ייקבע בחוק כי שר הביטחון רשאי לקרוא בצו לשירות מילואים חריג, בזמן מלחמה, למכצעים מיוחדים. צו כזה יובא אחרי הינתנו ומדי שנה לאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת. כמו־כן, ייקבעו בצו משך השירות החריג, מספר המגויסים וחלוקת נטל השירות החריג לתקופות. בכך עונה הצעת החוק של המשרד, כמדומני, על רצונו של חבר הכנסת רובינשטיין להטיל פיקוח פרלמנטרי על גיוס מילואים חריג — סעיף 29(ג) להצעת החוק.

הרמטכ"ל רשאי לקרוא לשירות מילואים, לשירות מבצעי מיידי שלא בזמן מלחמה. זימון הרמטכ"ל לשירות מילואים חריג כזה אינו כפוף לאישור ועדת החוץ והביטחון, אך נקבעו בו מספר המגויסים בשנה ומספר ימי המילואים החריגים בשנה. בכך, לדעת המשרד, מושג הפיקוח הדרוש לזימון מילואים חריג על־ידי הרמטכ"ל — סעיף 29(ג) להצעת החוק.

שר הביטחון רשאי לגייס, בנסיבות חירום, בזמן מלחמה, בצו, אנשי מילואים ללא הגבלת זמן. צו כזה יובא מוקדם ככל האפשר לידיעת ועדת החוץ והביטחון — סעיף 34 בהצעת החוק.

היוצא מכך הוא, שגם על גיוס חריג של אנשי מילואים בזמן מלחמה מוטל פיקוח פרלמנטרי של הכנסת.

לפיכך, דעתנו היא כי בהצעת החוק של המשרד קיים מענה על הנושאים שהעלה חבר הכנסת רובינשטיין בהצעת החוק שלו, והוא פיקוח פרלמנטרי על גיוס אנשי מילואים חריג, מעבר למכסה השנתית שקבע ראש אכ"א — אגף כוח־אדם — שכן כל צו שר הביטחון לשירות מילואים חריג כפוף לאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

הואיל וחבר הכנסת אמנון רובינשטיין הודיע, שהוא מקבל את עקרונות החוק המוצע על־ידי מערכת הביטחון, אין לי התנגדות לאשר את הצעתו ולהעבירה לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה, תוך שילוב התיקונים המתבקשים בהתאם להצעת מערכת הביטחון.

אם הדברים אכן מקובלים על חבר הכנסת רובינשטיין, אני מציע לאשר את הצעתו ולהעבירה לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רובינשטיין, אתה מסכים?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

כן.

היו"ר ש' דיין:

אנחנו ניגשים להצבעה. בבקשה להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון סעיף 34 — פיקוח פרלמנטרי על גיוס מילואים), התשמ"ט — 1988, לדיון מוקדם בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

ההצעה של שר הביטחון נתקבלה פה־אחד: 10 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. ובכן, הצעת חוק זו תועבר לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

כא. הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון — פטור למכירה בין בני זוג בהליכי גירושין), התשנ"ב — 1991 *

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

היו"ר ש' דיין:

כעת אנו עוברים להצעת חוק תתמ"ו, הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון — פטור למכירה בין בני זוג בהליכי גירושין), התשנ"ב — 1991. ינמק מהמקום חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק מטרתה להקל על צדדים בהליך גירושין. לפי המצב המשפטי הנוכחי, אם במסגרת הליך גירושין בעל מעביר לאשה את הדירה, הוא חייב עקרונית במס שבח. המס הזה גורם לפעמים לכך, שכל הניסיון להסכם גירושין מתפוצץ בגלל נושא המס. לכן אני חושב שתיקון זה חשוב.

בעקבות שיחה עם נציב מס הכנסה כתב לי שר האוצר, שמשרד האוצר אינו מתנגד עקרונית להצעה, אבל יש לסייג אותה לגבי העברות שבוצעו לפני הגירושין, או העברות שבוצעו מכוח הסכם גירושין שקיבל תוקף של פסק־דין, והדבר הזה מקובל עלי.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

היו"ר ש' דיין:

אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

למעשה, אדוני היושב־ראש, אין לי הרבה מה להוסיף על מה שאמר חבר הכנסת פורז, וזו תשובתי בהחלט, וקמתי רק לברך אותו על היוזמה, כי אכן בעתות משבר קשות שעוברות על בני זוג — ואני אומר זאת גם כחבר בית־דין לעניין אחר — זה יכול להקל. כתוב: מצווה גוררת מצווה.

אני מברך אותו על יוזמה זו, שיכולה להקל הרבה על זוגות בעתות משבר; יבורך על כך.

* נספחות.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת פורז, באופן אישי אני רוצה להצטרף ולברך אותך על הצעה זו.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה על ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה	— 11
נגד	— אין
נמנעים	— אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון — פטור למכירה בין בני זוג בהליכי גירושין), התשנ"ב—1991, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

הנה כי כן, בעד — 11, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת חוק זו תועבר לוועדת הכספים של הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה.

גדליהו גל (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אני מוכן שתקדים את הצעת החוק של חברת הכנסת נאוה ארד.

היו"ר ש' דיין:

בסדר.

כב. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון — קופה ציבורית), התשנ"א—1990* (הצעת חברת הכנסת נ' ארד)

היו"ר ש' דיין:

אנו עוברים להצעת חוק תתל"ב, הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון — קופה ציבורית), התשנ"א—1990, של חברת הכנסת נאוה ארד.

חבר הכנסת גדליה גל, תודה רבה על המעשה האבירי.

נאוה ארד (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר, אני מביאה היום לכנסת הצעת חוק, שלמעשה האוצר הסכים לה, אלא שהאוצר הכניס חוק זה למסגרת חוק כולל, ואמר: תחכו עד שהחוק הכולל יגיע. אני רוצה לומר לאדוני סגן שר האוצר, גם מתוך הניסיון שלנו לגבי אלמנות ואלמנים, כי הצלנו אלפי אלמנות ואלמנים במדינת ישראל כאשר שינינו את חוק כפל הגמלאות. אילו חיכינו עד היום, היו אלפי אלמנות ואלמנים מפסידים כל חודש מאות שקלים שלא בצדק. מה שאני מביאה היום היה למעשה מוסכם עקרונית על האוצר.

חברי הכנסת, מה שקורה היום בפועל הוא, שעובדי מדינה שפרשו וחוזרים לעבוד, לפי החוק היום, אם הם עד גיל 60, מפחיתים להם כשני־שלישים מהפנסיה. אני מציעה שיעשו את זה עד גיל 55, גם בגלל המצוקות הקיימות היום. עובד מעל גיל 55 שחוזר לעבודה, אני מציעה שיופחת לו שליש מהקצבה בלבד. אינני מבטלת את ההפחתות, אבל אני מציעה שעובד שמלאו לו 60, לא יופחת מקצבתו סכום כלשהו. אנשים אלה עבדו למען זכויות הפנסיה שלהם.

לגבי גמלאי צה"ל והמשטרה, אני מציעה שמגיל 55 לא תופחת להם הקצבה.

אני רוצה לומר לאדוני היושב־ראש ולאדוני סגן השר: אנחנו מדברים במדינה קטנה, שיש בה מצוקת אבטלה; שיש בה, לצערנו, מצב ביטחוני לא־פשוט. יש אנשים שנתנו את מיטב שנותיהם למדינה. במקום מסוים החליטו שמוציאים אותם לפרישה מוקדמת.

אדוני השר, אני נדהמתי לראות, יש בידי רשימה של מאות מקומות שאסור לעבוד בהם, כי אדם שילך לעבוד בהם יפסיד מהפנסיה שלו; אבל אם הוא ילך לעבוד במקום פרטי הוא לא יפסיד. אביא לכם דוגמה: אם ילך לעבוד באיגוד לתכנון ולמחקר, הוא יפסיד; ב"בצלאל" הוא יפסיד; במועצות דתיות, שכוננו מכוח צווים, הוא יפסיד; בשלטון המקומי הוא יפסיד; במגן־דוד־אדום הוא יפסיד. אינני רוצה לקרוא עכשיו רשימה של עשרות מקומות. אין לזה הצדקה. לו היו אחרים ממלאים את מקומות העבודה האלה, אתה היית משלם להם את המשכורת. אנשים אלה עבדו, אנשים אלה פרשו, איזו הצדקה בעולם יש שהמדינה תבוא ותגיד: אם אתם חוזרים לעבוד באחת ממאות החברות, אתם מפסידים שני־שלישים מהפנסיה, או שליש מהפנסיה?

אריה אליאב (העבודה):

גם במוסדות חינוך.

נאוה ארד (העבודה):

גם במוסדות חינוך. אינני רוצה להלאות אתכם. אני ראיתי את הרשימה, אני נדהמתי. לא מדובר במאות אלפי אנשים. מדובר באנשים שנתנו את מיטב שנותיהם למדינת ישראל.

אני מבקשת מהכנסת לאשר את הצעת החוק. אתה יודע, אדוני סגן שר האוצר, ולא מהיום אנחנו עובדים יחד, שאני גם קשובה לבקשות הממשלה. אבל מה לעשות והממשלה לא מצליחה להעביר שום דבר, ובינתיים אנשים לא יכולים להיכנס למקום עבודה, או מפסידים זכות המגיעה להם ואינה חסד.

אני מבקשת מהכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. ישיב סגן שר האוצר.

כג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' דיין:

ועד שיגיע סגן שר האוצר לדוכן — הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב־ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

---

* נספחות.

לקריאה ראשונה — הצעת חוק־יסוד: כבוד האדם וחירותו, של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין; הצעת חוק שוויון הזדמנויות בעבודה (תיקון), התשנ"ב — 1991, של קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 19), התשנ"ב — 1991, של חבר הכנסת יצחק לוי; וכן הצעת חוק לעידוד סילוקם של מבנים בעלי חזות מוזנחת, התשנ"ב — 1991, של חבר הכנסת אברהם פורז.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה.

כד. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון — קופה ציבורית), התשנ"א — 21990*
(הצעת חברת הכנסת נ' ארד)

היו"ר ש' דיין:
כבוד סגן השר ישיב על הצעת החוק של חברת הכנסת נאוה ארד.

סגן שר האוצר י' עזרן:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, עובד המדינה שפרש לקצבה והחל לעבוד בגוף שנקבע בחוק כ"קופה ציבורית" אינו רשאי להשתכר מעבר לגובה משכורתו הקובעת, שעל־פיה נקבעת קצבתו. אם הוא עושה כן, מנוכה ממנו ההפרש ובלבד שנשארים בידיו שני־שלישים מקצבתו, אם הוא בן 60 או יותר, ושליש מהקצבה אם גילו פחות מ־60.

הממשלה הניחה על שולחן הכנסת את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32), התשנ"א — 1991, הכוללת, בין השאר, הקלה בעניין זה וכמה הקלות נוספות ואף החמרות.

הצעת החוק של חברת הכנסת נאוה ארד דנה גם היא בהקלה דומה, ותגרום לייתור עניין זה בהצעת החוק של הממשלה.

נאוה ארד (העבודה):
הממשלה לא העבירה את הצעת החוק.

סגן שר האוצר י' עזרן:
אני רוצה להדגיש, שלא הממשלה לא העבירה, הרי ישבנו בוועדת העבודה והרווחה ושם היתה התנגדות למכלול — — —

נאוה ארד (העבודה):
היא לא מצליחה להביא.

סגן שר האוצר י' עזרן:
בסדר, אבל כאן הדיון היה בוועדה.

בכל זאת, אין לי התנגדות שהצעת החוק תעבור לוועדה. לאיזו ועדה, את רוצה?

נאוה ארד (העבודה):
לוועדת העבודה והרווחה.

סגן שר האוצר י' עזרן:
לוועדת העבודה והרווחה. בסדר.

היו"ר ש' דיין:
אני מודה לך, אדוני סגן השר.

איני יודע אם מותר לי, כיושב־ראש הישיבה, לומר, אבל בכל זאת אומר שאני בטוח שמה שאמר סגן השר הוא נגד עמדת משרד האוצר. נקטת עמדה נגד משרדך, ואני מברך אותך על כך, אדוני סגן השר, שאף שמשרדך התנגד לנושא הזה, אתה התעלית היום מעל השיקולים האלה ועשית שיקול ענייני.

שלמה הלל (העבודה):
הוא נהג כבית הלל וזה יפה מאוד.

היו"ר ש' דיין:
נהג כבית הלל ואני מברך גם את בית הלל על כך.

רבותי, אנחנו ניגשים כעת להצבעה בקריאה טרומית. בבקשה, הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — 8
נגד — אין
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון — קופה ציבורית), התשנ"א — 1990, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:
שמונה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת חוק זו התקבלה בקריאה טרומית, והיא תועבר לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנה לקריאה ראשונה. תודה.

כה. הצעה לסדר־היום
רפורמה בתחום מטבע חוץ בישראל

היו"ר ש' דיין:
כעת אנחנו ניגשים להצעה לסדר־היום מס' 5935 — ואני חושב שזו ההצעה האחרונה — בנושא: רפורמה בתחום מטבע חוץ בישראל. חבר הכנסת גדליה גל, בבקשה.

אדוני סגן השר, אני חושב שגם לחוק הזה שהעברנו כעת גם הקואליציה הסכימה.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (העבודה):
היא הצביעה ברגליים.

היו"ר ש' דיין:
עובדה שהם לא נמצאים, סימן שהם מסכימים.

בבקשה, חבר הכנסת גדליה גל.

---

* "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 736.

גדליהו גל (העבודה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ביום שישי האחרון נתבשרנו בכלי התקשורת, ובהבלטה, על רפורמה בשוק ההון.

ביקשתי להעלות את הנושא על סדר־יומה של הכנסת, משום שמעשיה של הממשלה בתחום הכלכלי עומדים ביחס הפוך לצורכי המשק. כדי לכסות על מחדליה, מחדלים חסרי תקדים, מציגים צעדים בשוק ההון כרפורמה, ובא לציון גואל.

הצעדים שהממשלה החליטה עליהם חשובים, והם המשך לרפורמה בשוק ההון שהחלה ב־1985. כתוצאה ממנה חלק גדול מהאשראי במשק הוא חופשי, יש מגוון בחירה בין הלוואות צמודות דולר להלוואות שקליות ועוד כמה דברים שמשקלם רב־חשיבות.

הצעדים של היום חשובים, אבל אין בהם כדי להזרים עכשיו הון למשק, אלא תוצאותיהם יבואו לידי ביטוי עם השנים.

ואולם, מתגנב ללבי הספק, אם הצעדים הצנועים האלה אכן יתבצעו. מדוע?

בדף ההסברה שהנפיקו בנק ישראל והאוצר, הבא "להסביר את הרפורמה", כלשונם, הם כותבים, ואני מצטט: "מן המחלקה המונטרית והפיקוח על מטבע חוץ בבנק ישראל הובהר, כי חלק מהצעדים שעליהם הוחלט ייכנסו לתוקף לאחר השלמת חקיקה על־ידי הכנסת, אישורי ממשלה והסדרים אחרים".

רבותי חברי הכנסת, האם אינכם משוכנעים, על־פי ניסיון השנה האחרונה, שחלק מהחוקים שיוגשו לוועדת הכספים יידחו על־ידי חברי הקואליציה בוועדה? הרי מרבית החוקים ששר האוצר הביא בשנה האחרונה לוועדת הכספים נדחו, והחלק הקטן הצליח לעבור מפני שלאופוזיציה היה במקרה רוב באותה ישיבה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

צדיקים מלאכתם נעשית בידי אחרים.

גדליהו גל (העבודה):

רבותי, הקליטה בעבודה של העולים ובני הארץ המשתחררים מצה"ל תתגשם רק אם נצליח להגדיל את היצוא ב־10% בשנה בחמש השנים הקרובות. זו משימה על גבול האפשרי. כפי שהדברים נעשים היום על־ידי שר האוצר, בגיבוי כביכול של ממשלתו, יש ביטחון מוחלט שזה לא יקרה.

בשנת 1991 קטן היצוא ב־2%. אומרים לנו שזה בגלל מלחמת המפרץ, ועכשיו מגייסים גם את המיתון בעולם.

חברים, אם תבדקו את גידול היצוא בארבע השנים האחרונות, תמצאו שהוא גדל בממוצע של 1% בשנה. היעד של 7% גידול ביצוא בשנת 1992 הוא למעשה 5%, אם תקוזז את הירידה שהיתה בשנת 1991. הבסיס קטן ב־2%.

רבותי, חברי הכנסת, מי מנהיג את המשק? מי בא לכאן והציג תוכנית ואמר: "אלה היעדים, אלה האמצעים, וכך אני מתכוון לבצעם"?

התקציב שאנו אמורים לאשר בעוד שבועיים, בעוד חודש־וחצי, הונח על השולחן, ועכשיו ימתין שבועיים. מה בוער? ועדת הכספים מקיימת לאחרונה את דיוניה בהפסקות. היום היה חופש, מחר אין ישיבה — חופש; ממש חגיגה. בדרך הנה מצאתי שיש לי הודעה מוועדת הכספים אל חברי הוועדה, ואקרא את תוכנה: "נתבקשתי על־ידי יושב־ראש הוועדה להודיעכם, כי לקראת דיוני התקציב (אם יתקיים) הנכם מתבקשים להודיע לי את המשרד שבו בחרתם להתמחות. חבר הכנסת שבחר להתמקד בתקציב משרד מסוים יפתח את הדיון באותו משרד".

רבותי, בסוגריים: אם יתקיים. מכאן, יושב־ראש ועדת הכספים מניח שיתקיים, הוא לא בטוח. יכול להיות שיש כמה דברים לסדר בדרך.

מאות אלפי עולים בדרך, ובמה אנחנו עסוקים? — בכספים הייחודיים, במינוי מועצות מנהלים כאחוזות מפלגתיות, בפריימריס, במה לא?

אני תוהה, איך מזעזעים את הבית הזה? איך נסביר בעתיד לילדינו מה עשינו, במה היינו עסוקים?

אתמול שוחחתי עם איש מוסמך מהמערכת הבנקאית ושאלתי אותו: במה משקיעים היום במדינת ישראל? ובכן, משקיעים הרבה מאוד בטלוויזיה בכבלים — משום שמעריכים שיהיה כאן רווח, וזה טוב, אבל אין בזה תרומה, לא ליצוא ולא לתחליפי יבוא — במלונות דירות, ב"פיצה־האט", וכמעט אפס בהשקעות מוטות יצוא.

ביום שישי בישרו עמודי השער בכל העיתונים על הרפורמה בשוק ההון. אני נסעתי לחיפה ביום ראשון, ביקרתי בחמישה מפעלים, ואני רוצה לשתף אתכם במקצת ממה שראיתי. פגשתי אנשים נפלאים, יוצרים, קולטים עלייה, מייצרים מוצרים הן לשוק המקומי והן ליצוא, מוצרים מוגמרים, וחלקים למוצרים שיורכבו במפעלים אחרים. הפועלים, בהם עולים מברית־המועצות ומאתיופיה, עובדים ברצינות ולשביעות רצונם של בעלי המפעלים. גם האווירה טובה.

אבל, על שאלותיהם המביכות של בעלי המפעלים והמנהלים שם לא היה לי מענה. אציין שתי דוגמאות. אמר לי תעשיין: קיבלתי חוברת נפלאה, בפורמט יפה באופן יוצא מן הכלל, שהוציא שר התעשייה והמסחר, ושם היה כתוב, שהממשלה החליטה לתת פחת מואץ עבור ציוד בשנים 1991 — 1992. ואני, בעל בית־דפוס, הזמנתי מכונה, שילמתי מקדמה, והיא תגיע רק במרס 1992. בימים האחרונים נתבשרתי, שהממשלה החליטה לקצר את תקופת הפחת המואץ עד לסוף שנה זו. מה אני צריך לעשות, שואל אותי בעל המפעל. לבטל את ההזמנה? מי יפצה אותי? אדוני סגן השר, אולי אתה יודע להשיב לאותו תעשיין שהזמין מכונה — אתה לא הקשבת כל כך — — —

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מצטער, החבר שלך הפריע לי.

גדליהו גל (העבודה):

על בסיס ההתחייבות שלכם, שיהיה פחת מואץ גם ב־1992, הוא הזמין מכונה, והיא תגיע רק בחודש מרס, ואתם הולכים לבטל. אתם תפצו אותו על הנזק שלו? הוא יכול לסמוך עליכם?

תעשיין אחר אמר לי: חבר הכנסת גל, קראנו בעיתון שאתה הצלחת להעביר חוק, וסגן השר עזרן עזר לך, על תמריץ למפעל שיוסיף עובדים. והחוק הזה הוחל ביולי שנה זו. כבר עברו יותר מארבעה חודשים. הזמנו היום לארוחת הצהריים, לישיבה אתך, את נציג המוסד לביטוח לאומי, שיסביר מה הפרוצדורה לקבלת התמריץ, והוא אמר שהוא לא יכול לבוא כי הוא איננו יודע מה לומר. עברו ארבעה חודשים וחצי,

ותקנות אין. אני מוכרח לומר לך — מה אגיד להם, שאני איש אופוזיציה ויש ממשלה אימפוטנטית? אני התביישתי.

סגן שר האוצר י' עזרן:
אתה רוצה לסלק היום את כל החשבונות?

גדליהו גל (העבודה):
אני מוכרח לומר לך, שמעבר לוויכוח של אופוזיציה וממשלה, אני מתהלך יום־יום ושואל את עצמי, איפה המנוף? איפה הידית שעל־ידי הזזתה אפשר לזעזע את הבניין הזה? אנחנו לא ראויים לשעה הזאת, כולנו לא. מאות אלפים בדרך הנה, ואנחנו עסוקים בשטויות. אנחנו לא מזיזים את המשק. אין שום סיכוי שהיצוא יגדל. פה יתאספו אנשים מחוסרי עבודה, ניכנס למלחמת אחים, ניכנס לתקופת תוהו־ובוהו, שכמוה לא ידענו מעולם, משום שאנחנו לא עושים את מה שמצפים מאתנו.

אולי אותם אנשים שפגשתי בחיפה, וכמוהם יש בתל־אביב ובוודאי גם בבאר־שבע, אנשים נפלאים, שלא סומכים עלינו, בעלי מפעלים, בעלי עסקים וסתם אזרחים — אולי הם במעשיהם יצליחו לעשות את מה שהבית הזה במחדליו לא מצליח לעשות. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. סגן שר האוצר, בבקשה. אדוני סגן השר, אני רוצה להזכיר לך שנושא ההצעה לסדר־היום היה: רפורמה בתחום מטבע חוץ בישראל.

סגן שר האוצר י' עזרן:
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, הנני מתכבד להשיב על הצעה דחופה לסדר־היום של חבר הכנסת גדליה גל, בנושא: הרפורמה בתחום מטבע חוץ בישראל, ואשתדל להתייחס אליה ברפרוף, אף שחבר הכנסת גל העלה נושאים כבדים וחשובים מאוד, ואיני מקל ראש בהם, חלילה, אבל לא זה היה הנושא.

ביצוע שלב השינויים המוצע יקטין את מעורבות הממשלה בתפקוד השווקים הפיננסיים של ישראל, ובכך יקרב אותם למתכונת המקובלת במדינות המערב.

במתכונת זו נשענים מכשירי המדיניות על השוק, ולא נסמכים על הגבלות ואיסורים מינהליים.

מאחר שצעדי הרפורמה הנוכחיים חייבים באישור מוקדם של הממשלה, ולאחר מכן באישור הכנסת, של החקיקה הנלווית, אינני מוצא מקום לדיון במליאה.

לפיכך, אני מציע להעביר את ההצעה לדיון בוועדת הכספים של הכנסת, אשר ממילא תדון בהצעת החוק כאשר תובא לאישורה.

בנושא השני שהעלית, בעניין ההמלצות והתקנות הנוגעות לבנק ישראל, אכן נכון, עבר זמן. הבטחתי שלושה חודשים, וכבר עברו יותר מארבעה חודשים. צר לי מאוד שהעניין זוחל שם, אבל, בדקתי, וטיוטת ההצעה, כפי שהבטחתי, כבר מוכנה, והיא תובא בחודש דצמבר לאישור בוועדה המייעצת של בנק ישראל. אני סבור שהיא תענה על רוב הערותיך. תודה.

היו"ר ש' דיין:
תודה לסגן שר האוצר. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. זו הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 5
נגד — אין
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:
חמישה בעד, לרבות סגן שר האוצר הרב עזרן, אין נמנעים, אין מתנגדים. ובכן, הנושא יועבר לדיון בוועדת הכספים של הכנסת. תודה רבה, רבותי.

הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה השם, ביום שני, י"א בכסליו התשנ"ב, 18 בנובמבר 1991. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:34.

נספחות

ישיבות שמ"ג — שמ"ה

א. הצעת חוק הפעלת רכב (מנועים ודלק) (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1991

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק הפעלת רכב (מנועים ודלק), התשכ"א — 1961[1] (להלן — החוק העיקרי), לפני הגדרת "המפקח" יבוא:

""בנזין נטול עופרת" — בנזין המכיל עופרת בכמות שאינה עולה על 0.013 גרם לליטר."

2. הוספת סעיף 2א

אחרי סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:

"2א. מניעת זיהום אוויר

לא יירשם, לפי פקודת התעבורה[2] רכב נוסעים פרטי ורכב פרטי דו־שימושי המונע במנוע בנזין שנפח מנועו 1,601 סמ"ק או יותר ושנת ייצורו 1993, או בנפח מנוע כלשהו אשר שנת ייצורו 1994 או לאחריה, אלא אם כן הוא עומד בתקנים שקבע שר התחבורה בהסכמת השר לאיכות הסביבה ובאישור ועדת הכלכלה של הכנסת, לעניין פליטות גזים מהרכב והתאמת הרכב לשימוש בבנזין נטול עופרת."

3. הוספת סעיף 4א

אחרי סעיף 4 לחוק העיקרי יבוא:

"4א. מחירו של בנזין נטול עופרת

מחירו של בנזין נטול עופרת יפחת ממחירו של דלק 96 אוקטן באופן שיעודד את צריכתו."

4. תחילה ותוקף

(א) תחילתו של סעיף 2 ביום י"ז באב התשנ"ב (16 באוגוסט 1992).

(ב) תוקפו של סעיף 3 יפקע בתום שלוש שנים מיום תחילתו.

[1] ס"ח התשכ"א, עמ' 12; התשל"ז, עמ' 61; התש"ן, עמ' 30.
[2] דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 173.

ב. הצעת חוק רשות אשפוז ארצית, התשמ"ט — 1988
(הצעת חברת הכנסת ש' ארבלי־אלמוזלינו)

פרק א' — פרשנות

1. הגדרות

בחוק זה —

"בתי־חולים" — כהגדרתם בסעיף 24 לפקודת בריאות העם, 1940, ולרבות אשפוז יום, מרפאות מייעצות, מעונות רפואיים, יחידות לטיפול ביתי ויחידות אמבולטוריות אחרות של בתי־החולים.

"מוסדות אשפוז" — בתי־חולים ממשלתיים ובתי־חולים ממשלתיים־עירוניים, לרבות מרפאות בבעלות ממשלתית וממשלתית־עירונית, כמפורט בתוספת הראשונה לחוק זה, וכפי שתתוקן מעת לעת, וכן בתי־חולים של קופת־חולים הכללית ובתי־חולים אחרים בבעלות מוסדות שלא למטרות רווח, שהשר יקבע בתוספת הראשונה בהתאם לסעיף 61א.

"הכללים" — הכללים שנקבעו לפי סעיף 23.

"המועצה" — מועצת הרשות שמונתה לפי סעיף 8.

"המנהל" — מנהל הרשות שימונה לפי סעיף 26.

"המשרד" — משרד הבריאות.

"הרשות" — רשות האשפוז שהוקמה לפי חוק זה.

"השר" — שר הבריאות.

"רופא" — רופא מורשה כמשמעותו בסעיף 2 לפקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז — 1976.

פרק ב' — רשות האשפוז

סימן א': הקמת הרשות ותפקידיה

2. הקמת הרשות

מוקמת בזה רשות האשפוז.

3. הרשות — תאגיד

הרשות היא תאגיד, כשר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית.

4. הרשות — גוף מבוקר

הרשות היא גוף מבוקר, כמשמעותו בסעיף 9(2) לחוק מבקר המדינה [נוסח משולב], התשי"ח — 1958.

5. תפקידי הרשות

א. תפקידיה של הרשות יהיו:

1. לקיים, להחזיק, להפעיל, לנהל, לתכנן, לבנות ולפתח את מוסדות האשפוז וליתן באמצעותם שירותי בריאות ואשפוז לכלל.

2. להפעיל מערכות פיקוח ובקרה של מוסדות האשפוז.

3. לתאם, לרכז ולקדם בתיאום עם המשרד מחקר ופיתוח מדעי־רפואי במוסדות האשפוז.

4. לקיים שיתוף פעולה עם גורמים אחרים הפועלים במערכת הבריאות והאשפוז בישראל.

ב. הרשות תמלא תפקידיה בהתאם למדיניות השר.

ג. במילוי תפקידיה תפעל הרשות:

1. לפי עקרונות הרפואה הציבורית בישראל, תוך מתן שירות רפואי שוויוני לכול.

2. על יסוד חישובים כלכליים, במגמה לקיים מערכת רפואה ציבורית ברמה גבוהה.

3. לשיפור, קידום והרחבה של שירותים רפואיים בישראל תוך שילוב התחדשויות מדעיות וטכנולוגיות בתחום זה.

סימן ב': התקשרויות וחובות במישור הבין־לאומי

6. חובות מכוח המשפט הבין־לאומי

חובות המוטלות על מדינת ישראל מכוח אמנות בין־לאומיות בעניין שירותי אשפוז, יקוימו בידי הרשות, או בידי מי שהשר יקבע בתקנות.

7. השר רשאי לייפות את כוחה של הרשות להתקשר לצורך ביצוע פעולות במישור הבין־לאומי עם מוסדות זרים, בהתאם לאמנות בין־לאומיות שמדינת ישראל צד להן.

סימן ג': מועצת הרשות

8. מינוי המועצה ויושב־ראשה

א. לרשות תהיה מועצה של עשרים וחמישה חברים, שימנה השר באישור הממשלה, מקרב עובדי המדינה, מקרב מוסדות העוסקים ברפואה ובמדע ומקרב הציבור.

ב. השר ימנה, באישור הממשלה, מבין נציגי הציבור שבחברי המועצה, יושב־ראש וממלא־מקום ליושב־ראש.

ג. הודעה על מינויים לפי סעיף זה תפורסם ברשומות.

9. תקופת כהונה

א. תקופת כהונתו של חבר המועצה תהיה ארבע שנים.

ב. חבר המועצה שתקופת כהונתו תמה, אפשר, באישור הממשלה למנותו מחדש, לתקופת כהונה נוספת אחת.

ג. חבר המועצה שתקופת כהונתו תמה, יוסיף לכהן עד למינוי חבר אחר במקומו.

10. סייגים למינוי

א. לא ימונה חבר המועצה —

1) מי שאינו אזרח ישראל.

2) מי שהורשע על עבירה שיש עמה קלון או נשא עונש מאסר וטרם חלפו עשר שנים מיום ההרשעה או מיום גמר ריצוי עונש המאסר, לפי המאוחר.

3) מי שהוכרז פושט רגל.

4) מי שקשור, בין במישרין ובין בעקיפין, בעצמו או על־ידי קרובו, סוכנו או שותפו, בחוזה או בעסקה עם הרשות, או מי שהוא בעל עניין בתאגיד, לרבות שותפות, הקשור כאמור.

5) אדם שבתוקף תפקידו כפוף למנהל.

ב. לעניין סעיף קטן (א)(4):

"בעל עניין" — בעל חלק העולה על 5 אחוזים מהונו של התאגיד, או מכוח ההצבעה בו או מהזכות לרווחיו.

"קרוב" — בן זוג, הורה, בן, בת, אח, אחות ובני זוגם.

"עסקה" — למעט עסקה בדבר שירותים שנותנת הרשות לפי חוק זה.

11. פקיעת כהונה

א. חבר המועצה יחדל לכהן לפני תום תקופת כהונתו באחת מאלה:

1) התפטר במסירת כתב התפטרות לשר.

2) נתקיים בו סייג מן הסייגים המפורטים בסעיף 10.

3) נבצר ממנו דרך קבע למלא תפקידו, והשר, לאחר התייעצות ביושב־ראש המועצה, העבירו מכהונתו בהודעה בכתב.

4) אם נתמנה כחבר מקרב עובדי המדינה — פרש משירות המדינה.

5) אם נתמנה כחבר מקרב הציבור — נתמנה עובד המדינה.

ב. נעדר חבר המועצה, ללא סיבה מוצדקת, משלוש ישיבות רצופות של המועצה או מחמש ישיבות תוך שנה אחת, רשאי השר, באישור הממשלה, לבטל את מינויו.

ג. הוגש נגד חבר המועצה אישום פלילי בשל עבירה שיש עמה קלון, רשאי השר לאחר התייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה, להשעות את החבר מכהונתו, עד למתן פסק־דין סופי בעניינו.

12. ממלא־מקום ליושב־ראש

נבצר זמנית מיושב־ראש המועצה למלא את תפקידו, או שנתפנתה משרתו וטרם נתמנה אחר במקומו, יבוא במקומו ממלא־מקומו.

13. מינוי חבר חדש

נתפנה מקומו של חבר המועצה ימונה חבר אחר במקומו בדרך האמורה בסעיף 8.

14. ממלא־מקום לחבר

חבר המועצה שנבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו, לרבות מי שהושעה לפי סעיף 11(ג), רשאי השר למנות לו ממלא־מקום.

15. חובת גילוי ואיסור התקשרות

א. חבר המועצה שידוע לו כי הוא קשור או עשוי להיות קשור, במישרין או בעקיפין, בעצמו או על־ידי קרובו, סוכנו או שותפו בעניין או בעסקה העומדים לדיון במועצה, ושאינם נוגעים לשירות שנותנת הרשות לפי חוק זה — יודיע על כך בכתב ליושב־ראש המועצה מייד לאחר שנודע לו כי העניין או העסקה האמורים עומדים לדיון, ולא יהיה נוכח בדיוני המועצה באותו עניין או עסקה ולא ישתתף בהחלטה המתייחסת אליהם או קשורה עמם.

ב. חבר המועצה, קרובו, סוכנו או שותפו, או תאגיד שאחד מהאמורים הוא בעל עניין בו או מנהל או עובד אחראי בו, לא יתקשר עם הרשות בעסקה.

ג. בסעיף זה, "בעל עניין" "קרוב ו"עסקה" — כמשמעותם בסעיף 10(ב).

ד. העובר על הוראות סעיף זה, דינו — מאסר שנה.

16. הוצאות וגמול

א. חבר המועצה לא יקבל מהרשות שכר בעד שירותיו, אך יהא זכאי לקבל הוצאות שהוציא בקשר למילוי תפקידו כחבר המועצה, בשיעורים שקבע השר, בהסכמת שר האוצר.

ב. על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי השר, באישור שר האוצר, להורות על הענקת גמול סביר, בשיעור שייקבע, ליושב־ראש המועצה ולממלא־מקומו, ואם ראה נסיבות מיוחדות גם לחבר המועצה הממלא תפקיד של יושב־ראש ועדה שהמועצה הקימה.

17. ישיבות המועצה

א. ישיבות המועצה יתקיימו לפחות אחת לשישה שבועות.

ב. המועצה תקיים ישיבה מיוחדת, אם דרשו זאת השר או המנהל או שישה לפחות מחברי המועצה; הישיבה תתקיים תוך ארבעה עשר ימים מיום הדרישה, זולת אם נדרש לקיימה תוך זמן קצר יותר; בישיבה תדון המועצה בנושאים המפורטים בדרישה.

ג. יושב־ראש המועצה יזמן את ישיבותיה ויקבע את זמנן, מקומן וסדר־יומן, בכפוף להוראות סימן זה.

ד. המנהל או ממלא־מקומו יוזמן לכל ישיבות המועצה; לא נתמנה ממלא־מקום, יוזמן לישיבות המועצה המנהל או מי שהוא יקבע לכך.

18. סדרי עבודת המועצה

א. המניין החוקי בישיבות המועצה הוא רוב חבריה ובהם יושב־ראש המועצה או ממלא־מקומו; כשנפתחה הישיבה במניין חוקי, יהיה המשך הישיבה כדין בכל מספר חברים ובלבד שבעת קבלת ההחלטות נכחו שמונה חברים לפחות ובהם היושב־ראש או ממלא־מקומו.

ב. החלטות המועצה יתקבלו ברוב דעות של המשתתפים בהצבעה.

ג. המועצה תקבע לעצמה את דרכי עבודתה ונוהלי דיוניה, ככל שלא נקבעו בחוק זה או על־פיו.

ד. ראתה המועצה שיש לעשות כן בשל דחיפות העניין, רשאית היא לקבל החלטה במשאל בין חברים; דינה של החלטה שהתקבלה כאמור כדין החלטה שנתקבלה בישיבות המועצה.

משאל כאמור ייערך על־ידי יושב־ראש המועצה, או ממלא־מקומו.

19. תוקף

קיום המועצה, סמכויותיה, ותוקף החלטותיה לא ייפגעו מחמת שנתפנה מקומו של חבר המועצה, או מחמת ליקוי במינויה או בהמשך כהונתו.

20. סמכות למנות ועדות ולאצול סמכויות

א. המועצה רשאית למנות מבין חבריה או שלא מביניהם, ועדות קבועות או לעניין מסוים; סיכומים של ועדות יהיו בבחינת המלצות למועצה, זולת אם החליטה המועצה אחרת.

ב. המועצה רשאית לאצול מסמכויותיה לוועדת משנה שמונתה בהתאם להחלטתה.

אצלה המועצה סמכות מסמכויותיה לוועדה שמונתה כאמור — יהיה יושב־ראש הוועדה אחד מחברי המועצה.

21. פיזור המועצה

נוכח השר כי המועצה אינה ממלאת את תפקידיה על־פי חוק זה או שלדעתו היא אינה מנהלת כשורה את ענייני הרשות, יתרה במועצה בהודעה מנומקת בכתב שישלח ליושב־ראש המועצה; לא תוקן המעוות תוך המועד שנקב השר בהודעתו, רשאי השר, באישור הממשלה, להורות על פיזור המועצה; פוזרה המועצה, תמונה מועצה חדשה בדרך האמורה בסעיף 8, תוך שישה שבועות מיום פיזור המועצה.

סימן ד': תפקידי המועצה וסמכויותיה

22. תפקידי המועצה

המועצה, בכפוף לתפקידי הרשות המפורטים בסעיף 5 ומבלי לגרוע משאר תפקידיה —

א. תקבע את המדיניות הכללית של הרשות בתחום תפקידיה.

ב. תעקוב ברציפות אחרי ביצוע המדיניות, התוכניות והתקציבים של הרשות.

ג. תדון בדוחות הכספיים של הרשות.

ד. תהיה אחראית על טוהר המידות, עשיית פעולות ייעול וחיסכון ושיפור השירות.

23. מתן שירותים על־ידי הרשות וקביעת כללים

א. הרשות תיתן את השירותים שנקבעו על־פי חוק או שייקבעו על־ידי השר.

ב. המועצה, באישור השר, תקבע כללים בדבר ניהול מוסדות האשפוז, לרבות סדרי קבלה לאשפוז ולרבות דרכי ניהולם וביצועם של השירותים שתיתן הרשות והפיקוח עליהם.

ג. במוסדות האשפוז יוגשו מאכלים כשרים בלבד, אולם השר רשאי לפתור מהוראה זו מוסד אשפוז המשמש דרך קבע מאושפזים שרובם אינם יהודים.

ד. השר רשאי לדרוש מהמועצה לקבוע כללים בנושא שיגדיר בדרישתו; לא קבעה המועצה כללים כאמור תוך תקופה שקבע השר, רשאי השר לקבוע כללים במקומה.

ה. בכללים ניתן לקבוע את המקרים והתנאים בהם רשאית הרשות להגביל, לצמצם או להפסיק את מתן שירותיה, כולם או מקצתם.

24. שירותים נוספים

המועצה, באישור השר, רשאית לקבוע כי הרשות תיתן שירותים נוספים על שירותי אשפוז אשר יינתנו אגב מילוי תפקידיה הרגילים.

25. דינים וחשבונות

א. המועצה רשאית לדרוש מהמנהל דינים וחשבונות על פעולותיה של הרשות, לדון בהם ולקבוע מסקנותיה; דרשה המועצה דין וחשבון כאמור, יגיש אותו המנהל למועצה לא יאוחר מ־30 ימים לאחר שנדרש לעשות זאת.

ב. המועצה תגיש לשר כל דין וחשבון שידרוש.

סימן ה': מנהל הרשות ועובדיה

26. מנהל הרשות

השר ימנה לאחר התייעצות במועצה ובאישור הממשלה, מנהל לרשות; מנהל הרשות יהיה רופא. הודעה על המינוי תפורסם ברשומות.

27. אחריות המנהל

המנהל יהיה אחראי כלפי המועצה והשר לביצוע החלטותיהם ולביצוע תפקידי הרשות במסגרת סמכויותיה.

28. ממלא־מקום למנהל

א. המועצה, באישור השר, תמנה, מבין ממלאי המשרות שעל־פי סעיף 34 ממלא־מקום למנהל, שימלא את תפקידיו וישתמש בסמכויותיו אם וכל עוד נבצר מהמנהל, מטעמים כלשהם, לעשות כן; לא נתמנה ממלא־מקום כאמור, או נבצר מממלא־המקום למלא את תפקידיו ולהשתמש בסמכויותיו, ישמש יושב־ראש המועצה מנהל בפועל של הרשות.

ב. הודעה על מינוי ממלא־מקום למנהל תפורסם ברשומות.

29. תפקידי המנהל

א. המנהל אחראי לניהול השוטף של ענייני הרשות במסגרת המדיניות, התוכניות והתקציבים של הרשות ובמסגרת החלטות המועצה.

ב. בכפוף להוראות חוק זה והחלטות המועצה יהיו למנהל על הסמכויות הדרושות לניהול הרשות ובכלל זה הסמכות לייצג את הרשות בכל תפקיד מתפקידיה, לחתום על הסכם או מסמך בשם הרשות.

ג. המנהל יהיה אחראי ליזום וליישם שיפורים שיהיה בהם להתאים את שירותי האשפוז להתחדשויות הכלל־עולמיות בתחום האשפוז ולעידן הטכנולוגיה והמחשוב המתקדם.

ד. המנהל ייזום ויהיה מופקד על פעולות חיסכון והתייעלות שתבצע הרשות.

ה. המנהל, באישור השר, ולאחר התייעצות עם המועצה, רשאי להפסיק, לעכב או להגביל זמנית את שירותי הרשות, כולם או מקצתם.

30. אצילת סמכויות

המנהל רשאי לאצול מסמכויותיו לעובד מעובדי הרשות, ולייפות את כוחו לחתום על כל מסמך בשם הרשות, ובלבד שאצילת סמכות לייצג את הרשות בעסקאות ולחתום בשמה על מסמכים הנוגעים בהן, טעונה אישור המועצה.

31. כהונת המנהל ותנאי העסקתו

א. תקופת כהונתו של המנהל תהיה חמש שנים; המועצה, באישור השר, רשאית להאריך את מינויו לתקופה נוספת שלא תעלה על חמש שנים.

ב. המנהל יחדל לכהן לפני תום תקופת כהונתו באחת מאלה:

1) התפטר בהודעה בכתב שהגיש לשר באמצעות המועצה.

2) השר, לאחר התייעצות במועצה, קבע כי נבצר מהמנהל דרך קבע למלא תפקידו.

3) השר החליט בהחלטה מנומקת להעבירו מכהונתו, לאחר שהודיע על כך לממשלה חמישה עשר ימים מראש.

ג. התפטר המנהל, תפקע כהונתו בתום שלושים ימים מיום הגשת הודעת ההתפטרות, זולת אם הסכים השר למועד קצר מזה.

ד. המועצה, באישור השר, תקבע את שכרו ותנאי העסקתו של המנהל, והוראות סעיף 34 לא יחולו עליו.

32. הוראות מיוחדות של השר

השר, לאחר שהתייעץ במועצה, רשאי להורות למנהל לבצע פעולה שהיא במסגרת תפקידיה וסמכויותיה של הרשות.

33. תנאי העסקתם של עובדי הרשות

תנאי עבודתם של עובדי הרשות, שכרם, גמלאותיהם

ותקניהם ייקבעו בהסכמי עבודה שייחתמו בין הרשות לבין ארגוני העובדים המייצגים את המספר הגדול ביותר של עובדי הרשות לסוגיהם, ובהתחשב בהסכמים הנחתמים בין המעסיקים הציבוריים בשירותי הבריאות האחרים לבין עובדיהם, בתפקידי הרשות ובהתייעלותה.

34. תנאי העסקה של ממלאי משרות מיוחדות

א. המועצה, באישור השר, רשאית לקבוע משרות או סוגי משרות של בעלי תפקידים מינהליים בכירים ותפקידים מקצועיים מיוחדים עליהם לא יחולו הוראות סעיף 33 (להלן — משרות מיוחדות).

ב. ממלאי המשרות המיוחדות ימונו בידי המנהל, באישור המועצה, לתקופה של עד חמש שנים, וניתן לחזור ולמנותם לתקופות כהונה נוספות.

ג. ממלא משרה מיוחדת יחדל לכהן לפני תום תקופת כהונתו באחת מאלה:

1. התפטר בהודעה בכתב למנהל.
2. המנהל, באישור המועצה, קבע כי נבצר ממנו דרך קבע למלא תפקידו.
3. המנהל החליט, בהחלטה מנומקת ובאישור המועצה, להעבירו מתפקידו.

ד. המועצה, באישור השר ובהתייעצות עם שר האוצר, תקבע את שכרם ותנאי העסקתם של ממלאי משרות מיוחדות.

35. שיפוט משמעת

א. השר, לאחר התייעצות בארגונים היציגים של העובדים ובהסכמת שר המשפטים, רשאי לקבוע בצו הוראות משמעת שיחולו על עובדי הרשות, ובכלל זה הוראות בדבר תחולתו של חוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג—1963 (להלן — חוק המשמעת), בשינויים כפי שיקבע.

ב. עד לקביעת הצו כאמור בסעיף קטן (א), יחול חוק המשמעת בשינויים המתחייבים.

סימן ו': תשלומים, תקציב וכספים

36. קביעת תשלומים

א. קביעת תעריפים בגין שירותי הרשות תיעשה על־ידי המועצה, במסגרת עקרונות שייקבעו על־ידי השר בהתייעצות עם שר האוצר. התעריפים יפורסמו בכללים, בדרך שהמועצה תורה עליה.

ב. השר, בהתייעצות עם שר האוצר, רשאי להתקין תקנות בדבר הצמדת התעריפים לפי סעיף זה למדד המחירים לצרכן, ולגבי תעריפים בעד שירותים לחוץ־לארץ — לשער היציג של מטבע חוץ כפי שייקבע בתקנות.

ג. השר, בהתייעצות עם שר האוצר, רשאי להתקין תקנות בדבר חובת תשלום ריבית פיגורים, הפרשי הצמדה או הפרשי הצמדה וריבית על תשלומים המגיעים לרשות בשל שירותים שהיא נותנת ואשר לא שולמו במועד שנקבע לכך, דרכי חישובם והתנאים לתשלומם; לעניין זה, "ריבית" — לרבות ריבית דריבית.

ד. האמור בסעיף זה אינו גורע מסמכות הרשות לגבות תשלום סביר בעד שירות שלא נקבע לו תעריף כאמור והוא כשאין חובה על־פי חיקוק ליתן אותו שירות.

37. תקציב רגיל ותקציב פיתוח

א. המנהל יכין בכל שנה, במועד שתקבע המועצה, את התקציב הרגיל ותקציב הפיתוח לרבות תקציב ההצטיידות של הרשות לשנת הכספים הקרובה; התקציב טעון אישור המועצה, השר ושר האוצר.

ב. המנהל יכין, נוסף על התקציב כאמור בסעיף קטן (א), גם הצעת תקציב רגיל ותקציב פיתוח (לרבות תקציב הצטיידות) לשנים מספר מראש; הצעת התקציב טעונה אישור המועצה והשר.

ג. לא תתחייב הרשות בהתחייבות כספית אלא במסגרת התקציב המאושר.

ד. ראתה המועצה כי נוצרו נסיבות בלתי צפויות, אשר יש בהן כדי להשפיע באופן מהותי על היקפו ורמתו של האשפוז בישראל, תורה למנהל להכין הצעת תקציב נוסף.

התקציב הנוסף שלפי סעיף זה טעון אישור המועצה, השר והממשלה.

38. חריגה מן התקציב

ביצעה הרשות פעולה החורגת מתקציבה או חרגה משיא כוח האדם שלה, רשאי השר, לאחר התייעצות עם שר האוצר לנקוט צעדים הדרושים לדעתו לתיקון הליקויים האמורים, ובהם:

1) הוראה להפסיק פעולה.

2) הפחתת השתתפות הממשלה בתקציב, בסכום שלא יעלה על הסכום שבו חרגה הרשות מתקציבה.

39. דוח שנתי

המנהל יערוך ויגיש למועצה, לשר ולשר האוצר, לא יאוחר משישה חודשים לאחר תום כל שנת כספים, דין וחשבון שנתי שיכלול:

א. דין וחשבון על ביצוע התקציב השוטף ותקציב הפיתוח.

ב. דין וחשבון על המשאבים ואופן השימוש בהם.

ג. סקירה על פעולות הרשות.

40. קרנות

א. הרשות תיצור ותקיים קרנות למחקר ופיתוח מדעי ורפואי לחידוש המבנים, המתקנים והציוד של הרשות, לפיתוח נכסיה ולתשלום חובותיה.

ב. המועצה, באישור השר, תקבע את שיעורי ההפרשות ואת אופן ההפקדות של כספי הקרנות.

41. סמכות ללוות

הרשות מוסמכת על־פי החלטת המועצה, ובאישור השר, ללוות כספים לשם כיסוי גירעונותיה וכן לקבל מלוות ולהנפיק אגרות חוב למטרות פיתוח. ההלוואות, המלוות, ההנפקות ותנאיהם טעונים הסכמת שר האוצר.

42. קופת הרשות

א. כל הכנסה שתקבל הרשות תוכנס לקופת הרשות, תעמוד לרשותה ותשמש, במסגרת תקציב המאושר למטרות שתועיד הרשות.

ב. המנהל רשאי, באישור המועצה, להסמיך מנהלי מוסדות אשפוז לגבות תשלומים שונים, כפי שיורה, במישרין לקופת מוסדות האשפוז. ניתנה סמכות כאמור, יקבע המנהל את נוהלי גביית התשלומים, הפקדתם, אופן השימוש בהם, והדיווח לרשות על השימוש בהם.

פרק ג' — פעולות הרשות

סימן א': הוראות כלליות

43. אזורי שירות

הרשות תיתן שירותי אשפוז ושירותים אמבולטוריים במסגרת של אזורי שירות, או פריסה אחרת לפי קביעת השר. השר יקבע את אזורי השירות ותחומם ואת מוסדות האשפוז הכפופים לכל אזור שירות.

44. הגדרת תפקידים

המועצה תגדיר את תפקידיהם וסמכויותיהם של מנהלי מוסדות האשפוז והנהלותיהם.

45. אצילת סמכויות

המנהל רשאי, באישור המועצה, לאצול למנהלי מוסדות האשפוז סמכויותיו, למעט:

1) הסמכות לפי סעיף 29(ה).

2) הסמכויות לפי סעיפים 37; 39; 42.

46. אחריות מנהלי בתי־חולים ציבוריים

בכפוף להוראות סעיף 44 ולהחלטות השר, המועצה והמנהל יהיו מנהלי מוסדות האשפוז אחראים כלפי המנהל, כל אחד לגבי מוסד האשפוז שהוא מנהלו, לביצוע התפקידים שיוטלו עליו על־ידי הרשות.

47. החלטות הטעונות אישור השר

החלטות הרשות בדבר בניית בתי־חולים חדשים, רכישת ציוד כמפורט בתקנות בריאות העם (חובת רישוי לשימוש במכשירים רפואיים), התשמ"ח—1988, או תוספת מיטות, טעונות אישור השר.

פרק ד' — העברת עובדים, נכסים, זכויות, חובות ותקציב

סימן א': העברת עובדים

48. הסכם להעברת עובדים

בסעיף זה — "עובדי מדינה" — לרבות עובדי רשויות מקומיות.

נחתמו בין המדינה לבין הרשות לבין הארגונים המייצגים של העובדים הסכמים בדבר העברת עובדים משירות המדינה לשירות הרשות, יחולו הוראות אלה מיום תחילתו של כל הסכם (להלן — "הסכם להעברת עובדים"):

א. עובד המדינה שייקבע בהסכם להעברת עובדים יהיה עובד הרשות החל מן היום שקבע השר.

ב. על אף האמור בכל דין, עובד המדינה שהפך להיות עובד הרשות כאמור בפסקה (א) לא יהיה זכאי להטבות פרישה כלשהן בשל ההעברה.

ג. עובד שהפך להיות עובד הרשות כאמור בפסקה (א) ולא הסתגל לעבודה ברשות בתנאים ובתקופה שנקבעו בהסכם להעברת עובדים, לא יחולו עליו הוראות פסקה (ב) וזכויותיו יהיו כפי שנקבע בהסכם להעברת עובדים.

ד. זכויותיו של עובד שהועבר כאמור כלפי המדינה מכוח יחסי עובד ומעביד שהיו ביניהם, בשל תקופת היותו עובד המדינה, שהרשות קיבלה על עצמה לקיימן בהסכם להעברת עובדים — לא יהיה העובד רשאי לתבוע קיומן מן המדינה.

49. הסכם עבודה

תנאי הסכם עבודה בין הרשות לבין הארגונים היציגים של עובדי הרשות, שעניינם תנאי שכר, טעונים אישור השר ושר האוצר וזאת לתקופה של שנה מיום שייקבע על־ידי השר.

סימן ב': העברת נכסים, זכויות, חובות ותקציב

50. הסכם להעברת נכסים

א. בסימן זה, "נכס" — מקרקעין, מיטלטלין, זכויות וטובות הנאה מכל סוג שהוא.

ב. על אף האמור בכל דין או הסכם, ובכפוף להוראות חוק נכסי המדינה, התשי"א—1951, תעביר הממשלה לרשות בהסכם, את זכויות המדינה, בנכסים שעמדו לרשותו של משרד הבריאות לצורכי השירותים אשר יינתנו בידי הרשות, החל ביום שייקבע לפי סעיף 60, ואת זכויותיה וסמכויותיה של המדינה לפי ההסכמים, ההתקשרויות והעסקאות שהיו בני תוקף לגבי השירותים האמורים ערב היום האמור; להסכם כאמור ייקרא להלן בסימן זה — הסכם להעברת נכסים.

ג. הרשות תהיה פטורה מתשלום אגרות, מס בולים, מסים וכל תשלומי חובה אחרים הכרוכים בביצוע ההסכם להעברת נכסים, כולם או מקצתם.

51. העברת זכויות, סמכויות, חובות והתחייבויות

משנתחתם ההסכם להעברת נכסים רשאי השר לקבוע בצו, על אף האמור בכל דין או הסכם, כי לגבי הנכסים, ההסכמים, ההתקשרויות והעסקאות האמורים בו, תבוא הרשות במקום המדינה, הן לגבי הזכויות והסמכויות של המדינה והן לגבי החובות וההתחייבויות שהיו מוטלות עליה ערב תחילתו של ההסכם להעברת נכסים.

52. איסור העברת נכסים

הרשות לא תהיה רשאית למסור, למכור או להעביר נכס מנכסי מקרקעין שלה, אלא באישור הממשלה או מי שהוסמך על ידיה לכך.

53. העברת תקציב

א. בסעיף זה —

"היום הקובע" — היום שנקבע לפי סעיף 60.

"השנה השוטפת" — שנת הכספים שבה היום הקובע.

ב. הממשלה תעביר לרשות את כל הסכומים אשר הוקצבו בחוק התקציב לשנה השוטפת לפעולותיהן של יחידות משרד הבריאות המועברות לרשות וטרם הוצאו ביום הקובע; עד לסיומה של שנת הכספים השוטפת יהיה התקציב לפעולות הרשות לפי התקציב שהועבר לרשות כאמור, בשינויים הנובעים מהקמת הרשות.

54. תביעות תלויות ועומדות

השר רשאי לקבוע בצו כי הרשות תבוא במקום המדינה לגבי סוגים מסוימים של תביעות תלויות ועומדות מטעם המדינה או נגדה ערב תחילתו של ההסכם להעברת נכסים, שהן בקשר לנכסים, להסכמים, להתקשרויות ולעסקאות כאמור בסעיף 50(ב), וכן לגבי עילות לתביעות כאמור שהיו קיימות אותו זמן, להוציא תביעות של עובדי המדינה בשל תקופת היותם עובדי המדינה.

פרק ט' — הוראות שונות

55. המדינה כמקבל שירות

דין המדינה כדין כל מקבל שירות לעניין קבלת שירותים על־פי חוק זה.

56. תחולת דין המדינה

א. דין הרשות כדין המדינה לעניין חוק הנזיקין האזרחיים (אחריות המדינה), התשי"ב — 1952.

ב. דין הרשות כדין המדינה לעניין סעד בדרך צו מניעה.

ג. דין הרשות כדין המדינה לעניין חשלום מסים, מס בולים, אגרות, ארנונות, היטלים ותשלומי חובה אחרים.

57. חלות דינים על חברי המועצה ועובדי הרשות

א. דין חברי המועצה ועובדי הרשות לעניין חיקוקים אלה כדין עובדי מדינה:

1) חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969;

2) חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ם — 1979;

3) חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), התשכ"ט — 1969;

4) חוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג — 1963 (אלא אם נקבע אחרת על־ידי המועצה באישור השר).

5) פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א — 1971;

6) פקודת הנזיקין [נוסח חדש], ...

58. שמירת דינים

א. אין באמור בחוק זה כדי לגרוע מהוראות כל דין הנוגע לדרכי אשפוז והעובדים בהם וכן בכל דין אחר העוסק בבריאות הציבור.

ב. הרשות תהיה כפופה להוראות כל דין.

59. ביצוע ותקנות

השר אחראי לביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו.

60. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום שיקבע השר בהודעה ברשומות; השר יקבע את המועד האמור לאחר שייחמר, באישור שר האוצר, ההסכמים האמורים בסעיפים 48 ו־50, וכלבד שהמועד לא יהיה מאוחר מתום שנה מיום החתימה על ההסכמים האמורים.

61. שינוי התוספת

א. השר רשאי בצו, בהתייעצות עם המועצה, להוסיף לרשימה שבתוספת הראשונה בתי־חולים שאינם בבעלות ממשלתית או ממשלתית־עירונית, בתנאים שייקבעו בהסכם בין המדינה לבין הרשות ולבין הבעלים של בתי־החולים האמורים (להלן — "ההסכם"). הוסף בית־חולים כאמור בתוספת הראשונה, יחולו עליו, על תפעולו, הנהלתו ועל עובדיו, הוראות חוק זה, התקנות והצווים שהותקנו לפיו, ויכול שהבעלות בנכסיו תישאר בידי הבעלים של בתי־החולים שהוספו לתוספת הראשונה כאמור.

ב. עיקרי הוראות ההסכם יפורטו בצו שיתקין השר בהתאם לסעיף קטן (א).

ד ב ר י ה ס ב ר

1. לפי החוק המוצע תוקם רשות אשפוז ארצית, אשר נועדה לכלול במסגרתה את כל בתי־החולים הממשלתיים, העירוניים־ממשלתיים, ובתי־החולים של קופת־החולים. מדובר בהפעלה אחידה ומתואמת של מערכת בתי־החולים הכלליים, הפסיכיאטריים והגריאטריים. בהתאם למוצע בחוק, יוכלו להצטרף למסגרת רשות האשפוז גם בתי־החולים האחרים שבבעלות ציבורית.

2. רשות האשפוז תהיה תאגיד ממלכתי מכוח החוק, והיא תפעל ותנהל את מערכת בתי־החולים, שייכללו, כאמור, במסגרתה. הכללת בתי־החולים לסוגיהם במסגרת רשות האשפוז תיעשה בשלבים. הכללת בתי־החולים של קופת החולים הכללית ובתי־חולים אחרים בבעלות תאגידים שלא למטרות רווח יכול שתיעשה לגבי תפעולם וניהולם, שעה שהבעלות על נכסיהם תישאר בידי בעליהם.

3. רשות האשפוז תישא אופי של שירות ציבורי שיופעל על בסיס כלכלי, במסגרת תקציב ריאלי מאושר, אך בלא כוונה לשאת ולצבור רווחים, והשירותים הרפואיים יינתנו לציבור על בסיס שוויוני לכול.

4. רשות האשפוז תפעל על פי מדיניות שתותווה על ידי משרד הבריאות בכל הנוגע לרמת השירותים, היקפם והתוכניות לפיתוחם. שר הבריאות יהיה ממונה על ביצוע החוק, והוא יהיה אחראי בפני הכנסת והציבור על תפעולה וניהולה של הרשות.

5. ההצעה להקים את רשות האשפוז תכליתה לשפר את יכולת התפקוד והניהול של מערכת שירותי האשפוז בבתי־החולים במדינה מחד־גיסא, ולקדם את יכולת התפקוד של משרד הבריאות במילוי תפקידיו הממלכתיים מאידך גיסא. הצעה זו מבוססת על המלצות ועדת המשנה לארגון שירותי האשפוז, בראשותו של פרופסור חיים וגן, שפעלה במסגרת הוועדה הציבורית לקביעת מדיניות והיערכות ארגונית ותפקודית של מערכת הבריאות במדינה, בראשותו של פרופ' טריינין.

6. במסגרת שירותי האשפוז של בתי־החולים הממשלתיים והממשלתיים־העירוניים מועסקים כיום כ־16,000 עובדים, המפעילים כ־12,000 מיטות ב־29 בתי־חולים כלליים, פסיכיאטריים וגריאטריים. צירופה של מערכת האשפוז של קופת־החולים הכללית תגדיל את ההיקף בצורה משמעותית.

7. רשות האשפוז המוצעת תפעל לפי העקרונות הבאים:

א. ניהול בתי־החולים על בסיס כלכלי, במסגרת תקציב ריאלי מאושר, וניצול יעיל של האמצעים העומדים לרשות מערכת בתי־החולים, תוך איזון הצרכים ומניעת כפילויות.

ב. יצירת מערכות סטנדרדים אחידים, על בסיס תמחיר ריאלי של השירות הרפואי לסוגיו השונים.

ג. הקמת תשתית להפעלה משולבת של שירותי האשפוז ושירותי הרפואה הנלווים על בסיס אזורי, ותוך תיאום ומניעת כפילויות בין מוסדות האשפוז באזור.

ד. ארגון שירותי רפואה לציבור ברמה נאותה, תוך שוויון ואחידות בין כלל מוסדות הרפואה במדינה.

ה. יצירת המסגרת הארגונית לשילובם של בתי־החולים של קופת־החולים הכללית וכן לקליטתם של בתי־חולים ציבוריים למסגרת תפעולית אחידה, מתואמת ויעילה.

ו. היענות לצרכים הרפואיים המשתנים של החברה, תוך השתלבות בהתפתחויות הרפואיות החדשניות.

ז. יצירת מקום עבודה מושך לעובדים והגברת המוטיבציה האישית של העובדים במערכת.

ח. מוצע כי שר הבריאות ימנה לרשות מועצה בעלת עשרים וחמישה חברים, אשר תורכב מנציגי ציבור, נציגי ממשלה ומוסדות רפואה. המועצה תקבע את המדיניות הפנימית של הרשות, תעקוב ברציפות אחר ביצוע המדיניות, התוכניות והתקציבים של הרשות, תפקח על תפעולה היעיל והנאות של מערכת האשפוז, ותדאג לייעול ולחיסכון מרביים. כן תקבע המועצה כללים בדבר ניהול מוסדות האשפוז.

9. כן מוצע, ששר הבריאות, בהתייעצות עם המועצה, ימנה את מנהל הרשות, אשר יהיה אחראי לניהול השוטף של ענייני הרשות, ואשר יהיה אחראי ליזום וליישם שיפורים וחידושים בתחום האשפוז וידאג לפעולות חיסכון והתייעלות שתבצע הרשות.

10. העובדים המועסקים כיום בבתי־החולים וכן חלק מעובדי המשרד הראשי של משרד הבריאות יהיו עובדי הרשות. תנאי עבודתם, שכרם וגמלאותיהם ייקבעו בהסכמי עבודה, שייחתמו בין העובדים לבין הרשות. מועצה הרשות תהא רשאית, באישור שרי הבריאות והאוצר, לקבוע תנאי העסקה מיוחדים לממלאי משרות בכירות מסוימות.

11. הרשות תפעל, כאמור, במסגרת תקציב שנתי שיאושר על ידי המועצה ויובא לאישורם של שר הבריאות ושר האוצר. הכנסות הרשות תתקבלנה בעיקרן מהתמורה עבור השירותים הרפואיים וכן מהשלמה ממשלתית. הרשות תהא רשאית לגייס תרומות ולהשתמש בהן לקידום מטרותיה. הנכסים המשמשים כיום את מוסדות האשפוז יועברו לרשות האשפוז ללא תמורה.

12. מנהל בית־החולים יהיה אחראי בפני מנהל רשות האשפוז לניהולו הסדיר והתקין של בית־החולים ולביצוע התפקידים שיוטלו עליו על ידי הרשות.

13. רשות האשפוז והמוסדות הנכללים במסגרתה יעמדו לביקורתו של מבקר המדינה.

14. הודגש כי אין בהוראות החוק המוצע כדי לגרוע מהוראות כל דין הנוגע לדרכי האשפוז, רישוי, בקרה ופיקוח על בתי־חולים והעובדים בהם וכן בכל דין אחר העוסק בבריאות הציבור. כן תהיה הרשות כפופה להוראות כל דין.

15. א. לרשות האשפוז יועברו עובדי בתי־החולים ועובדים מהמשרד הראשי שיטפלו בנושא בתי־החולים. לפיכך תידרש תוספת קטנה יחסית של תקנים להפעלת הרשות.

ב. אשר להיבט המינהלי, ימשיך משרד הבריאות כמיניסטריון לטפל בפעולות החקיקה, הבקרה והפיקוח ובאכיפת הוראות החוק הכלליים הקשורים בעבודה הרפואית בבתי־החולים.

ג. תקציב הרשות יושתת על המסגרת התקציבית של השנה השוטפת, בתוספת השינויים שיוכנסו בו והתיקונים המתחייבים מהשינויים בגודל האוכלוסייה והיקף השירותים.

ג. הצעת חוק טיפול בחולי נפש (תיקון — תשלום עבור אשפוז), התשנ"א — 1991
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 41

בסעיף 41 לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א — 1991,

אחרי "צו של בית־משפט" יבוא "או על־פי הוראת אשפוז".

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 41 לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א — 1991, מסמיך את שר הבריאות, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, לקבוע בתקנות כללים ומבחנים שלפיהם ייגבו דמי אשפוז מחולה נפש שאושפז בבית־חולים, "ובלבד שלא ייגבו דמי אשפוז מחולה שאושפז על פי צו של בית־משפט, או מחולה שהמדינה חייבת לשאת בהוצאות אשפוזו לפי כל דין".

מוצע בזאת, שחולה שאושפז אשפוז כפוי על־פי הוראת אשפוז של פסיכיאטר מחוזי או של ועדה פסיכיאטרית דינו לעניין תשלום דמי אשפוז יהיה כדין חולה שאושפז על־פי צו בית־משפט והוא יהיה פטור ממנו.

ד. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון סעיף 34 — פיקוח פרלמנטרי על גיוס מילואים), התשמ"ט — 1988
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 34

בסעיף 34 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו — 1986 [1], במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) צו של שר הביטחון להתייצב לשירות סדיר או לשירות מילואים שניתן לפי סעיף קטן (א), וכן צו של מפקד או פוקד להתייצב ולשרת כאמור, יובאו על ידי שר הביטחון, בהקדם ככל האפשר אחרי הינתנם, לידיעת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת."

[1] ס"ח התשמ"ו, עמ' 107; התשמ"ח, עמ' 137.

ד ב ר י ה ס ב ר

במצב המשפטי הקיים טעון צו לגיוס אנשי מילואים מעבר למכסת הימים הרגילה לצורכי כוננות אישור של ועדת החוץ והביטחון, בעוד שגיוס חריג מעין זה הנעשה בצורה שגרתית מדי שנה על פי תכנון מראש, בהתאם להערכת צורכי הצבא בשנה זו, איננו נתון לכל פיקוח פרלמנטרי. על האבסורד שבתופעה זו הצביע בג"ץ בסדרה של החלטות שניתנו ב־2 ביולי 1987 — בג"ץ 68/87 ועוד. בסיום פסק־הדין נאמר: "ייתכן שפרשנותו של סעיף 34 לחוק מובילה לתוצאה של צמצום הפיקוח הפרלמנטרי על גיוס אנשי מילואים רק למקרים מיוחדים, ומן הראוי הוא שייעשה אם אמנם השיג הנוסח המתוקן את המטרה, העולה מן הדיונים בכנסת, דווקא להגביר את הפיקוח הפרלמנטרי בנושא האמור... המלצתנו היא שהסעיף יתוקן כדי למנוע אי הבנות ותקלות בעתיד".

הצעת חוק זו באה למלא אחרי המלצת בית־המשפט העליון ולתקן אבסורד ועיוות, המסלקים את הפיקוח החיוני של ועדת החוץ והביטחון דווקא כאשר זו דרושה ביותר.

ה. הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון — פטור למכירה בין בני זוג בהליכי גירושין), התשנ"ב — 1991
(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

1. תיקון סעיף 4

האמור בסעיף 4 לחוק מס שבח מקרקעין, התשכ"ג — 1963 [1], יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) העברה בין בני זוג במסגרת הליכי גירושין איננה מכירה או פעולה באיגוד לעניין חוק זה."

[1] ס"ח התשכ"ג, עמ' 156.

ד ב ר י ה ס ב ר

במסגרת הליכי גירושין בין בני זוג נעשים הסדרים בנוגע לנכסים השייכים לבני הזוג. הסדר הקובע העברת נכס מקרקעין בין בני הזוג, הינו בגדר "מכירה" כהגדרתה בחוק מס שבח, ולפיכך העברה כזו טעונה תשלום מס.

אין הצדקה לגביית מס שבח במקרה של העברת נכס מקרקעין במסגרת הליכי גירושין, ולפיכך מוצע בזה שלא לראות בהעברה כזו מכירה לצורך חוק מס שבח.

ו. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון — קופה ציבורית), התשנ"א — 1990
(הצעת חברת הכנסת נ' ארד)

1. תיקון סעיף 35

בסעיף 35 לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל — 1970 [1] —

(1) בסעיף קטן (א)(2)(א), במקום "60" יבוא "55";

(2) בסעיף קטן (א)(2)(ב), במקום "60" יבוא "55";

(3) בסעיף קטן (ו), במקום "65" יבוא "60".

2. תיקון חוק שירות הקבע בצבא־הגנה לישראל (גמלאות)

בסעיף 33(ד) לחוק שירות הקבע בצבא־הגנה לישראל (גמלאות) — [נוסח משולב], התשמ"ה — 1985 [2], במקום "65" יבוא "55".

3. תחילה ותחולה

תחילתו של חוק זה ב־1 בחודש שלאחר פרסומו, ותחולתו גם לגבי מי שפרש לגמלאות לפני תחילתו.

[1] ס"ח התש"ל, עמ' 60; התשמ"ח, עמ' 44.

[2] ס"ח התשמ"ה, עמ' 42; התשמ"ח, עמ' 44.

ד ב ר י ה ס ב ר

לפי המצב כיום, מי שמקבל קצבת פרישה מהמדינה ועומד במדינה או בגוף הקבוע בחוק כ"קופה ציבורית", מנוכים ממנו שני־שלישים של הקצבה אם גילו פחות מגיל 60, ושליש מהקצבה אם הוא מעל לגיל 60.

למצב זה אין כל הצדקה, והוא פוגע דווקא באותם גמלאים המשתלבים שוב במעגל העבודה.

עובד המדינה מקבל את קצבתו בהתאם לשנות שירותו במדינה, ואותו דין חל גם על חייל בשירות קבע. אם אותו עובד או חייל לאחר פרישתם, עובדים ב"קופה ציבורית" (ויש מאות כאלו) או בשירות המדינה, מפחיתים לו את קצבתו ופוגעים על־ידי כך בזכויות הפנסיה שרכש במשך שנות עבודתו ועקב עבודתו.

מן הראוי להדגיש, כי המדינה מרוויחה על חשבון עובד כאמור ללא כל הצדקה, וגורמת עוול לגמלאי, מאחר שאילו היה מועסק באותה משרה עובד שאיננו גמלאי, היתה המדינה משלמת לו את מלוא המשכורת ללא כל קשר לקצבה של הגמלאי.

מוצע לכן לתקן את החוק כדלקמן:

(1) עובד עד גיל 55, (במקום 60 כיום), ימשיכו ויפחיתו לו שני־שלישים מהקצבה.

(2) עובד מעל גיל 55 (במקום 60 כיום), תופחת לו שליש הקצבה בלבד.

(3) עובד שמלאו לו 60 (במקום 65 כיום), לא יופחת מקצבתו סכום כלשהו.

(4) לגבי גמלאי צה"ל והמשטרה, מוצע שהחל מגיל 55 (במקום 65) לא תופחת כל קצבה, ועד גיל 55 ימשיך המצב הקיים שלפיו מנכים רק שליש מהקצבה.

ז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: התפשטות מחלת החצבת בנגב

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום כ"ט בשבט התשנ"א (13 בפברואר 1991) את ההצעות לסדר־היום של חברי הכנסת חגי מירום, חיים אורון, עבד אלוהב דראושה ותמר גוז'נסקי, בנושא "התפשטות מגפת החצבת בנגב".

הנושא הועלה בעקבות התפרצות מגפת חצבת בנגב, במיוחד בקרב האוכלוסייה הבדואית. הוועדה דנה בנושא בכמה ישיבות, ובמהלכן שמעה את מנכ"ל משרד הבריאות ואת הממונה על שירותי בריאות הציבור במשרד.

לוועדה נמסר, כי בחודשים דצמבר 1990 — ינואר 1991 נרשמו 180 מקרי חצבת בדרום, מהם 40 יהודים ו־140 לא־יהודים. 25% מכלל החולים היו ילדים עד גיל שנה, 40% — בגיל שנה עד 14, ו־30% מהמקרים היו בגיל 18 ומעלה. רק 20% מן החולים חוסנו בעבר נגד חצבת.

במהלך דיוניה שמעה הוועדה פרטים על התפרצות מגפת החצבת גם בצפת, במיוחד בקרב עולים חדשים: 21 מקרים בחודשים מאי־יוני. לגבי חלק מהחולים לא היתה ודאות בנוגע לחיסון שקיבלו לפני עלייתם.

הוועדה שמעה על תוכנית משרד הבריאות להגברת החיסונים מפני חצבת, בעקבות הניסיון שנצטבר והתחזיות להתפרצויות מחזוריות של המחלה בשנים הבאות. 147,000 מכלל 172,000 ילדי כיתות א'־ח' כבר חוסנו השנה; באזור באר־שבע נשארו בחודש אוקטובר רק 300 ילדים שטרם קיבלו את החיסון, ומשרד הבריאות מנסה לאתר את כל מאהלי הבדואים בנגב כדי לחסן את כל הילדים. הוועדה שמעה, כי משרד הבריאות שולל הצעה של חיסון המוני של כלל האוכלוסייה בישראל, אולם כל העולים מברית־המועצות ומאחיופיה יחויבו לקבל בארץ חיסון מפני חצבת. הוועדה סבורה, כי ההחלטה לעכב מתן חיסון המוני לאוכלוסייה בנגב עוד בינואר 1991, עם הידיעות הראשונות על התפרצות מוגברת של המחלה — התברכה כשגויה. זאת מאחר שלמשרד היה ידוע כי מדובר באוכלוסייה, במיוחד הלא־יהודית, הנמצאת במצב של תת־חיסון.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

(א) הוועדה חוזרת על סעיפים 1 ו־3 של מסקנותיה מיום 25 ביולי 1990, בנושא "חיסונים נגד חצבת":

"(1) ועדת העבודה והרווחה פונה לשר הבריאות לפעול להגברת ההסברה בקרב הציבור, במיוחד באמצעות תשדירי שירות, בדבר

החשיבות של חיסון ילדים מפני חצבת, בעיקר בקרב אוכלוסיות שאינן נוטות היום לחסן את ילדיהן.

(3) הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה אחת לשנה על מדיניות החיסונים הכללית של המשרד ועל ההיערכות לביצועה."

(ב) הוועדה קוראת לשר הבריאות להיערך בעתיד מבעוד מועד לאפשרות של התפרצות מחזורית של מחלת החצבת, ולשקול שנית כדאיות של מתן חיסון המוני לאוכלוסיות באזורים הרגישים.

(ג) הוועדה רושמת לפניה את המלצות הוועדה המייעצת שמינה מנכ"ל משרד הבריאות בעניין מדיניות המשרד בנושא החצבת בכלל ובדרום בפרט, כפי שהועברו לוועדה ביום 26 באוגוסט 1991, ביום 22 באוקטובר 1991 וביום 27 באוקטובר 1991, וכפי שדווח לוועדה בישיבתה ביום 30 באוקטובר 1991 — בין היתר ההנחיות שהוציא המשרד בדבר המועדים וכללי החיסונים לילדים בגילים השונים וקבוצות האוכלוסייה השונות, הדרכים לטיפול מיידי במוקדי המחלה והיערכות בנושא ההסברה.

(ד) הוועדה קוראת לשר הבריאות להכין תוכנית למערכת הסברה ולהגברת המודעות לצורך בחיסון מפני חצבת, במיוחד בקרב אוכלוסיות שכיום אינן נוטות לחסן את ילדיהן — בין היתר עולים חדשים, אוכלוסיית הבדואים והכושים העבריים. זאת באמצעות תשדירי שירות, דפי הסברה בעברית ובערבית והפעלת שירותי הרווחה ומוסדות החינוך ברשויות המקומיות.

(ה) הוועדה קוראת לשר הבריאות להפעיל ניידות מיוחדות בריכוזי הבדואים, במיוחד ביישובים חסרי מעמד מוניציפלי, כדי להביא את החיסון אל התושבים במקום לחכות שהתושבים יגיעו לתחנות החיסון. כמו כן קוראת הוועדה לשר לפעול ביחד עם קופות־החולים לפטור אוכלוסיות מצוקה מחובת תשלום עבור ביקור בתחנות אם־וילד, כדי להקל עליהן ולתמרץ אותן בנושא החיסונים.

(ו) הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה על המצב כעבור 3 חודשים.

ח. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: חידוש הסחר עם דרום־אפריקה והרחבתו

ביום ה' באב התשנ"א — 16 ביולי 1991 החליטה ועדת הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר־היום של חבר הכנסת מיכה גולדמן בנושא: חידוש הסחר עם דרום־אפריקה והרחבתו.

ועדת הכלכלה קיימה דיון בנושא ביום א' בחשון התשנ"ב — 9 באוקטובר 1991, שאליו הוזמנו סגן שר החוץ ונציגי המשרד, מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר ונציגי המשרדי, נציגי משרד האוצר, החקלאות, התאחדות התעשיינים וחברת העובדים.

המגבלות וההיטלים הכבדים על היבוא שהטילה ממשלת דרום־אפריקה על מוצרים רבים גרמו לכך שהיצוא מישראל אליה ירד מ־164 מיליון דולר ב־1989 ל־96 מיליון דולר ב־1990 ול־40 מיליון דולר במחצית 1991. לעומת זאת, היבוא מדרום־אפריקה לישראל עלה מ־180 מיליון דולר ב־1989 ל־221 מיליון דולר ב־1990 ול־123 מיליון דולר במחצית 1991. השנה, עם ביטולה הסופי של האפליה על־פי חוק האפרטהייד בדרום־אפריקה החלו מרבית מדינות העולם לנסות ולכבוש את השוק בדרום־אפריקה, ורוב המפעלים האירופיים כבר חזרו לפעילות ולסחר מלא אתה.

סגן שר החוץ מסר לוועדה, כי בעמדת ישראל כלפי דרום־אפריקה בעבר היתה דואליות. אך ישראל ביחסה לא יכלה להתעלם ממה שקורה בתוך דרום־אפריקה. רק משחלו שינויים בעמדת הקונגרס בארצות־הברית ובקהילה המערבית כלפי דרום־אפריקה, שקלה ישראל מחדש את עמדתה, וכיום הוסרו כל מגבלות הסחר עם דרום־אפריקה, ונשארו רק הגבלות בכיוון ההפוך. לדבריו, בדרום־אפריקה צפויים שינויים פוליטיים קיצוניים מאוד, וישראל מקיימת מגעים רצופים עם כל הגורמים והקבוצות הפוליטיות.

מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר מסר, כי ישראל בעיצומו של תהליך להגברת הסחר עם דרום־אפריקה על בסיס של הדדיות. לדבריו, מוצרים שבהם היתה לישראל דריסת רגל משמעותית הופסק ייצואם עקב היטלים (שהינם עתה בגובה 35%) והגבלת היבוא. הנפגעים העיקריים הינם מוצרי המזון והטקסטיל. ההחלטה על החשיפה בישראל תשפר בטווח הארוך את אפשרות הייצוא שלהם לישראל.

נציג האוצר מסר, כי ממשלת דרום־אפריקה מאפשרת בהסכם מיוחד עם מדינת ישראל להעביר מדי שנה 150 מיליון ראנד (כ־60 מיליון דולר) להשקעות בישראל. ועדה בין־משרדית בישראל מחליטה על סוגי ההשקעות בתחומי המחקר והפיתוח, תעשייה ותיירות, בנייה להשכרה ומבני תעשייה להשכרה.

נציג משרד החקלאות מסר, כי ישראל מייצאת מעט מאוד מוצרים טריים לדרום־אפריקה, בעיקר בשר לשוק היהודי, חומרי ריבוי צמחים (ייחורים ושתילים) ומוצרים מעובדים בפעולות ייצוא אד־הוק של פירות וצמחי בית.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה בדעה, כי עם ביטול והסרת החרם על דרום־אפריקה, על ממשלת ישראל לפעול להגברת הפעילות שהוקפאה לעידוד הסחר ושיתוף הפעולה עם דרום־אפריקה, תוך מאמץ להשפיע עליהם להסיר את המגבלות החלות על הסחר, על מנת להגיע לאיזון מבחינת היצוא והיבוא מדרום־אפריקה.

2. בעקבות התחזיות בדבר ההתפתחויות והשינויים הפוליטיים הצפויים בדרום־אפריקה, הוועדה מחזקת את משרד החוץ הישראלי במגעיו הקבועים עם כל הגורמים והקבוצות הפוליטיות שם וממליצה לו להתאים את מדיניותו על פי הצפוי.

3. הוועדה ממליצה למשרדי החוץ והתעשייה והמסחר לנהל משא־ומתן מיוחד עם דרום־אפריקה ולהגיע להסכם סחר מיוחד, שיאפשר בין היתר ביטול ההיטלים (כפי שמקיימת דרום־אפריקה עם טורקיה, הונגריה וצ'כיה).

4. הוועדה ממליצה למשרד התעשייה והמסחר לפעול בשיתוף עם התאחדות התעשיינים, עם לשכת המסחר ישראל — דרום־אפריקה ומכון היצוא לעידוד פעילות קידום היצוא לדרום־אפריקה — קידום שיתוף פעולה תעשייתי, שיתוף פעולה במחקר ופיתוח, מפגשי מומחים, מאמץ שיווקי מאורגן, שיתוף יצרנים בתערוכות ובירידים מקצועיים־ענפיים המתקיימים בדרום־אפריקה.

5. עם הפעלת מדיניות החשיפה — הוועדה ממליצה למשרדי התעשייה והמסחר והאוצר שלא להאיץ את קצב הורדת המכסים כלפי דרום־אפריקה, אלא אם יהיו הם מוכנים מצדם לעשות דבר דומה ולהגיע להסכמים דו־צדדיים ולהדדיות שיאפשרו ליצואנים שלנו להתחרות עם הייצור המקומי בדרום־אפריקה.

6. הוועדה ממליצה על הקמת ועדה בין־משרדית להכנת הביקור הצפוי בנובמבר של נשיא דרום־אפריקה בישראל, שתתמקד בדרכים לקידום ולשיפור הסחר והיצוא הישראלי לדרום־אפריקה.

7. הוועדה ממליצה לוועדה הבין־משרדית שבראשות משרד האוצר לחזור ולבדוק את סדרי העדיפויות הלאומיים להשקעות בישראל של הכספים שממשלת דרום־אפריקה מאפשרת להעביר מדי שנה להשקעה בישראל, וכן לפעול לקידום השקעות ישירות ומשקיעים נוספים מדרום־אפריקה.

8. הוועדה ממליצה למשרד החקלאות לפעול להגדלת היצוא החקלאי לדרום־אפריקה ולשיתוף פעולה עמה, במיוחד בשל היות השוק בה שוק משלים לשוק הישראלי והעובדה שיש בה עונות שנה "הפוכות" מאשר בישראל. שיתוף פעולה במחקר ופיתוח בתחום הפרחים, קניית חומרי גלם מדרום־אפריקה ושיווקם באירופה, ייצוא ציוד חקלאי וכן החזרת זכויות הדיג של ישראל שם.